

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbraní 1. stupně a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ SEDMÝ ROČNÍK

10

Vojenská doktrína států Varšavské smlouvy

Současná mezinárodněpolitická situace je výsledkem silícího třídního zápasu mezi socialismem a imperialismem, neustálého střetávání dvou protikladných zahraničněpolitických linií, spojitosti politických, hospodářských, ideologických i vojenských aspektů mezinárodního života. Určuje ji především vzájemný poměr třídních sil, vojenskostrategická rovnováha a snaha imperialismu o její zvrácení ve prospěch svých hegemonistických cílů a sociální odvetu v globálním měřítku, existence ohnisek vojenského napětí, objektivně se zvyšující vzájemná závislost států v důsledku rozvoje vědeckotechnického pokroku i narůstání ekonomických, ekologických, zdravotnických i dalších problémů, které stále více nabývají celosvětového charakteru. Vyznačuje se rysy, které jí v důsledku pokračujícího růstu zbrojení, především jaderného a destabilizujících akcí nejreakčnějších sil světového imperialismu, dávají v mnoha ohledech charakter nebývalé složitosti a nebezpečnosti.

Výjimečnost současné mezinárodní situace, její nesrovnatelnost s minulostí je na jedné straně v tom, že se vytvořila v uzlovém bodě mezinárodních vztahů, jenž má dnes doslova charakter bytí či nebytí celé naší civilizace, a to za podmínek, které v minulém desetiletí neexistovaly. Řečeno slovy XXVII. sjezdu KSSS — imperialismus v čele s USA přivedl svou agresivní, hegemonistickou a antikomunistickou politikou lidskou civilizaci k osudové hranici, kdy otázkou už není, zda mírové soužití nebo válka, ale zda mírová koexistence nebo neexistence. V tom je dnes ona zvláštnost, neopakovatelnost, nesrovnatelnost s minulostí, ale i závažnost a nebezpečnost situace, kterou dnes prožíváme a která nemá v historii světové civilizace obdoby. V tom je ona složitost a z ní vyvěrající politická a morální odpovědnost přístupu ke klíčovým otázkám mezinárodních vztahů, při jejichž řešení již nemohou platit kritéria minulosti, kdy mezinárodní problémy byly řešeny silou nebo hrozbou jejího použití.

Na druhé straně však dnes žijeme i v době, která přes všechnu tuto složitost a zostřenost je i nadějná. Tato naděje je reálně podmíněna socialismem, jenž se dále rozvíjí a zdokonaluje. Dochází k tomu v důsledku současných vnitřních procesů v jednot-

livých socialistických zemích. Především probíhající proces přestavby v Sovětském svazu, spojený s rozvojem a zdokonalováním demokratizace společnosti, má ohromný zahraničněpolitický význam. Objektivně napomáhá nezměrnému úsilí Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí dosáhnout zásadního obratu ve vztazích mezi oběma světovými společenskými systémy, se zvláštním přihlédnutím k situaci v Evropě.

Právě o to opírají Sovětský svaz a ostatní členské státy VS svou činnost na světovém fóru, vedou složité a mnohostranný boj, neboť máme co činit se silami světového imperialismu, které stále prokazují v praxi, že postrádají realistický pohled na otázky války a míru v jaderném věku, nepřestávají myslet v militaristických kategoriích a vidině světové sociální odvety, což má za následek růst agresivity a avanturismu v jejich politice.

Realita dnešního světa si však přímo vynucuje **nové politické myšlení**, jehož základem je imperativní požadavek zřít se politiky z pozice síly a řešení mezinárodních sporů silou, respektovat zásadu rovné a stejné bezpečnosti a zajišťovat ji především politickými prostředky. Dnešní svět se stal příliš malým a zranitelným válkami a politikou síly. Nelze ho zachránit a zachovat, nebude-li rozhodně a jednou provždy skoncováno se způsoby myšlení a jednání, jež po dlouhá léta vycházely z přípustnosti války a ozbrojených konfliktů, nebo v současné době ze závěrů některých vládních a vojenských činitelů západoevropských zemí, že jsou to právě jaderné zbraně, které zabezpečují mír a odvrácení nové války.

Mír, jeho zajištění a vybudování takových mezinárodních vztahů, aby se stal trvalým, vyžaduje vytvořit celý systém spolehlivých, neporušitelných záruk, a to jak v politické, tak v technické, mezinárodněprávní oblasti. Množství a charakter nahromaděných zbraní ve světě (a v Evropě zvláště), tyto záruky přímo předpokládá.

Stejná bezpečnost, to je nekompromisní příkaz doby. A zajistit ji se stává stále více politickým úkolem, který lze vyřešit jen politickými prostředky. Právě tento přístup byl propracován v dokumentech XXVII. sjezdu KSSS a stal se základem sovětských zahraničněpolitických iniciativ — základem přestavby politiky KSSS.

Sovětský svaz a další státy Varšavské smlouvy, vědomy si křehkosti míru založeném na jaderném zadržování a na rovnováze sil, která však již dosáhla kritické hranice, přicházejí s rozsáhlými konstruktivními návrhy a iniciativami, jež směřují k překonání slepé uličky, do níž imperialismus zavedl mezinárodní společenství svou politikou hořečného zbrojení. Tento proces se však může uskutečňovat jedině jako dvoustranný. To znamená, že tuto skutečnost si uvědomí a touto cestou vykročí a její vstřícnou polovinu urazí i státy Severoatlantického paktu.

Jsme svědky jednání, která jsou charakteristická mimořádnou pružností a snahou socialistických států, především Sovětského svazu, dojít i za cenu kompromisů ke konkrétním výsledkům. Západ však pod vlivem nejreaktějších militaristických sil, bytostně spjatých s vojenskoprůmyslovým komplexem USA, komplikuje realizaci mírových odzbrojovacích iniciativ socialistických zemí, klade další podmínky a požaduje na Sovětskému svazu nepřijatelné, jednostranné ústupky.

Přesto však Sovětský svaz v mírovém úsilí nepolevuje a ve víře v politický realismus některých státníků členských zemí NATO využívá všech dvoustranných i mnohostranných jednání k docílení reálných dohod.

Není náhodné, že jsou tyto iniciativy zaměřovány především na Evropu. Vždyť právě zde je dnes koncentrace zbraní a ozbrojených sil v průměru dvacetkrát vyšší než na

ostatních světových kontinentech. Proto Evropa i na základě tohoto faktu musí učinit dalekosáhlá rozhodnutí a u nich musí i západní svět, ve jménu budoucnosti nejen Evropy, ale i celého světa, mít svou nezastupitelnou roli. Odmítání konstruktivních jednání a spolupráce znamená již dnes potencionální nebezpečí přivádět svět na hranici nesmírného rizika. V tom je realita současnosti.

Tváří v tvář však stále pokračujícímu horečnému zbrojení, válečným přípravám, jež vycházejí z agresivní politiky imperialismu, která se promítá v rostoucí militarizaci materiálního a duchovního života zemí Severoatlantického paktu, nestačí z naší strany jen předkládat mírové iniciativy, k nimž druhá strana zaujímá neustále přezíravý či odmítavý postoj. Politika je účinná jen tehdy, když se opírá o reálnou ekonomickou, morální, vojenskou sílu a o společný postup socialistických zemí s cílem mobilizovat k obraně socialismu a míru všechny potřebné duchovní i materiální zdroje a prostředky. Tato teze vychází z marxisticko-leninského učení o válce a míru. Nachází svůj výraz i ve vojenských doktrínách socialistických států. Slučuje se v nich mírumilovný charakter zahraniční politiky Sovětského svazu a všech socialistických zemí s jejich trvalou připraveností rozhodně odrazit jakéhokoli agresora.

Jedno z hlavních poučení z obou světových válek, které rozpoutal imperialismus, spočívá v tom, že proti válce je třeba bojovat všemi prostředky ještě dříve než začala. Neúprosnost dialektiky věcí je taková, že zájmy mezinárodní bezpečnosti vyžadují ruku v ruce jednat, upevňovat mezinárodněprávní jistoty, ale současně upevňovat i obranyschopnost členských států Varšavské smlouvy jako prostředku k zadržení agresivních sil.

Sovětský svaz a ostatní členské státy VS si nedělají nároky na větší bezpečnost, ale nemohou přistoupit na menší. Navzdory pomluvám z řad nepřátel mezinárodního uvolnění obviňujícím socialistické země z „útočných úmyslů“ potvrdilo **berlínské květnové zasedání PPV VS zcela jednoznačně, že vojenská doktrína členských států VS je přísně obranná**. Nezbytnost vypracování dokumentů o vojenské doktríně měla za následek skutečnost, že v nynější situaci roste význam správného chápání cílů a záměrů států vojenskopolitických svazků ve vojenské oblasti. V tom je i jeho mimořádná politická závažnost.

Vojenská doktrína je socialistickou vojenskou vědou definována jako státem (koalicí států) přijatý systém principů a vědecky zdůvodněných názorů na cíle, charakter a způsoby vedení možné války, na všestrannou přípravu státu a jeho ozbrojených sil k ní. Je určována charakterem společenského zřízení, cíli a úkoly zahraniční i vnitřní politiky, ekonomickými, politickými, vojenskými, morálními a kulturními možnostmi státu. Vliv na ni má i zeměpisná poloha státu a národní zvláštnosti.

Vojenská doktrína každého státu má dvě vzájemně spjaté stránky — politickou, která je rozhodující, a vojenskou (vojenskotechnickou). Zatímco ve vojenských aspektech se vojenské doktríny socialistických a kapitalistických států v řadě názorů přibližují, v politickém obsahu jsou protichůdné. Vojenské doktríny jednotlivých členských států Varšavské smlouvy mají výrazně obranný charakter určený jejich důslednou mírovou politikou. Jejich závěry jsou zakotveny v programech jednotlivých komunistických stran, ve vojenských řádech a předpisech, branných zákonech, rozkazech a směrnících a dalších dokumentech.

Základ vojenských doktrín SSSR a ostatních zemí socialistického společenství tvoří pokrokové, spravedlivé ideje obrany socialistických vymožeností pracujících a bezpečnosti národů.

Při jejich formování hraje hlavní úlohu tento **politický aspekt**, neboť uvádí do souladu politické síly války, prostředky a způsoby jejího vedení. Dosažení tohoto souladu je objektivní nezbytností, jejíž porušení vede k avanturismu a porážce.

Vojenskotechnická stránka vojenských doktrín členských států Varšavské smlouvy zahrnuje ve shodě se sociálně politickými cíli otázky bezprostřední výstavby, technického vybavení a přípravy ozbrojených sil a stanovení optimálních forem i způsobů vedení operací a války ozbrojenými silami. Obsahuje i způsoby a metody udržování vysokého stupně jejich bojové pohotovosti, zdokonalování řídicích systémů a dalšího rozvoje vojenského umění. Znamená to, že určuje cesty a způsoby přípravy a vlastního plnění vnější i vnitřní funkce ozbrojených sil za účelem spolehlivé obrany socialistického státu v případě možné války.

Příznačným rysem současné mezinárodní situace je to, že jen velmi těžko nalezneme mezinárodní problém, u něhož by se neposuzovala jeho vojenskopolitická a dokonce i čistě vojenská stránka. A nejen to. Do mezinárodního života se stále více promítají problémy (zásady) vojenských doktrín. (V kapitalistických státech i v NATO se místo pojmu vojenská doktrína běžně používají pojmy: vojenskostrategická koncepce, vojenská strategie, koncepce národní bezpečnosti atd.) V socialistických zemích má největší tradici vojenská doktrína Sovětského svazu, která je také nejvšestrannější. Členské státy Varšavské smlouvy ve svých vojenských doktrínách vycházejí ze závěrů sovětské vojenské doktríny.

Na XXVII. sjezdu KSSS bylo konstatováno, že: „V naprostém souladu s duchem a literou předložených iniciativních návrhů je budována i sovětská vojenská doktrína. Její zaměření je jednoznačně obranné“. Hlavní zásadou je nepřipustit válku, předejít jí. Dosažení tohoto cíle je zabezpečováno jednak politickými prostředky, obranou země a udržováním bojové síly ozbrojených sil SSSR na nezbytné úrovni. S touto silou je nutné počítat. Současně ale tato síla nikoho neohrožuje, je reálným činitelem zachování míru, zajištění mezinárodní bezpečnosti.

Více než třicetileté plánovitě a cílevědomě úsilí vlády SSSR a vlád členských států Varšavské smlouvy vedlo k docílení (až na některé odlišnosti) jednotné vojenské doktríny a na jejím základě k vybudování moderně vyzbrojených a všestranně vybavených ozbrojených sil s jednotně vyškolenými řídicími vojenskými a politickými kádry, s jednotnou teorií o válce a armádě. Bylo dosaženo i jednotného vybavení hlavní vojenskou výzbrojí, včetně zásadních metod jejího bojového použití.

Členské státy Varšavské smlouvy vždy zdůrazňovaly, že nikdy neusilovaly a nebudou usilovat o vojenskou převahu, že se neochvějně snaží o to, aby byla vojenská rovnováha zajišťována na stále nižších úrovních a že usilují o zmírnění a odstranění vojenské konfrontace v Evropě. Vždy otevřeně prohlašovaly, že neměly a nebudou mít jinou doktrínu než mírovou, nemají, neměly a nebudou mít v úmyslu vytvářet potenciál pro první jaderný úder.

Soudobé vojenské doktríny naprostě většiny členských států Varšavské smlouvy, které byly rozpracovány v posledních letech do novelizovaných bojových řádů a organizačních struktur ozbrojených sil ČSSR, MLR, NDR, PLR a SSSR, vycházejí ze společné analýzy nejvyšších stranických, státních i vojenských orgánů, z níž vyplývá, že válka mezi dvěma protikladnými společenskými soustavami, jestliže se jí imperialistům podaří rozpoutat, bude válkou světovou.

V bojových řádech se uvádí, že možná válka by se stala úporným globálním střetnutím mnohamiliónových koalčních ozbrojených sil se zásadními politickými i stra-

tegickými cíli. V podstatě jednotně se ve všech bojových řádech armád členských států Varšavské smlouvy konstatuje, že světová válka může zahrnovat období za použití konvenčních zbraní, období za omezeného použití jaderných zbraní, období za neomezeného použití jaderných zbraní a jedno nebo několik období dalších (závěrečné) válečné činnosti.

Doktrinální otázky, ve kterých jde o použití ozbrojených sil, jsou rozpracovány jak pro vedení bojové činnosti za použití jaderných zbraní, tak za použití pouze konvenčních zbraní. Základním způsobem je současné (nebo postupné) ničení nepřátelských uskupení vojsk a důležitých vojenských a dalších objektů do celé hloubky jejich rozmístění s následným dokončením jejich rozdrčení úderem vojsk. Za hlavní druh boje je jednoznačně považován útok, neboť jen rozhodným útokem, vedeným ve vysokém tempu a do velké hloubky, lze dosáhnout úplného rozdrčení nepřítele. Obrana je chápána jako druh boje, k němuž se přistupuje vynuceně nebo záměrně, není-li útok možný, nebo je neúčelný.

Dokument O vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy, přijatý na zasedání Politického poradního výboru v Berlíně v květnu t.r., vyjadřuje ve svém obsahu především politickou složku vojenské doktríny. Pokud jde o vojenskou složku, dokument nezachází do vojenskotechnických a vojenskotechnologických podrobností.

Vojenská doktrína Varšavské smlouvy, jakož i každého jejího člena, je podřízena úkolu prvořadého významu, který má charakter politického imperativu; nepřipustit mezi národy, státy a vojenskopolitickými koalicemi jadernou ani konvenční válku. Tento politický požadavek a jeho závaznost je dnes však kategoričtější než kdykoli v minulosti, neboť jde o samu existenci lidské civilizace.

Dokument jednoznačně formuluje i vojenskopolitické normy, jimiž se státy Varšavské smlouvy řídí ve své zahraniční a vojenské politice. Vycházejí ze striktně **obraného charakteru vojenské doktríny:** nikdy a za žádných okolností nezahájit vojenského útoku; nikdy nepoužít jako první jaderné zbraně; neprosazovat územní nároky vůči žádnému státu v Evropě i mimo Evropu, neboť takové územní nároky nemají, nepohlížet na žádný stát a na žádný národ jako na svého nepřítele; rozvíjet se všemi zeměmi světa bez výjimky vztahy založené na vzájemném respektování zájmů bezpečnosti a mírového soužití; respektovat zásady nezávislosti a národní svrchovanosti, nedotknutelnosti hranic a územní celistvosti, mírového řešení konfliktu; nepoužívat sílu nebo vyhrožování silou; neměšovat se do vnitřních záležitostí; respektovat zásadu rovnoprávnosti států a další zásady a cíle zakotvené v Chartě OSN a helsinském Závěrečném aktu.

Členské státy Varšavské smlouvy musí brát v úvahu, že mnohé principy a normy mezinárodních vztahů odmítají imperialistické státy nejen veřejně uznat, ale nechťejí je respektovat ani ve své zahraniční politice.

V dokumentech XXVII. sjezdu KSSS se v této souvislosti připomíná: „SSSR se zavázal, že nepoužije jaderné zbraně jako první, a bude tento závazek co nejpřísněji dodržovat... není však tajemstvím, že existují scénáře jaderného útoku proti nám. Nemáme právo nepočítat s nimi“.

Z této skutečnosti, ze zvyšujících se materiálně technických příprav imperialismu k vedení prvního útoku a z malého pokroku v oblasti jednání o odzbrojení, jsou členské státy Varšavské smlouvy **objektivně nuceny** udržovat své ozbrojené síly v takové kvantitě i kvalitě, v takové organizační struktuře a složení, na takové vědeckotechnic-

ké úrovni, připravenosti, vycvičenosti a bojeschopnosti, které jim umožní odrazit jakýkoli vnější útok proti kterémukoli členskému státu.

Jde o protipatření, jejichž příčinou není podstata socialismu; jsou vynucena okolnostmi, které nezávisí na socialistických zemích, a jsou v plném souladu s právem na zákonnou individuální a kolektivní sebeobranu v případě vojenské agrese.

Příznačným rysem vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy je obezřetnost, uvážlivost, umírněnost a krajní sebezapření v přístupu k používání sociálního násilí, vojenské síly a zbraní. Přihlíží k rizikům a nebezpečím, která jsou skryta v soudobých prostředcích vedení války, střízlivě hodnotí možnosti i limity nynější vojenskostrategické rovnováhy mezi SSSR a USA, mezi Varšavskou smlouvou a NATO, která v případě udržování na stále kvalitativně vyšší úrovni nepřinese nikomu větší bezpečnost, ale bude představovat pro obě strany stejné, neustále se zvětšující nebezpečí. Z těchto důvodů členské státy Varšavské smlouvy usilují o zachování vojenskostrategické parity na stále nižší úrovni.

Členské státy Varšavské smlouvy nepovažují současnou mezinárodní a vojenskopolitickou situaci ve světě za normální, uspokojivou, ale naopak ji hodnotí jako výbušnou a nebezpečnou. V zájmu její normalizace a ozdravení zahrnuje dokument o vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy formulaci základních cílů, o něž členské státy usilují a které jsou v plném souladu s obrannou podstatou jejich vojenské doktríny.

Jsou mezi nimi požadavky na zastavení procesu uplatňování výsledků vědeckotechnického pokroku ve vývoji, konstruování, výrobě a zavádění nových generací zbraní do výzbroje armád; zastavení materiálních příprav států na válku; likvidaci chemických a jiných druhů zbraní hromadného ničení; radikální snížení stavu ozbrojených sil a konvenční výzbroje v Evropě na úrovni, která by znemožnila nenadálý útok a vedení útočných operací jedné strany proti druhé; dosažení jednoty mezi zvyšováním vzájemné důvěry především ve vojenské oblasti na jedné straně a postupným snižováním koncentrace vojenských sil až po vytváření pásem bez jaderných a chemických zbraní na straně druhé; současné rozpuštění Severoatlantického paktu a Varšavské smlouvy, především jejich vojenských organizací; konečným důsledkem těchto opatření by bylo vytvoření komplexního systému mezinárodní bezpečnosti.

Zveřejnění a objasnění zásadních tezí vojenské doktríny států Varšavské smlouvy jsou výzvou k následování, adresovanou zejména státům sdruženým v NATO. Pokud by tato výzva našla náležitou odezvu, měla by světová veřejnost možnost nejen porovnat a posoudit, která z těchto doktrín odpovídá životním zájmům lidstva, ale současně by vystavila obě vojenskopolitická uskupení veřejné kontrole, do jaké míry vojenské doktrinní zásady a cíle odpovídají nebo se rozcházejí s proklamovanou realitou.

Členské státy Varšavské smlouvy navrhuji státům Severoatlantického paktu uspořádat konzultace, při nichž by byly porovnány vojenské doktríny obou svazků, analyzován jejich charakter a společně posouzeny směry jejich dalšího vývoje; cílem by bylo odstranit vzájemnou podezřivost a nedůvěru, které se léta hromadily, lépe pochopit záměry partnera a zajistit, aby byly vojenské koncepce a doktríny vojenských bloků a jejich členů založeny na obranných zásadách.

Předmětem konzultací by také mohla být nynější nevyváženost a asymetrie v jednotlivých druzích zbraní a ozbrojených sil a hledání cest k jejich odstranění na základě snížení u toho, kdo získal náskok, s tím, že toto snížení by vedlo ke stále nižším úrovním.

V nynější situaci vzrůstá význam správného chápání cílů a záměrů států a vojensko-politických svazků ve vojenské oblasti zakotvených v jejich vojenských doktrínách.

Vlády hlavních západoevropských států NATO mají na řadu otázek odlišné názory.

V buržoazní vojenské teorii není obsah pojmu vojenská doktrína přesněji vymezen. Pokud se v západní terminologii vyskytuje pojem „doktrína“, jde ve většině případů o prezidentem autoritativně stanovené a závazné normy (linie), které musí státní orgány při rozpracovávání politických a vojenských opatření respektovat, jako např. Trumanova doktrína, Nixonova doktrína, Fordova tichomořská doktrína aj.

To však neznamená, že kapitalistické státy vojenskou doktrínu nemají. Systém názorů na charakter války a způsoby jejího vedení, na přípravu země a ozbrojených sil objektivně existuje v každém státě. Takovéto státem nebo koalicí států přijaté teoretické názory a praktická opatření jsou socialistickou vojenskou vědou označovány pojmem vojenská doktrína.

Trvalý růst vojenského potenciálu USA vedl k přezkoumávání dříve přijatých vojenskodoktrinárních zásad. V padesátých letech byla základem vojenské doktríny USA vojenskostrategická koncepce hromadné odvety, v šedesátých pružné reakce, v sedmdesátých letech realistického odstrašování. Přitom pod pojmem vojenskostrategická koncepce se v USA a NATO chápe souhrn vojenskostrategických názorů a požadavků, jež se stávají pro určité období základem vojenské doktríny. Zahrnuje zpracovávání plánů (programů) rozvoje a využívání ozbrojených sil pro dosahování cílů národní politiky. V amerických publikacích je někdy označována názvem strategie.

Od počátku osmdesátých let (1981) platí v USA vojenskostrategická koncepce (vojenská doktrína) přímé konfrontace. Ve srovnání s předcházející koncepcí realistického odstrašování má ostřejší protisovětský charakter. Hrozba silou nebo přímé použití vojenské síly se podle ní považuje za „nejdůležitější“ a podle situace i za „jediný prostředek“ k dosažení politických cílů USA.

Vojenskou doktrínu přímé konfrontace charakterizují strategicko-operační principy prodlouženého odstrašování, geografické eskalace, aktivního odporu, strategické mobility a totálních sil.

Zatímco v USA došlo v uplynulých 16 letech dvakrát ke změně vojenskostrategické koncepce (vojenské doktríny), v NATO zůstává již 21 let v platnosti vojenskostrategická koncepce (vojenská doktrína) pružné reakce, přijatá oficiálně velením paktu v roce 1976. Její podstatou je zajistit dosažení existujících i perspektivních vojensko-politických cílů západní aliance s využitím všech vhodných prostředků politických, ideologických, ekonomických a vojenských. Tvoří ji především tyto **koaliční principy**: princip přední obrany, operační princip úderu proti silám v hloubce (FoFA je v podstatě verzí „bleskové války“ — protivníkovi nemá být poskytnuta možnost „vzpamatovat se“ z prvního úderu a soustředit síly) a princip časově přiměřeného použití jaderných zbraní.

Hlavním důvodem rozdílů (často jen v terminologii) jsou obavy některých států NATO, aby nebyly proti své vůli zataženy do válek mimo zónu NATO.

Závažnou skutečností v obsahovém vývoji vojenských doktrín USA a NATO tedy zůstává snaha zajistit beztestné vedení globálního jaderného útoku, k čemuž slouží i záměrně rozšiřovaný mýtus o tzv. „sovětské vojenské hrozbě“. **Žádná z vojenských doktrín USA a NATO neobsahuje závazek nepoužít jaderné zbraně jako první.**

Od připravovaného systému strategické obranné iniciativy (SDI) se očekává, že USA se vyhne riziku vzájemného zničení a že je nahradí možností zaručeného přežití. Pomocí SDI chtějí tak vojenské kruhy USA dosáhnout v kosmu toho, co je pro ně nedosažitelné na zemi, tj. vytvořit takovou vojenskostrategickou situaci, která by znamenala získat pro USA vojensky i politicky monopolní postavení.

Dokud tedy Západ praktickými kroky neprojeví slovně proklamovanou vůli snížit vojenský potenciál na stejnou úroveň spolu s Varšavskou smlouvou a státy NATO i nadále budou zvyšovat arzenál materiálních prostředků vedení války, socialismus si nemůže dovolit, aby v této oblasti zaostával.

Realita jaderného věku naléhavě vyžaduje nově chápat skutečnost, že vše, co dnes slouží zájmům spolehlivé obrany socialismu, odpovídá i zájmům upevňování světového míru a mezinárodní bezpečnosti, objektivně slouží věci společenského pokroku. V tom spočívá v současné době i kvalitativně nový faktor existence a poslání Varšavské smlouvy.

Znalost vojenských doktrín USA, NATO a hlavních kapitalistických států, které jsou v našem sousedství, umožňuje nejen předvídat trendy ve výstavbě a přípravě jejich ozbrojených sil, ale také prohlédnout snahy psychologicky nám vnutit určitá pravidla vedení válek, a tím nás „odstrašit“ od naší vojenskopolitické činnosti, kterou státy NATO považují perspektivně za zvlášť nežádoucí.

Objasnění zásadních rozdílů vojenských doktrín zemí NATO a Varšavské smlouvy má pro příslušníky naší armády vysoce aktuální význam. Umožňuje hlouběji a na obecnější vojenskopolitické strategické rovině pochopit současný smysl existence a poslání ozbrojených sil socialistických států; vyvozovat konkrétnější praktické závěry pro zdokonalování armády, její materiálně technické základny, organizační struktury a výstavby, výchovy a výcviku jejich příslušníků, pro zdokonalování způsobů a metod vedení ozbrojeného zápasu, řízení a velení vojskům, upevňování bojové a mobilizační připravenosti a pohotovosti. Je vodítkem v přípravě k odražení agrese a vedení bojové činnosti — je spojovacím článkem mezi teorií a praxí celého vojenství.

Generální tajemník ÚV KSČ s. Gustáv Husák charakterizoval v politické zprávě ÚV KSČ XVII. sjezdu KSČ obranné zaměření vojenské doktríny a úlohu ozbrojených sil ČSSR takto: „Budeme se starat, aby Československá lidová armáda v těsném svazku se Sovětskou armádou a dalšími armádami Varšavské smlouvy, ozbrojené složky ministerstva vnitra a Lidové milice byly všestranně politicky a odborně připraveny a materiálně zabezpečeny k zajištění spolehlivé ochrany socialistické výstavby a mírového života našeho lidu“.

Vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy se stává spolehlivým, principiálním základem dalšího budování i našich ozbrojených sil.

Přestože velení NATO pokládá operační směr proti ČSSR ze strategického hlediska za méně významný, v hodnotě protistojícího uskupení nepřítele se tento fakt neodráží. Do sestavy Střední skupiny armád a 4. Spojeneckého taktického velitelství v tomto pásmu jsou začleněny nejlépe vycvičené a vyzbrojené síly NATO v Evropě. Svazky amerického 7. a západoněmeckého 2. a disponují nejnovějšími druhy tanků, znač-

ným počtem bitevních vrtulníků, BVP, PTRS a dělostřelectvem schopným konvenční submunici ničit bodové a plošné cíle až na vzdálenost 42 km.

Taktické letectvo, uskupené proti ČSSR, je schopno ničit cíle do celé hloubky území naší republiky za jakýchkoli povětrnostních podmínek, v denní i noční době.

Vojska nepřítelů v pásmu proti ČSSR mají kromě toho dostatek prostředků jaderného napadení i jaderné munice, které budou od samého počátku války trvale připraveny k zasazení.

To vše by bezprostředně ovlivňovalo charakter a průběh obranné operace frontu k odražení agrese nepřítelů.

V podmínkách ČSLA v posledních letech přípravu a vedení obranných operací intenzivně procvičujeme. Získali jsme řadu cenných zkušeností a dosáhli mnoha pozitivních výsledků. Bylo dosaženo základního vnitřního smíření pro práci v poli a praktické řízení bojové činnosti vojsk ve spojeneckém uskupení.

Naše zkušenosti z operačních cvičení na obrannou tematiku potvrzují, že je nadále třeba věnovat pozornost všestrannému pochopení, rozvoji a zabezpečení těchto zásad, které vytvářejí základní předpoklady k dosažení trvale odolné a aktivní obrany. Takto připravená a organizovaná obranná operace frontu splní cíle, které jsou dány řady, předpisy a potvrzeny vojenskou doktrínou států Varšavské smlouvy.

Proto také již řadu let je tato otázka intenzivně procvičována na všech operačních stupních, ze kterých jsme získali řadu poznatků a praktických zkušeností. Díky jednotné vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy, jednotným organizačním strukturám a značné unifikaci výzbroje je schopen každý náš operační svaz i v koalici složený úspěšně plnit stanovený operační úkol.

V souvislosti se současnými strategickými koncepcemi paktu NATO na rozpoutání války v Evropě je třeba mít neustále na zřeteli požadavek zdokonalování a udržování **vysoké bojové pohotovosti vojsk**.

Úroveň bojové pohotovosti a připravenosti vojsk prvního sledu musí zabezpečovat nepřetržitou schopnost k odražení nenadálé agrese, a to takovou hodnotou sil stále pohotovosti, která spolehlivě odrazí útok pozemních vojsk nepřítelů a zabezpečí strategicko-operační rozvinutí hlavních sil.

V přípravě velitelů, štábů a vojsk považujeme za potřebné zaměřit úsilí na další zdokonalování přípravy a vedení prvních obranných operací k odražení agrese nepřítelů.

Cesty ke zvyšování odolnosti a aktivity obrany vidíme i v některých dalších oblastech. Patří sem především **zdokonalování systému PVO, PVOS a frontového stíhacího letectva**, jako součástí jednotného systému PVO členských států Varšavské smlouvy.

V našich podmínkách vystupuje do popředí i otázka **kvality přípravy záloh a stavu technických prostředků** předurčených k mobilizačnímu doplnění vojsk frontu.

Zaostávat není možné ani ve **výzkumu, vývoji a zavádění nových druhů zbraní a zbraňových systémů**.

V neposlední řadě věnujeme také pozornost přípravě **teritoriálních orgánů**, které mají důležitou roli v otázkách přípravy ČSSR k obraně vytvářením pevného zázemí pro mobilizující vojska.

Je zcela zřejmé, že doktrína členských států Varšavské smlouvy bude dále **konkretizována a hlouběji rozpracována**, což bezpochyby kvalitativně ovlivní všechny stránky

vojenské výstavby a přípravy ozbrojených sil Varšavské smlouvy jako celku a jednotlivých členských zemí. Konkrétní změny budou záviset na reálném poměru sil, na výsledcích jednání o odzbrojení a v souvislosti s tím i na postoji zemí NATO k výzvě Varšavské smlouvy ke konzultacím o vojenských doktrínách.

Vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy je výrazem a příkladem nového politického myšlení. Jak však nedávno zdůraznil M. Gorbačov ve svém rozhovoru pro italský list *L'Unità*: „Víme pochopitelně i to, že naše výzva k novému myšlení není na Západě zdaleka všem po chuti, ale nebude-li překonán odpor těch, kdo se drží staré politiky síly a přežitých stereotypů ve vztazích mezi Východem a Západem, je obtížné počítat s radikálním ozdravením mezinárodních vztahů, se zabezpečením pevného, bezpečného míru“.

Tato slova přesvědčivě ukazují realitu současnosti, která nás nutí neochabovat v bdělosti. Proto nesmíme zapomínat na leninské učení o agresivní podstatě imperialismu, o válce a armádě a o internacionální obraně socialismu, aplikovat a rozvíjet toto učení v nových, konkrétně historických podmínkách.

Je přímo symbolické, že právě v roce 70. výročí VŘSR, znovu před celým světem členské státy Varšavské smlouvy v Berlíně veřejně demonstrovaly humánní podstatu socialismu a novátorský přístup k řešení mezinárodních vztahů, který otevírá všemu lidstvu cestu ke komplexnímu systému mezinárodní bezpečnosti, zajištění pevného míru a k rozvíjení sociálního pokroku.

Tato cesta ovšem nebude lehká, neboť značná část činitelů na Západě stále v praxi potvrzuje, že na ní není ještě připravena. Vyžaduje totiž nejen slova, ale především konkrétní činy a vstřícné úsilí Západu v odpovědích na naše návrhy v politické a vojenské oblasti. Zatím se tomu tak nestalo. Za těchto podmínek musí proto objektivně vojenská síla socialismu plnit i nadále úlohu nástroje k zadržení případné agrese imperialismu, rozhodující měrou přispívat k udržování vojenskostrategické rovnováhy, která konečným vyjadřuje v širším měřítku poměr sil na světové scéně a tvoří důležitý faktor stability mezinárodních vztahů. Tuto specifickou úlohu bude obranný potenciál socialistických zemí plnit, pokud nebudou podniknuty praktické kroky k úplnému a všeobecnému odzbrojení.

Hlavní cíle a úkoly vědecké práce v ČSLA

Strategie urychlení sociálně ekonomického rozvoje naší společnosti, založená spolu s aktivizací lidského faktoru především na intenzivním rozvoji a účinném uplatňování výsledků vědeckotechnického pokroku ve všech oblastech života naší společnosti, vyžaduje stále více se obracet k vědě, která má vytvářet příznivé podmínky k dosahování vytyčovaných ekonomických a sociálních cílů, duchovního rozvoje společnosti a zajišťovat spolehlivou obranyschopnost země. Věda, která je akcelerátorem vědeckotechnického rozvoje, se stává hlavním bitevním polem, kde se rozhoduje o dalších úspěších socialismu.

Politická správa ÚV KSČ ze XVII. sjezdu KSČ zdůrazňuje: „Ve vědě a technice probíhá skutečná revoluce s dalekosáhlými vlivy na všechny stránky výroby, na společenské vztahy, na celý systém řízení, na podmínky života a práce každého člověka.

Příkazem doby je radikálně zvýšit schopnost rozvíjet vědu a techniku, realizovat jejich výsledky, rychle a v nejširší míře uplatňovat technologické inovace.“

V ČSLA je vědeckotechnický rozvoj jedním z rozhodujících činitelů intenzifikace a její bojové síly a připravenosti. Taktéž uplatňování vědy se stalo ve všech rozhodujících oblastech vojenské praxe nenahraditelným nástrojem výstavby a připravenosti ČSLA. Výsledky vědecké práce znásobují působení a účinnost řady dalších činitelů obranyschopnosti ČSSR. Bez aktivizace vědecké tvůrčí činnosti a spolehlivého zajišťování praktických opatření ke zvýšení bojové síly a pohotovosti ČSLA není myslitelné zabezpečení pevné obrany.

Několikrát bylo již správně zdůrazněno, že vojenská věda se stává jedním z důležitých činitelů upevňování bojové síly ČSLA. Její vzrůstající význam je dán objektivními faktory, především negativními

změnami v mezinárodní situaci, rozložení a poměrem světových společenských a vojenskopolitických sil, rychlým kvalitativním zdokonalováním prostředků a forem ozbrojeného zápasu s mnohostranným růstem jejich ničivé síly a prudkým zvyšováním rozdílu mezi prostředky vedení minulých válek a možné budoucí války.

Cílem článku je poukázat na některé možné přístupy k zabezpečení úkolů stanovených XVII. sjezdem KSČ a následným celostátním stranickým aktivem v oblasti rozvoje vědecké práce v ČSLA, zejména ke zlepšení stylu řízení vědecké práce a prohloubení vědomí společenské odpovědnosti za její výslednost.

Základním úkolem vojenské vědy a vědecké práce rozvíjené v ČSLA je v souladu s marxisticko-leninským učením o válce a armádě, leninským učením o obraně socialistické vlasti, vojenskou, vědeckotechnickou a vědní politikou KSČ přinášet nové poznatky, přispívat k dalšímu posilování obrany země, zdokonalování výstavby a řízení ČSLA a zkvalitňování nejdůležitějších druhů přípravy vojsk v internacionální jednotě s armádami členských států Varšavské smlouvy.

Socialistická vojenská věda je nejpovolanější k tomu, aby hluboce analyzovala, hodnotila a teoreticky zkoumala a řešila vlivy nových zbraní na rozvoj vojenské teorie a praxe, aby formulovala náměty na další zvyšování efektivity prostředků ozbrojeného zápasu. K tomu je nezbytné soustředit potřebné výzkumné kapacity a důsledně využívat možností spolupráce s bratrskými armádami a s pracovišti celostátní výzkumné a vývojové základny.

Je třeba zkoumat i obecné vojenskoteoretické problémy, spojené s přípravou obrany socialistické vlasti, s podmínkami vzniku a vedení válek, s vymezováním jejich obecných rysů, forem a způsobů účinného rozdracení nepřítele. Aktuální je zkoumání otázek k zabezpečení spolehlivé obrany země. Současně je nutné, aby vojenské kádry hluboce sledovaly hlavní směry vojenské politiky imperialistických států, jejich vojenské doktríny a koncepce, poznávaly nebezpečné tendence a příznaky vzniku konfliktních situací. Je nezbytné, aby poznatky vojenské vědy se staly majetkem širokého kádru generálů a důstojníků ČSLA, od nichž zvyšování obranyschopnosti státu a bojové připravenosti armády vyžaduje spojení vojenské odbornosti se širokým vědeckotechnickým rozhledem.

Vysoce aktuální potřebou, naléhavější než kdykoli dříve je, aby vojenská věda svým systémem teoretických poznatků, zobecněními a doporučeními dialekticky postihovala vojenskou praxi, razila jí cestu a přesně odhadovala nové směry rozvoje vojenství. To je kategorický požadavek zabezpečení obrany socialistické vlasti.

Je nutné si uvědomit, že stále více dochází ke sblížování vojenské vědy s praxí štábů a vojsk a že její postupně pronikání do všech oblastí vojenství je urychlováno i tím, že některé formy vědecké práce se v určitých směrech přibližují formám práce velitelů, štábů a řídicích pracovníků. Dále je nutné si uvědomit, že vědecká práce přechází stále více v práci týmovou a že je více závislá na materiálním vybavení, na finančním zabezpečení a že klade stále vyšší požadavky na její plánovitě řízení.

K tomu je nutné klást vyšší požadavky na vědecké kádry i pracovníky, kteří se podílejí na řízení vědecké práce, a to jak z hlediska obsahu, metod a organizovanosti vědecké práce, tak i z hlediska vlastních: výzkumů, vývojových prací a zejména při zavádění získaných výsledků do praxe štábů a vojsk. Dále je nutné zdokonalovat efektivnost jednotlivých vědeckých výzkumů, jejich intenzitu, formy, být nároční na včasné řešení nejdůležitějších problémů, na jejich obsah, vědeckou úroveň i praktické využití výsledků vědecké práce. V souvislosti s tím je potřebné si uvědomit, že dobře a účinně fungující systém zabezpečující rozvoj vědecké práce v ČSLA vyžaduje bezpodmínečně odborně vysoce kvalifikované kádry, počínaje špičkovými tvůrčími pracovníky až po vysoce efektivně pracující pomocný organizační a administrativní aparát.

Probíhající rychlé změny v kvalitativním zdokonalování zbraní a bojové techniky značně zvyšují bojové možnosti soudobých armád a vytvářejí podmínky vzniku nových strategicko-operačních koncepcí. Státy NATO realizují rozsáhlé zbrojní programy, např. ke zdokonalování strategických jaderných prostředků, chemických a biologických zbraní. Uskutečňují výzkumy k vytvoření nových prostředků pro vedení bojové činnosti v kosmickém prostoru. Velkou pozornost věnují hromadnému využívání elektroniky a robotiky pro vojenské účely. Prudce rozvíjejí bojovou techniku i konvenční zbraně, jejichž účinnost se blíží účinnosti zbraní hromadného ničení. Zvláštní úsilí věnují konstrukcím vysoce přesných zbraní a průzkumných palebných

systémů. Zdokonalují tanky a protitankovou výzbroj, raketovou munici, prostředky průzkumu, radioelektronického boje, spojení a automatizace velení. Velkou pozornost dále věnují rozvoji vzdušných výsadekových a úderných výsadekových vojsk, vojskového letectva a zvyšování aeromobility pozemních vojsk.

Tyto skutečnosti staví i před vojenskou vědu a vědeckou práci v ČSLA kvalitativně nové problémy, jejichž řešení se v návaznosti na rozvoj vědy v ČSSR a příslušná opatření velení Spojených ozbrojených sil nutně promítanou i do přípravy a výstavby ČSLA.

Budou to především otázky spojené s upevňováním vedoucí úlohy KSČ v ČSLA, formováním socialistického vědomí příslušníků ČSLA a řešením aktuálních otázek ideologického boje. V popředí pozornosti budou otázky dalšího technického rozvoje ČSLA, perspektivního zdokonalování zbraní a bojové techniky s využitím nových materiálů a konstrukčních principů s důrazem na prostředky letecké, pozemní, spojovací a výpočetní techniky.

Dále to budou problémy vlivu nových bojových prostředků na řešení otázek zabezpečení vysoké bojové a mobilizační pohotovosti ČSLA, rozpracování účinnějších forem, metod a způsobů plánování, přípravy a vedení operací a boje svazy, svazky a útvary ČSLA a jejich všestranné zabezpečení, s důrazem na specifické podmínky ČSLA.

Vojenská věda a vědecká práce v ČSLA musí dále pružně reagovat na potřeby soustavného zkvalitňování velení a řízení, zdokonalování systému přípravy kádru, výchovy a výcviku velitelů, štábů a vojsk, zdokonalování učební a výcvikové základny, zvyšování účinnosti civilní obrany a řešení specifických otázek zdravotnického a materiálního zabezpečení ČSLA.

Podstatnou stránkou těchto problémů k vědeckému zkoumání je jejich novost, složitost a široká provázanost, složitost a různorodost charakteru dílčích částí, jejich vysoký počet i určitý společný výskyt ve všech oblastech vojenské praxe.

V nastávajícím období bude rozvoj vojenskosti stále častěji probíhat skoky a měnit se zásadními kvalitatívními změnami. Neustále se bude rozšiřovat fronta vědeckých výzkumů, zkracovat doby na řešení vznikajících problémů, zvyšovat požadavky na zdůvodnění vědeckých doporučení a na jejich včasné zavedení do praxe.

Tyto nové požadavky na vědeckou práci mají za následek nutnost změny stylu a metod vědecké práce, zabezpečení další centralizace plánování a koordinace výzkumů, vyřešení otázek hmotné a materiální stimulace vědeckých kádru, zabezpečení těsnějšího sepětí teorie s praxí, upevňování spojení pracovišť VVZ ČSLA, VVŠ i všech ostatních tvůrčích pracovníků mimo tyto instituce se životem a praktickou činností ČSLA a zároveň lepšího využívání potenciálních možností generálů a důstojníků z vojsk k řešení vojensko-teoretických problémů.

Pro nastávající období je předpoklad, že se vědecká práce bude v ČSLA rozvíjet na základě těchto **požadavků**:

1. Hlavním zdrojem síly a životaschopnosti vojenské vědy v ČSLA bude věrnost marxismu-leninismu a jeho tvůrčímu použití ve vědecké a praktické činnosti při orientaci na výsledky a zkušenosti sovětské vojenské vědy. Přitom bude nezbytné používat osvědčené marxisticko-leninské metodologie vědeckého zkoumání, neboť pouze na základě světového názoru a jasnosti, metodologické kázně a myšlení je možné v oblasti vojenské teorie pracovat se zdůvodněnými závěry a prognázami.

Klíčovou otázkou celé vojenskovědecké práce bude i nadále správné objasnění charakteru budoucí možné války. Tomuto cíli bude podřizován veškerý výzkum a vojenská praxe. Proto vyvstává se zvláštní vyhraněností otázka o vědeckém předvídání a prognózování charakteru a způsobů vedení možné budoucí války. Z toho důvodu kromě tradičních metod historicko-analytického zkoumání minulého a současného při výzkumech a v experimentování, na cvičeních, při zkoušení zbraní, jakož i při používání jiných známých metod v získávání vědeckých poznatků bude na významu stále více nabývat modelování budoucích operací a použití matematických metod při zkoumání nejsložitějších problémů vojenské vědy.

2. V souladu s marxisticko-leninskou metodologií na způsob vedení bojových činností a následně i na rozvoj vojenské teorie má rozhodný vliv vznik nové zbraně a nového lidského činitele. Tato úloha je velmi složitá, zejména při požadavku na urychlený rozvoj zbraní a vojenské techniky.

Na rozvoj vojenské vědy a zvýšení jejího významu má velký vliv nový kvalita-
tivní skok na dokonalost prostředků ozbrojeného zápasu, na vytvoření jak jader-

ných, tak i konvenčních typů zbraní a vojenské techniky nové generace, založených na posledních poznatcích vědy a techniky. Tato okolnost vyžaduje od vojenské vědy teoretické rozpracování mnohých závažných problémů výstavby a přípravy ČSLA, předurčuje převedení těžiště úsilí do vojenskovědeckého a vědeckotechnického výzkumu.

Zvláště velký význam bude náležet rozpracování zdůvodnění takticko-technických údajů rozvoje zbraní. Teze B. Engelse o tom, že rozvoj zbraní určuje rozvoj způsobů vedení ozbrojeného zápasu, sice dále platí, ale vojenská věda již nemůže být ohraničena pouze tímto vlivem. Před vojenskou vědou stojí úkol daleko více aktivně určovat závažné směry rozvoje zbraní a techniky, vytvářet hlavní oporu pro nejperspektivnější typy zbraní, které budou mít v budoucnosti určující význam.

3. Pro efektivní rozvoj vojenské vědy je nezbytné, aby se na jedné straně vědecké práce účastnil široký okruh generálů a důstojníků od vojsk, na druhé straně je nutná existence speciálních pracovišť VVZ ČSLA pod vedením špičkových vědeckých pracovníků pro komplexní výzkum nejsložitějších vědeckých problémů.

Spolu s aktivizací vojenskovědecké práce ve štábech a u vojsk bude nezbytné zabezpečovat přípravu mladých talentovaných tvůrčích pracovníků širokého profilu, způsobů z pozic marxismu-leninismu chápat a zkoumat složité jevy války s působením všech sociálně politických, ekonomických a vojenských faktorů.

Kromě tvůrčí práce řídicích kádrů budou nutné vědeckí pracovníci na úrovni doby, s vysokou kvalifikací, s širokým rozsahem vojenskopolitických, operačně strategických a vojenskoteoretických znalostí. Budoucí vojenský vědec bude potřebovat nejen velmi dobré znalosti ze své specializace, ale bude muset být vysoce kulturní, s širokým obzorem, nebude se smět vyhýbat nově vznikajícím rozporným jevům, bude muset nahlížet za jejich hranice a přicházet na kloub samé podstatě věci. Zjišťovat kořeny každého nového jevu a směřovat si stavět nové otázky. Je nezbytné potřebnou profesní mobilitu vědeckých pracovníků utvářet soustavou celoživotní přípravy a vycházet přitom z potřeb a dosažených osobních předpokladů.

4. V souladu s marxisticko-leninskou pečukou o jednotě teorie a praxe je smyslem vědecké práce dosažení jejího logického završení pouze při včasné zavede-

ní vědeckých výsledků do praktické činnosti. Jak dokazuje zkušenost z vojenskovědecké práce, rozvoj vědy v konečném účtu směřuje k problémům realizace jeho výsledků. Řešení tohoto problému zůstává nejsložitějším a neaktualnějším. Bez včasného zavedení nově vyřešených vědeckých problémů do praktické činnosti se věda v mnohém znehodnocuje a ztrácí svůj smysl. Malý užitek je z nejlepších vědeckých prací, výzkumů, jestliže je nemají na paměti nebo nepřijmou ti, kteří jsou povinni je realizovat, nebo jestliže je hodnotí lidé, kteří neměli možnost zkoumat a přemýšlet o těchto problémech, a proto činí své závěry nedostatečně kvalifikovaně.

Vedle těchto požadavků na rozvoj vědecké práce v ČSLA bude nezbytné vycházet z opatření ke zdokonalení organizace a řízení vědecké práce. Bylo již zdůrazněno, že při rozvíjení vědecké práce je nutné vycházet z toho, že tato činnost není pouze věcí vědeckých pracovníků a pracovišť VVZ ČSLA, ale že úspěšný rozvoj vojenské vědy vyžaduje aktivní účast širokého okruhu generálů a důstojníků na vědecké práci, velmi dobře a cílevědomě organizovanou práci velkých tvůrčích kolektivů při využití soudobých metod vědeckého zkoumání.

Stále větší úlohu musí sehrávat řešení problémů a výzkum přímo v praxi, kde problémy vznikají. Jde o otázky, jejichž řešení v důsledku jejich mimořádné složitosti a utajení není možné rozpracovat jinde. Týká se to řady otázek z perspektiv rozvoje a výstavby ČSLA (operační umění, bojová a mobilizační pohotovost apod.).

Nastává doba, kdy určité činnosti správ a samostatných oddělení FMNO se již v některých případech organicky spojují a splývají s formami vědecké práce. Vědeckou práci je proto nutné chápat jako důležitou organickou součást služební činnosti. Podle Organizačního řádu FMNO v míru je vědecká práce důležitou povinností náčelníků správ a samostatných oddělení FMNO a není bez ní možné řešit složité úkoly, které stanoví velení ČSLA. Takový je požadavek doby, taková je zkušenost a zákonitost z leninského odkazu.

Je známo, že tempo vědeckotechnického rozvoje se zvyšuje. Spolu s tím roste i složitost úkolů, které je nutné v praxi ČSLA řešit. To vyžaduje soustavně zdokonalovat řízení vědecké práce na každém stupni. Cílem tohoto snažení musí být zabezpečení vysoké efektivnosti výzkumu a vývoje k maximálnímu přínosu zkvalitnění roz-

voje a přípravy ČSLA. K tomuto cíli jsou orientována opatření normativně zachycená v novelizačních směrnicích pro vědeckou práci v ČSLA [Všeob-sm-3], které nabýly platnosti od 1. 1. 1987. Jsou v nich precizované jak povinnosti jednotlivých řídicích orgánů při plánování, organizaci, koordinaci, kontrole a hodnocení vědecké práce, tak ponechání i dostatečného prostoru pro iniciativu nižších článků řízení a samotných řešitelů vědeckých úkolů.

V souladu s předpisem Všeob-sm-3 je nezbytné trvale zkvalitňovat plánování a koordinaci plnění vědeckých úkolů. Složitě, komplexní úkoly je potřebné zadávat na základě rozhodnutí ministra národní obrany, jeho zástupců a náčelníka HPS ČSLA. Jejich řešení je třeba koordinovat na úrovni FMNO.

Na vyšší úrovni, v souladu s novelizovaným předpisem Všeob-P-35 je nutné pověřit kontrolní činnost vědecké práce. Je potřebné usilovat o to, aby se rozbor výsledků vědecké práce staly součástí hodnocení výsledků operační, bojové a politické přípravy za výcvikový rok na všech stupních velení, zejména na FMNO.

Je nutné respektovat a v praxi se snažit realizovat poznatky a zkušenosti, že centralizované řízení vědecké práce v ozbrojených silách v období vědeckotechnického rozvoje je naprosto nezbytné a plně odpovídá strategii i poslání vojenské vědy. Je potřebné správně pochopit, přiznat a kádrově i morálně podepřít účinnost jednotné soustavy řízení a rozhodování o vědecké práci v ČSLA, která by zajišťovala nerozporný pohled nejen na rozvoj vědních úseků nebo vědních oborů, ale všech vědních oblastí v jejich celku a v potřebných optimálních proporcích.

Vzhledem k tomu, že řešení vědeckých úkolů v ČSLA bude mít stále více komplexnější charakter, bude silně potřeba kolektivní, koordinované spolupráce vysoce kvalifikovaných mezipodborových týmů s požadavky syntetického pohledu na řadu oblastí. K těmto požadavkům přibude potřeba zpracování nových metodologických přístupů ve vědecké práci, především zpracování metodiky interdisciplinární práce.

V současné době je stále více pocítována nutnost předstihu vědy před praxí. K tomu bude v podmínkách ČSLA potřebné zkoumat zákonitosti a cesty pronikání vědeckého poznatku do života, zpracovat soustavu pravidel a metodik realizace vědeckých poznatků.

Z obsahového hlediska bude v nastávajícím období rozvíjena vědecká práce po-

dle schválených koncepčních a plánovacích dokumentů zejména k řešení problémů zabezpečení vysoké bojové a mobilizační pohotovosti vojsk, nových otázek organizace a vedení operační a bojové činnosti a jejich všestranného zabezpečení, zdokonalování systému velení a řízení, zobecňování a rozšiřování efektivních forem a metod přípravy velitelů, štábů a vojsk. Pozornost bude věnována výzkumu a přípravě podkladů pro vývoj a výrobu nových bojových prostředků, techniky, munice a materiálů s využitím elektronizace a nejnovějších poznatků přírodních a technických věd. Úsilí bude zaměřeno na rozpracování zásad neefektivnějšího zvládnutí a využívání nové bojové techniky, jejího ošetřování a údržby, řešení problémů ochrany vojsk, obyvatelstva a národního hospodářství proti účinkům zbraní hromadného ničení a další otázky.

V širším měřítku než dosud je třeba rozvíjet formy a metody výzkumu na vojenských cvičeních. Vyžaduje to potřeba účelného osvojování organizátorské a výzkumné práce, potřeba neustále experimentovat, ověřovat nové poznatky, zevšeobecňovat zkušenosti z operační, bojové a politické přípravy. Dále je tomu tak proto, že cvičení různého druhu, zejména však výzkumná a zkušební, jsou školou pro velitele a štáby, základem vojenského experimentu v době míru. Dá se na nich zkoumat mnoho aktuálních otázek přípravy a vedení bojové činnosti, zabezpečení, velení apod., které přispívají k rozvoji vojenské teorie.

Dále je nutné zkvalitnit vojenskovědecké konference po obsahové i metodické stránce a lépe je spojovat s řešením hlavních vědeckých úkolů z plánu vědecké práce.

Potřebné bude zabezpečit rozvoj nových, perspektivních vědních oborů. Postupně bude nutné modernizovat materiálně technickou základnu vědeckých výzkumů. Také je nutné pokračovat ve zkvalitňování vědeckoinformačního zabezpečení vědecké práce, zajišťovat další modernizaci systému vědeckých, technických a ekonomických informací ČSLA na základě výpočetní techniky.

Pro celkové zlepšení výslednosti vědecké práce v ČSLA bude nezbytné uplatňovat účinnější formy mezinárodní a vnitřní vědecké spolupráce a dosáhnout vyššího podílu ČSLA na společném řešení vědeckých úkolů v rámci Spojených ozbrojených sil.

Současná mezinárodní situace, imperialistické snahy o získání vojenské převahy, rychlý rozvoj vědy a techniky, to vše jednoznačně vyžaduje, abychom i v rozvoji vědecké práce v ČSLA znásobili své úsilí a učinili z ní faktor růstu bojeschopnosti naší armády a jejími výsledky co nejdříve přispěli i ke společné obraně socialismu, tak jak nám to uložila strana ve své vojenskopolitické linii na XVII. sjezdu KSČ.

Ke splnění těchto úkolů v oblasti vědecké práce vede v současném období jediná cesta: urychleně rozpracovat a realizovat opatření ke zvýšení efektivnosti práce z hlediska závěrů 5. zasedání ÚV KSČ s celkovým usměrněním ke zlepšení výslednosti vědecké práce, zejména zkvalitněním řídicí a organizační práce, jejím komplexním zabezpečením s důrazem na kádrové, vědeckoinformační a metodologické problémy a konečně sepětím vědecké práce s praxí ČSLA.

K ÚKOLŮM BOJOVÉ A POLITICKÉ PŘÍPRAVY V NOVÉM VÝCVIKOVÉM ROCE

Príslušníci Československé lidové armády, pod vedením ústředního výboru Komunistické strany Československa, v jednotném úsilí velitelů, politických orgánů a stranických organizací úspěšně splnili úkoly bojové a politické přípravy minulého výcvikového roku. Cílevědomé a obětavé uskutečňování linie XVII. sjezdu KSČ, rozpracované celarmádním stranickým aktivem, napomohlo k dosažení vyšší kvality při plnění úkolů stanovených Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA. Dosažené výsledky jsou spojeny s odpovědným přístupem k realizaci závěrů 4. a 5. zasedání ÚV KSČ. Bojová a mobilizační pohotovost se dále zvýšila. Splnění úkolů bojové a politické přípravy potvrzuje odpovědný přístup příslušníků ČSLA k zajištění spolehlivé obrany vlasti a socialismu. Ideově politické působení přispělo k posílení politické bdělosti, upevnění bojové družby a spojenectví s armádami členských států Varšavské smlouvy, zejména se Sovětskou armádou. Stanovené úkoly byly plněny v internacionální jednotě a bojové spolupráci, což prokázaly dobré výsledky dosažené při plnění úkolů spojeneckých cvičení.

Ke kvalitnímu splnění úkolů výcvikového roku výrazně přispěl široký rozvoj socialistického soutěžení na počest 42. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou a 70. výročí Velké říjnové socialistické revoluce.

Období, do kterého vstupujeme, naléhavě vyžaduje propracovávat činnost vojsk ve složitých podmínkách soudobého boje a dbát, aby každý jednotlivec byl připraven k výtečnému splnění stanoveného úkolu. Složitost mezinárodní situace, pokračující přípravy USA a NATO na získání vojenskostrategické převahy nad Sovětským svazem a Varšavskou smlouvou vyžaduje zachovávat vysokou bdělost a ostrážitost, sledovat a vyvozovat závěry z nebezpečné politiky USA a jejich spojenců v NATO. Podporovat úsilí naší strany při prosazování mírové politiky. Spolu se Sovětskou armádou a ostatními armádami států Varšavské smlouvy trvale zabezpečovat pevnou obranu socialistické vlasti a celého socialistického společenství. To znamená neustále zkvalitňovat úroveň připravenosti velitelů a štábů a bojové sladělosti vojsk. Hledat další možnosti ke zkracování časových norem k přípravě zbraní, techniky a zásob materiálu k okamžitému použití.

K důslednému a kvalitnímu splnění úkolů vytyčených pro Československou lidovou armádu na XVII. sjezdu Komunistické strany Československa, aby v těsném svazku se Sovětskou armádou a dalšími armádami členských států Varšavské smlouvy byla všestranně politicky a odborně připravena a materiálně zabezpečena k zajištění spolehlivé obrany socialistické výstavby a mírového života našeho lidu, bylo Rozkazem ministra

národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA v tomto výcvikovém roce stanoveno cílevědomě plnit úkoly, které vyplývají pro ČSLA ze závěrů XVII. sjezdu KSČ rozpracované celostátním stranickým aktivem.

K dosažení vytýčených cílů a splnění náročných úkolů vytváří základní předpoklady, mimo jiné, vysoká úroveň organizátorské a řídicí práce, morálně politického stavu a kázně, připravenosti velitelů a štábů, bojové a politické přípravy vojsk.

V systému řízení výchovného a výcvikového procesu zaujímá důležité místo organizátorská a řídicí práce velitelů, náčelníků a politických orgánů na všech velitelských stupních. Získané zkušenosti potvrzují, že tam, kde je vysoká úroveň organizátorské a řídicí práce, je dosahováno podstatně lepších výsledků v plnění úkolů. Proto v novém výcvikovém roce je nutné zvýšit její vliv na další upevňování morálně politického stavu a kázně, zdokonalování připravenosti vojsk, a to důsledným prosazením intenzifikace a efektivnosti výcvikového procesu. Především odstraňovat nedostatky v plánování bojové a politické přípravy, v kontrolní a rozborové činnosti. Hledat další možnosti snižování administrativy.

Jednou z důležitých složek organizátorské a řídicí práce je plánování bojové a politické přípravy. Proto je třeba nejen pochopit, ale důsledně prosadit, že základním organizačním předpokladem pro veškerou řídicí činnost je plán. Musí vytvářet podmínky pro cílevědomý, rovnoměrný a plynulý výchovný a výcvikový proces, přípravu velitelů, štábů a vojsk. Zvyšovat předvidavost, promyšlenost a realitu plánů. Prosazovat diferencované a rovnoměrné rozložení hlavních opatření na celý výcvikový rok nebo výcvikové období. Plánované úkoly přesně formulovat, organizačně a metodicky promýšlet, technicky a materiálně zabezpečovat. Za přípravu a splnění každého úkolu konkrétně stanovovat osobní odpovědnost, vymezovat časové plnění úkolů, a to ve všech ukazatelích. Při plánování náročně vyžadovat, zejména od vedoucích funkcí, aby do řídicího procesu prosazovali koncepčnost, stabilitu plánů a osobně se podíleli na důsledné realizaci úkolů a opatření ve vojskách, aby neschvalovali plány, které jsou nekonkrétní, nejasné a neúplné nebo nedořešené.

Základ kvality, reálnosti, stability a autority plánu je třeba spatřovat v dobře zpracovaných podkladech. Vycházet z toho, že jedině na základě hodnotných podkladů se dá připravit kvalitní plán nebo každý jiný finální dokument. Proto je nutné, aby velitelé a náčelníci politických orgánů zabezpečovali kvalifikovaný vstup zástupců velitelů a odborných náčelníků již do přípravy podkladů pro plán. Vedli je k tomu, aby se oprostili od maximalismu a nereálnosti v plánování, nerovnoměrného plnění úkolů na úkor doby volna a nadměrného zatížení příslušníků velitelského sboru, zejména ve štábech svazků a v útvech.

Důležitou podmínkou pro dosažení stability a autority plánu je správné zabezpečování plánovaných úkolů připravenými kádry, materiálem, příslušnou technikou a potřebnou výcvikovou základnou. Není-li jen jediný z uvedených požadavků zabezpečen, má to za následek oslabení plánu, ztrátu času a neorganizovanost. Každé narušení plánu se projeví v improvizaci, nadměrném zatížení lidí a nekalitním splnění úkolů. Za takových okolností nemůžeme dosáhnout požadované intenzity, efektivnosti a kvality výcviku. Proto je správný a zdůvodněný požadavek, že schválený plán nemůže být neuvážlivě narušován a bez souhlasu nadřízeného měněn. Jen vážné a objektivní příčiny mohou ovlivnit úpravy plánu, ovšem za předpokladu, že bude hluboce zváženo jejich dopad a budou co nejméně narušovat původně plánované úkoly a opatření.

Jedním z rozhodujících předpokladů pro další zkvalitnění plánování je vydání nové pomůcky Zásady a metodika plánování bojové a politické přípravy v Československé lidové armádě (Vševojsk-51-20/1 a Vševojsk-51-20/2).

Do jaké míry pomůcka napomůže dalšímu zdokonalení plánování bojové a politické přípravy není závislé na jejím vydání, ale na tom jak hluboce bude prostudována, pochopena a cílevědomě prosazena do praktické činnosti velitelů, štábů a vojsk.

Pro kvalitní splnění náročných úkolů je velmi důležité dosažení vysoké úrovně uvědomělé kázně. Je nutné, aby se boj za vysokou vojenskou kázeň a organizovanost života vojsk stal jedním z prvořadých úkolů všech příslušníků velitelského sboru a byl trvale středem jejich pozornosti. To znamená, že všichni příslušníci velitelského sboru musí přistupovat důsledně a nekompromisně k realizaci úkolů upevňování kázně vyjádřených ve vydaných rozkazech a nařízeních. Prosazovat přesné dodržování ustanovení základních řádů, denního řádu, spolehlivé plnění povinností dozorčími orgány, zejména dozorčími útvary a jednotek. Zkvalitňování výkonu dozorčí a strážní služby

se musí stát nedílnou součástí úsilí za vytrvalé zvyšování vojenské kázně a organizovanosti života. Odpovědný výkon služby dozorcích musí být prvořadou záležitostí velitelů a náčelníků štábů.

Na celou oblast kázně a organizovanosti života vojsk je potřebné zvýšit vliv organizátorské a řídicí práce všech velitelských stupňů a dosáhnout jednotného působení přísně organizovaného výcviku, režimu života vojsk, politickovýchovné práce a péče o lidi k trvalému zvyšování úrovně vojenské kázně. Vyžaduje to věst příslušníky velitelského sboru k příkladnosti v plnění úkolů a funkčních povinností, kázní, dodržování a uplatňování základních řádů, vojenském vystupování a ve vnějším vzhledu. Požadavek, aby se vojenské školy staly příkladem v úrovni kázně a organizovanosti života se musí stát samozřejmostí. Vyžaduje to zvýšit účinnost výchovné práce a náročnost výchovně vzdělávacího procesu a činnosti podle základních řádů.

Na oblast kázně a organizovanosti života vojsk velmi negativně působí mimořádné události, zejména ty, které mají za následek ztráty na životech nebo poškození zdraví. Proto osobní odpovědnost velitelů a odborných náčelníků za přesné a důsledné plnění ustanovení základních řádů, za vysokou organizovanost výcviku, dodržování bezpečnosti práce s technikou a pravidel provozu se musí stát základním prostředkem působení proti vzniku mimořádných událostí dříve než k nim dojde.

Je zapotřebí, aby významnou roli v upevňování kázně a organizovanosti života sehráli poddůstojníci základní služby a absolventi VKVŠ. Tento úkol mohou dobře plnit za předpokladu, že budou kvalitně připravováni a metodicky vedeni. Velmi důležité je, aby jejich příprava byla především zaměřena na správné uplatňování kázeňské praxe. Jejich vedení je prvořadou povinností zejména velitelů jednotek. Rozhodující však je vytvoření správných vztahů mezi absolventy VKVŠ, poddůstojníky v základní službě a mezi vojáky starších ročníků a povolanci. V této souvislosti je bezpodmínečně nutné důsledně realizovat Rozkaz ministra národní obrany ČSSR č. 018/1985.

V novém výcvikovém roce víc než jindy, plně platí zásada, že kvalitní splnění úkolů stanovených Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA a ostatními výcvikovými dokumenty je podmíněno vysokou úrovní všestranné připravenosti příslušníků velitelského sboru, pevným systémem výcviku vojsk a moderní, plně provozuschopnou výcvikovou základnou.

Na všech velitelských stupních je však třeba prosazovat zásadu, že jedině všestranně připravený velitelský sbor, s dobrou metodickou úrovní, je schopen intenzivně, kvalitně a efektivně učit vojáky ovládat moderní zbraně a techniku, připravovat je k plnění bojových úkolů ve složitých situacích, vést je politicky, upevňovat jejich morálně politický stav a kázeň a tím celkově zvyšovat bojovou připravenost vojsk. Proto je velmi důležité všestranně zabezpečovat kvalitní plnění úkolů, které vyplývají ze systému přípravy velitelů a štábů. Vytvářet podmínky k tomu, aby tento systém nebyl narušován, aby všechny formy přípravy velitelů a štábů měly vysokou úroveň, poučnost a byly uskutečňovány za maximální účasti. Dbát na to, aby stanovená doba jednotlivých cvičení a zaměstnání byla cílevědomě, účelně a efektivně využita. K tomu je potřeba jednotlivá cvičení a zaměstnání hluboce obsahově promyslet, kádrově, technicky, materiálově a organizačně zabezpečovat, aby nedocházelo ke ztrátovým časům.

Po obsahové stránce je nutné klást důraz na procvičování způsobů a vedení boje všech druhů vojsk za použití nových prostředků boje ve složitých podmínkách použití jaderných i konvenčních zbraní. V plném rozsahu procvičovat všechny otázky organizace budování obrany s maximálním využitím terénu a důsledným respektováním kapacity jednotlivých směrů. Pozornost zaměřit na ženijní budování čar a postavení, ochranu vojsk proti účinkům výsoce přesných zbraní nepřítelů, maskování a zřizování zátarasů. Zkvalitňovat formy a metody vedení aktivního obranného boje a boje v noci. Cvičit vojska ve zvyšování odolnosti a aktivnosti obrany, ve vedení protiztečí a odrážení úderů nepřítelů. Těžiště výcviku soustředit na boj v taktické hloubce obrany. Při plánování obrany důsledně ujasňovat, propracovávat a řešit základní požadavky na odolnost, aktivnost a manévrovost obrany a její schopnost odrazit nepřítelů za použití všech druhů zbraní. Pečlivě promyslet a reálně řešit protitankovou a protivzdušnou obranu, zasazování druhých sledů, uskutečňování přesunů a jejich ochranu. Doceňovat, řešit a procvičovat všechny druhy bojového zabezpečení, zejména pak ženijní, maskování a ochranu proti zbraním hromadného ničení. Přesně dodržovat pořadí ženijních prací z hlediska plnění časových a objemových norem. Cílevědomě a soustavně zdokonalovat rozhodovací proces, hluboce ujasňovat úkol, hodnotit situaci, zpracovávat úplné

propočty a naučit se řešit hlavní otázky. Při doručování úkolů vykonavatelům důsledněji kontrolovat jejich pochopení a plnění. Zvýšit úroveň práce velitelů v terénu, jejich metodických schopností k řízení polního výcviku, především taktických cvičení s bojovou střelbou. Hlavní úsilí zaměřit na praktickou organizaci plnění stanovených úkolů. V práci projevovat více tvůrčího myšlení a iniciativy, přísně a objektivně přistupovat k hodnocení bojové a politické přípravy svazků a útvarů. Rozhodným způsobem odstranit z rozborů formalismus, nekonkrétnost a neadresnost.

V jednotlivých formách přípravy velitelů je zapotřebí správně stanovit obsah. Velitelské shromáždění zaměřit především na zabezpečení splnění úkolů RMNO ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA, osvojení zásad Bojového řádu pozemního vojska ČSLA a na jejich uplatňování v polním výcviku vojsk. Prohlubovat znalosti organizace budování obrany a vedení obranného boje ve dne i v noci. Zvyšovat úroveň metodických schopností k řízení výcviku podřízených velitelů a vojsk. Prohlubovat znalosti pravděpodobného nepřítele, jeho organizace, zásad vedení bojové činnosti s důrazem na reálné hodnocení bojových možností nových zbraňových systémů a jejich vliv na činnost vlastních vojsk. Vyhradit potřebnou dobu na zvyšování znalostí nově zaváděné výzbroje a techniky a problematiky týlu. U velitelů jednotek se zaměřit na upevňování metodických dovedností a praktických návyků k řízení výcviku, na ukázkových takticko-pořadových a instruktivně metodických cvičeních. Obsah velitelské přípravy sladit s termíny štábních nácviků, velitelsko-štábních cvičení a taktických cvičení a s přípravou na tato cvičení. Ve štábech svazků a útvarů zařadit do velitelské přípravy studium předpisu Organizace a provádění vševojskových taktických cvičení a velitelsko-štábních cvičení v terénu. Odbornou přípravu zaměřit na prohlubování praktických znalostí výzbroje a techniky, jejich správné využívání v souladu se stanovenými zásadami a normami, na provádění velitelských prohlídek a na řízení kontroly preventivního a technického ošetřování. Hlavní pozornost v metodické přípravě věnovat zvyšování metodického mistrovství velitelů jednotek k organizování a řízení výcviku vojsk. K ujednacení metodiky polního výcviku organizovat ukázková zaměstnání před procvičováním nejdůležitějších témat taktické, střelecké a odborné přípravy za osobního řízení nadřízených velitelů a odborných náčelníků.

V přípravě štábů je třeba hlavní obsah všech forem a metod přípravy zaměřit na prohlubování znalostí zásad Bojového řádu pozemního vojska ČSLA a jejich uplatňování při organizování a řízení boje a na dosažení sladění činnosti podle metodik pro práci v poli. Zvýšenou pozornost věnovat problematice přípravy a vedení obranného boje, organizování nepřetržitě součinnosti, rychlému shromáždění a vyhodnocování informací. Zvýšit náročnost na všestranné procvičování otázek průzkumu, palebného ničení nepřítele, radioelektronického boje, maskování a ochrany proti zbraním hromadného ničení. Soustavně zdokonalovat využívání technických prostředků velení výpočetní a automatizační techniky. Osvojit si využívání mikropočítačů POTAS v práci štábů vševojskových svazků při plánování a vedení boje v polních podmínkách a v každodenní organizátorské a řídicí činnosti. Zlepšovat organizaci technického a týlového zabezpečení vojsk v boji. Větší pozornost je nutné věnovat kvalitě velitelsko-štábních cvičení, štábních nácviků a komplexních štábních nácviků. Především je potřebné lépe promýšlet a zlepšit jejich obsahovou stránku, metodiku přípravy, řízení a provádění. Vytvářet situace k procvičení otázek průzkumu, jaderného a palebného ničení, všech druhů bojového zabezpečení a plnění úkolů v podmínkách radioelektronického rušení. Při zpracování obsahu důsledně respektovat změny, které vyplývají z nových zásad vedení boje, možností a účinků nových zbraňových systémů. Při těchto zaměstnáních zabezpečovat vysokou poučinnost a jejich řízením pověřovat nejzkušenější příslušníky velitelského sboru. Komplexní štábní nácviky zahajovat procvičováním činnosti při uvádění velitelství, štábů a vojsk do jednotlivých stupňů bojové pohotovosti.

Jedním z rozhodujících požadavků je, aby mnohem větší pozornost byla věnována přípravě funkcionářů určených do ředitelství cvičení a rozhodčí služby. Především půjde o to, aby se při řízení cvičení a rozehrě situací vycházelo z rozhodnutí cvičících velitelů a ne z úplné předem připravené roze hry, které pak rozhodování velitelů přizpůsobovat. Z hlediska jejich přípravy budou kladeny vysoké nároky na jejich znalosti, teoretickou, praktickou a metodickou připravenost, dokonalé osvojení zámyslu, plánu provedení a reálného průběhu cvičení a na těchto základech usměrňování cvičících ke kvalitnímu splnění stanovených cílů a učebních úkolů. Příslušníci ředitelství cvičení a rozhodčí služby musí upustit od přípravy pouze jednoznačného vývoje situace pro průběh cvičení, nesmí omezovat iniciativu cvičících a vytvářet podmínky pro

šablonovitost a jednostrannost. Svoji činností musí přispět ke zlepšování rozhodovacího procesu.

Dalším základním předpokladem kvalitního splnění úkolů a růstu celkové připravenosti a bojeschopnosti vojsk je dokonalý systém bojové přípravy a polního výcviku, který je těsně přimknut k potřebám vedení boje. Tento systém musí zabezpečovat plnění úkolů v metodické posloupnosti, přesné dodržování požadavků rádu, rozkazů, předpisů, programů bojové přípravy a kvalitní provádění složitých a náročných cvičení. Je zapotřebí, aby vytvářel podmínky pro komplexní přístup k řešení výcvikových úkolů, tvořivé využívání vojenské vědy, vojenského umění, pedagogiky a psychologie. Musí zabezpečovat, aby vojáci v co nejkratší době, za účelného vynaložení sil a prostředků, dokonale zvládli a osvojili si zásady vedení jednotlivých druhů boje, vlastnosti nových zbraní, zbraňových systémů a moderní bojové techniky a byli schopni je plně využívat ke zvyšování pohyblivosti, manévrovosti, úderné a palebné síly k úspěšnému splnění bojových úkolů. V této souvislosti, pro nový výcvikový rok v plné míře platí zásada, že klíčovou otázkou v systému bojové a politické přípravy a polního výcviku je dosažení vysoké úrovně připravenosti vojsk, která by v kterémkoli okamžiku zabezpečovala soustředění hlavního úsilí na upevňování obranyschopnosti a spolehlivé zajištění bezpečnosti naší vlasti a zemí socialistického společenství.

V systému bojové přípravy a polního výcviku vojsk, především v taktické, střelecké přípravě a v odborných přípravách druhů vojsk, při prosazování intenzifikace výcvikového procesu je třeba hlavní pozornost soustředit na další zkvalitnění bojové přípravy, na přiblížení polního výcviku požadavkům soudobého boje a na dosažení vysoké úrovně připravenosti vojsk. To znamená cvičit vojska k dovednému boji ve všech jeho druzích. V plném rozsahu procvičovat otázky průzkumu, palebného ničení, ženijního využívání terénu, maskování, velení, součinnosti a všestranného zabezpečení. Na každém cvičení a zaměstnání úplně a kvalitně procvičovat všechny otázky, racionálně využívat výcvikovou dobu k dalšímu zvýšení morálně psychologické odolnosti vojáků. Učit vojska životu a činnosti v polních podmínkách.

V polním výcviku je základním požadavkem zdokonalování taktiky činnosti v různých druzích vedení boje. Dosáhnout vysoké připravenosti k plnění úkolů v polních podmínkách a přiblížit je k požadavkům soudobého boje. Procvičovat intenzivní přípravu k vedení vysoce manévrové, aktivní a rozhodné bojové činnosti ve složitých podmínkách ve dne i v noci. Vytvářet náročné podmínky při plnění taktických a palebných úkolů. Zvyšovat úroveň teoretických znalostí a upevňovat praktické návyky obsluh a využití přidělených zbraní a bojové techniky.

Hlavní úsilí soustředit na procvičování přípravy a vedení obranného boje v podmínkách hromadného použití vysoce přesných zbraní a prostředků radioelektronického boje, se zřetelem na vzrůstající možnosti nenadálého napadení.

Mimořádnou pozornost věnovat zdokonalování organizace obrany a vedení obranného boje. Procvičovat ženijní budování obrany, organizaci systému paleb, maskování, velení, součinnost, všestranné zabezpečení, praktickou přípravu, provádění manévru silami a prostředky v průběhu vedení obranného boje. Zdokonalovat přechod do obrany pod tlakem nepřítele s důrazem na zvyšování odolnosti a aktivity obrany, reálné uspořádání bojové sestavy a organizace paleb. Procvičovat způsoby přechodu od obranné k útočné bojové činnosti. Dále zlepšovat kvalitu připravenosti vojsk k plnění úkolů v horských podmínkách a v noci. Důsledněji prosazovat požadavky na zvýšení taktické přípravy v systému polního výcviku vojsk. Prohlubovat samostatnost svazků a útvarů ve vedení boje v hloubce nepřátelské obrany s překonáváním vodních překážek z chodu v součinnosti s taktickými vzdušnými výsadbami a obcházení odřady. Připravovat je k vedení boje proti silnému a technicky dobře vybavenému nepříteli, přesunům na velké vzdálenosti, střetnému boji a průlomu připravené obrany nepřítele. Zdokonalovat překonávání výbušných zátarasů, zvláště zřizovaných nepřítelem na dálku. Pozornost věnovat procvičování součinnosti při vedení boje vševojskovými svazky a útvary se svazky a útvary druhů vojsk.

Jedním ze zásadních požadavků na polní výcvik vojsk je, aby všechna taktická cvičení a taktická cvičení s bojovou střelbou se maximálně přibližovala konkrétnímu boji a bylo v nich dosahováno vysokého bojového vypětí. Z uvedeného vyplývá, že podstatně vyšší požadavky budou kladeny na přípravu a uskutečňování těchto cvičení. Bude to vyžadovat, aby na vysoké úrovni byla prováděna ukázková cvičení k procvičování především nových forem a metod boje. Více pozornosti věnovat vedení nepřetržitého

boje ve dne i v noci a efektivnímu využívání doby pobytu vojsk ve vojenských výcvikových prostorech. Takticko-pořadová cvičení s bojovou technikou uskutečňovat až po získání pevných návyků ve vedení boje bez techniky. Komplexnost a metodickou poslušnost výcviku zabezpečovat promyšleným přidělováním bojové techniky a výcvikové základny. K reálnému přiblížení skutečnému boji ve větším rozsahu provádět dvoustranná velitelsko-štabní cvičení s částečným vyvedením vojsk v terénu a taktická cvičení s vojsky v různých směrech vojenských výcvikových prostorů. Taktická cvičení s bojovou střelbou a bojové střelby provádět na závěr daného období výcviku a po kontrole připravenosti jednotek a útvarů. Zabezpečit, aby polovina cvičení byla s obrannou tematikou, bylo dosaženo 30% podílu nočního výcviku z celkového počtu výcvikových hodin a aby při vševojskových cvičeních bylo plánováno 70–80 % času na vedení nepřetržitého boje ve dne i v noci. Celkově je třeba zabezpečit, aby polní výcvik byl uskutečňován s maximálním přiblížením k podmínkám skutečného boje, v maximálně reálné bojové situaci, plynule a bez zjednodušování.

Při vytváření podmínek pro kvalitní plnění úkolů, vysoce organizovaný, efektivně a intenzivně uskutečňovaný polní výcvik a pro důsledné plnění plánů bojové a politické přípravy má podstatný význam moderní, soudobá a s perspektivou budovaná učební a výcviková základna. Proto musí být jejímu budování, pravidelné údržbě a plánovitému využití věnována náležitá pozornost. Učební a výcvikovou základnu nemůžeme nikdy pokládat za dokončenou. Do armády stále přicházejí nové zbraně, nová technika i zařízení a nové prostředky vedení boje. Ve výstavbě učební a výcvikové základny je nutné na tuto skutečnost reagovat a výcvik na těchto nových prostředcích všestranně zabezpečovat. Jedině tak můžeme dosáhnout, aby učební a výcviková základna byla neustále zdokonalována, byla soudobá a odpovídala náročným požadavkům organizace výcviku.

K zabezpečení těchto požadavků je na nový výcvikový rok stanoveno pokračovat v rozvoji učební a výcvikové základny a uvést ji do souladu s úkoly bojové přípravy a potřebami vojsk, se zřetelem k soudobým požadavkům na vedení boje a zavádění nových druhů výzbroje a techniky k vojskům. Všestranně zabezpečit modernizaci a rekonstrukci výcvikových zařízení. U všech útvarů realizovat výstavbu posádkových cvičišť. Pokračovat ve vývoji a urychlit zavádění trenážerové a simulační techniky. Ve vojenských výcvikových prostorech zvýšit efektivnost využívání výcvikových zařízení a zdokonalit jejich údržbu. Rekonstruovat střelnice především z hlediska zabezpečení požadavků pro střelbu podle nových Osnov střelby a vytvoření podmínek pro střelbu z tanků ve systémem řízení palby Kladio. Nestáčí však jen výcvikovou základnu vybudovat, ale důležité je její promyšlené a správné přidělování k využití tak, aby v plném rozsahu zabezpečovala plnění úkolů polního výcviku. V tom musí mít rozhodující úlohu zástupci velitelů na všech velitelských stupních, ale především na stupni svazků a útvarů.

Další zvýšení bojové připravenosti Československé lidové armády je závislé na kvalitním splnění náročných úkolů vytvářených XVII. sjezdem Komunistické strany Československa, konkretizovaných na podmínky armády celoaarmádním stranickým aktivem a stanovených Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1987–1988. Vyžaduje to cílevědomé zkvalitňování organizátorské a řídicí práce na všech velitelských stupních, s důrazem na podstatné zlepšení plánování bojové a politické přípravy, soustavné upevňování morálně politického stavu a vojenské kázně všech příslušníků armády, zdokonalování všech forem přípravy velitelů a štabů a prosazení pevného systému přípravy vojsk zvláště na dosažení vysoké intenzifikace výchovného a výcvikového procesu.

Nové úkoly a požadavky vyžadují nové formy, metody i přístupy k jejich plnění. V prvé řadě je zapotřebí analyzovat současný stav a odstranit to, co nám brání v dosahování lepších výsledků, především zbavit se šablon, stereotypů a formalismu. Na XVII. sjezdu KSČ bylo řečeno, že je nutné prvořadou pozornost věnovat takovým kritériím, jako je svědomitost, čestnost a poctivý vztah k povinnostem. Tato slova musíme ve své každodenní činnosti naplňovat. V praktické činnosti to znamená neuhýbat před vyššími požadavky, ale náročně prosazovat vše nové, účelné a nutné.

ÚKOLY BOJOVÉ POHOTOVOSTI A OPERAČNÍ PŘÍPRAVY V NOVÉM VÝCVIKOVÉM ROCE

Jako každoročně je i letošní podzim v ČSLA charakteristický hodnocením uplynulého výcvikového roku, plánováním nových úkolů a přípravou velitelského sboru k jejich plnění. Přesto, že se tato činnost opakuje a má hodně společného, je každý rok jedinečný jak z hlediska obsahu, tak i situace, ve které jsou úkoly plněny. Proto je zapotřebí v tomto období zhodnotit dosažené výsledky na všech stupních velení, najít příčiny úspěchů i nedostatků, jejich nositele a stanovit reálná východiska pro další zdokonalování bojové síly naší armády. Jak se nám to podaří, je do značné míry závislé na správném stanovení cílů, úkolů a metod jejich splnění v konkrétních podmínkách. Základem každého plánu je dosažený stav. Podívejme se, čeho jsme dosáhli v rozhodujících oblastech, a to bojové pohotovosti a operační přípravě.

V bojové pohotovosti bylo hlavní úsilí zaměřeno na zkvalitňování zabezpečení stále bojové pohotovosti a organizovaný i včasný přechod do vyšších stupňů. Zvýšenou pozornost velitelé a štáby věnovali skrytému přechodu na válečný stav výběrovým způsobem. Prověrky bojové pohotovosti měly menší omezení než dříve, jejich značná část byla uskutečňována ve dnech pracovního volna a při vyvedení do VVP, důsledněji jsme je spojovali s následným zaměstnáním, čímž bylo dosahováno větší komplexnosti v poznání skutečné připravenosti k plnění bojových úkolů. Realizace plánu zdokonalování bojové pohotovosti ČSLA řeší s perspektivou a v návaznostech celou problematiku. Ukázkové zaměstnání z oblasti bojové pohotovosti, provedené na podzim minulého roku pro

spojenecké armády, vneslo nové prvky do celkového pojetí přechodu vojsk z mírového stavu na válečný.

V průběhu výcvikového roku se nám podařilo částečně zlepšit řadu let kritizovaný stav v dílčích nácvicích bojové pohotovosti. Napomohla tomu taktiko-pořadová cvičení v prvních dnech společného výcviku u ZVO. Rozhodující pro kvalitu těchto zaměstnání bylo řízení nácviku nadřízeným velitelem u jedné jednotky. Tam, kde dílčí nácviky byly uskutečňovány v rámci celého útvaru, se stav nezlepšil.

Jak potvrzují zjištěné poznatky z prověrek a kontrol, je možné některé nedostatky zobecnit do těchto oblastí:

- vojska nevěnují nepřetržitou pozornost zabezpečení stálé bojové pohotovosti, což se projevuje především v denním bojovém rozdělení,
- příslušná dokumentace není průběžně doplňována, neodpovídá vždy skutečnosti a funkcionáři ji nezvládli v potřebné míře,
- dozorčí orgány, které zabezpečují předání signálů a počáteční činnost, jsou často pověřovány úkoly, jež jim nepřísluší a nemají plně osvojeny povinnosti ve vztahu k bojové pohotovosti,
- komplexní nácviky nejsou pokaždé spojovány s vyvedením techniky do VVP a na cvičení, což potom nedovoluje splnit cíle tohoto zaměstnání,
- zabezpečení bojové pohotovosti není vždy chápáno v jednotě a komplexně, ale často jen jako splnění dílčích norem pro dosažení pohotovosti.

V novém výcvikovém roce bude třeba zaměřit pozornost na odstranění nedostatků a na zdokonalování **skrytého uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti výběrovým způsobem**. Pokračovat **ve zkracování lhůt pro přechod orgánů velení a vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti a zabezpečit splnění stanovených norem** ve všech situacích v průběhu celého roku. Zkvalitnit **přípravu i výkon služby dozorčích orgánů**. Nácviky bojové pohotovosti uskutečňovat **v metodické posloupnosti**. Za vyvrcholení považovat **komplexní nácvik**, na který vyvézt maximum techniky a řídit jej nadřízeným velitelem. Při prověrkách bojové pohotovosti procvičovat zaujímání **neplánovaných prostorů** a vyvážení zásob. Do obsahu následných zaměstnání zařazovat plnění **taktických a střeleckých úloh**.

V operační přípravě bylo hlavní úsilí soustředěno na přípravu a vedení obranné operace. Ještě výrazněji se tato otázka projevila přijetím vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy na Politickém poradním výboru v Berlíně. I na stránkách našeho časopisu je obranné tematice věnována odpovídající pozornost a přípravě i vedení obranné operace při nedokončeném mobilizačním a operačním rozvinutí vojsk jsme věnovali celé jedno číslo. Přesto se nelze s dosaženými výsledky spokojit. V rozhodovacím procesu přetrvává formálnost, subjektivismus a propočty jsou často přizpůsobovány přijatému zámyslu namísto vyhodnocení několika variant činnosti. Nepodařilo se podstatně snížit rozsah zpracovávaných dokumentů, ani jejich tvorbu zjednodušit a vytvořit tak více prostoru pro činnost u podřízených štábů. Organizace obrany je často prováděna schematicky, stereotypně, bez potřebného vyhodnocení terénu, možností nepřítele a jasného zámyslu jeho zničení. Rovněž manévry silami a prostředky — obchvat, obejít, protiúder a obklíčení — bývá málo rozhodný.

Součinnost není zpravidla v průběhu vedení operace v dostatečné míře udržována. Na nízké úrovni je praktické procvičování radioelektronické ochrany a REB. Řada nedostatků přetrvává i v organizaci a metodice operační přípravy.

Na základě dosažených výsledků a úkolů je zapotřebí v novém výcvikovém roce především prosadit efektivnost všech forem operační přípravy. **Za hlavní procvičovanou problematiku považovat přípravu a vedení obranných operací na počátku války za nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk.** Rozhodovat se na základě propočtů a kalkulací a ne naopak. Důsledně odstraňovat nedostatky ze cvičení. Závěry ze cvičení Sojuz-87 považovat za další rozpracování teorie přípravy a vedení obranných operací v současné vojensko-politické situaci. Ke zvýšení profesionální připravenosti dále prohlubovat znalosti nepřítelů a použití vlastních vojsk. Přitom dbát na to, aby se každý jednotlivec připravoval především ve své odbornosti. Prohlubovat využití výpočetní techniky v práci štábů. Důsledněji procvičovat organizaci a zejména praktické provádění radioelektronického boje. Je nutné, aby velitelé a štáby, především vševojskových armád, zvládli použití letectva. K rozvíjení operačního myšlení a účelnějšímu využití času, štábní nácviky připravovat na daném stupni velení jen s výchozí situací, námětem a úkolem. Rozhodnutí, propočty k němu a další dokumenty zpracovávat až při samotném nácviku.

Bojová pohotovost a operační příprava do značné míry určují bojeschopnost armády. Nedostatky v organizátorské práci, metodice i v další činnosti se plně projevují i v těchto oblastech. Ke zlepšení stavu je proto třeba hledat **východiska v řídicí práci, v sestavení reálného plánu i jeho všestranném, včetně kádrového a materiálního, zabezpečení.** Považuji za účelné vrátit se i k osvědčeným metodám, které jsou často opomíjeny, jako je např. posloupnost v získávání znalostí a návyků, postup od jednoduššího ke složitějšímu, do zvládnutí jedné otázky nepřístupovat k další, důsledně dbát na splnění stanovených úkolů atd.

V tomto výcvikovém roce budeme dále zdokonalovat bojovou pohotovost i operační přípravu. Je nutné vycházet z dosaženého stavu s cílem naplnit požadavky, které jsou obsaženy v úkolu obrany státu i socialistického společenství. V tomto duchu jsou zpracovány i výcvikové dokumenty, jež konkretizují úkoly v jednotlivých opatřeních. Jejich splnění však bude záviset na lidech a na jejich vztahu k práci i odborné připravenosti. V ČSLA je to jednoznačně velitelský sbor.

VOLBA SMĚRU HLAVNÍHO ÚDERU A VYTVÁŘENÍ ÚDERNÝCH USKUPENÍ

Zkušenosti z minulých válek svědčí o tom, že agresor se vždy snažil o získání rozhodující převahy již od počátku války.

Možnost jejího zahájení nenadálým napadením s překvapením vyžaduje již v míru udržovat v neustálé bojové pohotovosti síly a prostředky schopné odrazit nepřátelské úder, zabezpečit překrytí státní hranice, zabránit proniknutí nepřítele do hloubky státního území, zabezpečit operační rozvinutí vojsk a vytvořit podmínky k zasazení hlavních sil i pro přechod do útoku.

Proto zničení nepřítele v útočných operacích při celkové rovnováze sil obou stran, jak nám potvrzují také historické zkušenosti, bylo dosahováno zpravidla komplexním řešením takových složitých otázek, jako jsou: dovedná volba směru hlavního úderu, soustředění sil a prostředků na rozhodujícím směru, zabezpečení překvapení, mohutnost palebného ničení nepřítele, plné využití morálního faktoru vojsk v operacích atd.

Přítom hlavním faktorem, který i v soudobých podmínkách nic neztratil na svém významu, byla i je **dovedná volba směru hlavního úderu**.

Všestranné zdůvodnění zámyslu, správná volba směru soustředění hlavního úsilí vojsk v operaci jsou prvořadými a nejdůležitějšími úkoly v práci velitelů a štábů při přijetí rozhodnutí, jsou výsledkem rozsáhlého tvůrčího úsilí polního velení jako celku.

Správná volba směru hlavního úderu předurčuje úspěch útoku, a proto je základem rozhodnutí pro operaci.

Vytvoření ničivé převahy sil v rozhodující chvíli a na rozhodujícím místě, to je nezbytná podmínka k dosažení úspěchu.

Při volbě směru hlavního úderu je nutné hluboce analyzovat vojenské, sociálně politické, ekonomické a fyzikálně geografické podmínky situace a jejich možné změny. V umění vybrat (zvolit, stanovit) tento směr se projevuje úroveň připravenosti, operační znalosti a vojevůdcovského umění velitele.

Charakteristickým příkladem dovedné volby směru hlavního úderu vzhledem k politickým, vojenským a ekonomickým faktorům může být volba směru úderu při ničení denikinské armády v roce 1919. Vedení hlavního úderu Jižního frontu z Orla a Voroněže přes Kursk, Charkov, Donbas na Rostov bylo výhodnější ve srovnání s úderem Jihovýchodního frontu z prostoru Caricyna na No-

vorossijsk proto, že: umožňovalo v krátké době vytvořit úderné uskupení jižního frontu, na tomto směru útoku mohla vojska Rudé armády počítat s aktivní podporou dělnické třídy i nejchudšího rolnictva a za útoku osvobozovala důležitá průmyslová centra i uhelné oblasti Ukrajiny, což mělo obrovský ekonomický význam pro mladou sovětskou republiku.

Vojské, sociálně politické a ekonomické faktory byly trvale posuzovány i při volbě směrů úderů ve frontových operacích Velké vlastenecké války. Hlavní úder byly vedeny na úseky bráněné méně bojeschopnými vojsky satelitů fašistického Německa nebo na nedoplněné německé svazky, ale také na styky i křídla bránících se vojsk a na směrech, kde byla velká administrativně politická centra, hlavní města států, průmyslové prostory.

Pod pojmem **hlavní úder** je třeba chápat **úder vedený hlavním uskupením vojsk, raketovými jadernými prostředky a letectvem frontu ve směru, jenž má rozhodující význam pro zničení hlavních sil nepřítele a dosažení cíle operace.**

Přítom směr hlavního úderu musí zabezpečovat možnost efektivního použití jak jaderných, tak i konvenčních zbraní k rozhodnému zničení hlavního uskupení nepřítele, výhodné podmínky pro soustředění i rozvíjení vlastních vojsk a rychlé ovládnutí takových prostorů, které vytvářejí předpoklady k narušení celistvosti obrany nepřítele a operační odolnosti hlavních uskupení jeho vojsk, možnost zničení nejdůležitějších z nich a splnění úkolů ve stanovených lhůtách.

Počet úderů v útočné operaci frontu je určován vytvořením potřebné převahy sil a prostředků nad nepřítelem na každém směru. Vzhledem ke složení a možnostem soudobého frontu mohou být v jeho první útočné operaci dva až tři směry úderů, z toho jeden hlavní. Nemůžeme vyloučit ani uskutečnění úderu frontem na jednom směru, např. tehdy, budou-li v jeho prvním sledu působit dvě armády.

Za zvláštních podmínek na válčišti bude mít velký vliv na volbu směrů úderů, kromě složení frontu, také počet a kapacita směrů dostupných pro útok operačních uskupení vojsk.

Při vedení následující operace, kdy bude uskupení nepřítele na válčišti oslabeno a součinnost mezi jeho vojsky narušena, je možné počet úderů zvýšit.

Volba směru hlavního úderu tvoří základ rozhodnutí velitele frontu na operaci. Je určující pro úspěch útoku.

Na volbu směru hlavního úderu mají značný vliv cíl strategické operace, složení, situace, předpokládaný charakter činnosti hlavního uskupení nepřítele a způsoby jeho zničení.

V první útočné operaci je nutné mít na zřeteli nejen používané prostředky ničení (jaderné nebo konvenční) a uskupení nepřítele, vytvořené v době míru v přihraničních prostorech, ale i jeho posílení po zmobilizování i skutečném manévru do pásma frontu z jiných směrů nebo dokonce z druhých válčišť. Kromě toho na volbu směru hlavního úderu má vliv složení a situace vojsk frontu, možnosti rychlého vytvoření úderných uskupení bez složitého přeskupení.

Je výhodné vést hlavní úder do prostorů (úseků), které jsou bráněny méně bojeschopnými nebo nedoplněnými svazky, na stykách a křídlech bránících se vojsk, tzn. proti slabým místům v operační sestavě nepřítele, zvláště při vedení operace za použití pouze konvenčních zbraní. To nám umožňuje rychleji a s nižšími ztrátami zlomit odpor nepřítele, vytvořit trhliny v jeho operační sestavě a provádět úder do boku a týlu nepřátelského hlavního uskupení. V řa-

dě případů, zvláště za použití jaderných zbraní, může být hlavní úder veden bezprostředně i proti nejdůležitějšímu nepřátelskému uskupení s cílem jeho rychlejšího rozdělení a zničení po částech.

Směr hlavního úderu frontu se obvykle stanoví do celé hloubky operace s vytvořením a udržováním značné převahy sil a prostředků nad nepřítelem. Nelze však vyloučit takový případ, kdy tento směr bude stanoven jen do hloubky bližšího úkolu. V závislosti na vytvoření situace je možné směr hlavního úderu v průběhu operace měnit, a to z toho důvodu, že se změnila strategická situace, nebo je zapotřebí ničit nové uskupení nepřítele apod.

Z toho vyplývá, že volba směru hlavního úderu vyžaduje tvůrčí přístup v závislosti na stanovených úkolech, používaných druzích zbraní, možnostech vojsk i na konkrétních podmínkách situace.

Vedení hlavního úderu proti slabému místu nepřítele, zvláště při útoku za použití pouze konvenčních zbraní, má nesporné přednosti, proto umožňuje rychleji než na jiných směrech a s menšími ztrátami prolomit obranu nepřítele, vklínit se do jeho sestavy, vytvořit mezeru v jeho obraně a vyjít do boků a do týlu hlavního uskupení jeho vojsk.

Přitom, jak jsem již uvedl, je možné hlavní úder vést i tam, kde je nepřítelem dostatečně silný a aktivní, je-li to podmíněno zámyslem strategické operace, zvláště za použití jaderných zbraní. V tomto případě bude nutné na uvedeném směru vytvořit rozhodující převahu nad nepřítelem v jaderných prostředcích, letectvu, tancích a v dělostřelectvu tak, aby hromadným použitím jaderných i konvenčních zbraní (raketovým vojskem, dělostřelectvem, letectvem, prostředky PVO) mu byly způsobeny takové ztráty, které výrazně naruší bojeschopnost a vytvoří příznivé podmínky pro dokončení jeho zničení rozhodnou činností motostřeleckého a tankového vojska, vzdušných výsadků i úderných výsadkových svazků a útvarů.

Aby bylo dosaženo předpokládaného úspěchu, je nutné soustředit na směr hlavního úderu tři i vícenásobnou převahu nad nepřítelem.

Tak jako cíl útočné operace, tak i směr hlavního úderu určujeme jeden (jednotný), nezávisle na tom, zahajuje-li se za použití jaderných nebo pouze konvenčních zbraní.

Směr druhého úderu (úderů) stanoví velitel na podporu hlavního úderu s cílem zničení nejdůležitějšího uskupení nepřítele. Při jeho (jejich) určení je nutné vycházet z toho, aby útočící vojska rozdělila protistojícího nepřítele a zničila ho po částech v co nejkratší době.

Na směrech druhých úderů jsou vytvářena a působí taková uskupení sil a prostředků frontu, která svým složením dosáhla převahy nad protistojícím nepřítelem, zabezpečují jeho zničení a vedení útoku ve vysokém tempu jak za použití jaderných, tak i pouze konvenčních zbraní.

Na směrech úderů je zapotřebí vytvářet odpovídající hlavní a další úderná uskupení vojsk frontu. Jejich složení určuje velitel při přijetí rozhodnutí k operaci a může zahrnovat svazy a svazky prvního a druhého sledu frontu s jejich posilovacími prostředky, které působí na tom nebo jiném směru. Vojsko protivzdušné obrany a frontové zálohy včetně vojsk, jež jsou k dispozici v míru, ale i těch, která jsou mobilizována nebo přisunována z hloubky.

Soustředění sil a prostředků je jednou z nejstarších zásad vojenského umění, která má své opodstatnění jak ve strategickém a operačním, tak i v taktickém měřítku.

Hlavním faktorem ve vytvoření úderného uskupení k vedení útoku při rovnové sil protistojících stran je právě **dovedné soustředění sil a prostředků na stanoveném směru**. Tento princip byl a zůstává vedoucím ve vojenské teorii soudobých armád. Oficiální vojenští představitelé USA a NATO vycházejí ze zásady, že soustředění sil je činitelem bojové moci a úspěchu. Tato zásada je také zakotvena v polním řádu armády USA FM 100-5 (1982) a FM 100-1, kde je přímo zdůrazněno, že útočící zvítězí ve sražení, vytvoří-li rozhodující převahu na směru hlavního úderu ve svůj prospěch.

Operačně taktický smysl soustředění vojsk vždy spočíval v koncentraci značného množství sil a prostředků k vytvoření početní převahy na rozhodujícím směru, což umožňovalo i přesto, že nebylo dosaženo celkové převahy, prolomovat obranu nepřítele, rozdělovat jeho uskupení a ničit je po částech. O tom svědčí zkušenosti z řady operací vedených v letech Velké vlastenecké války.

Celkově nám operace Velké vlastenecké války poskytují mnoho poučných příkladů mistrného vytváření úderných uskupení vojsk, dovedné realizace nejdůležitějšího principu vojenského umění — soustředění sil a prostředků s cílem vytvoření rozhodující převahy nad nepřítelem na hlavních směrech. Tyto operace potvrdily závěry vojenské vědy o vytváření, rozvíjení a použití silných úderných uskupení ve frontových operacích a ještě dále je obohatily.

Především se prokázalo, že je velkým uměním určit správně počet úderných uskupení ve frontu, jejich složení, způsob soustředění, zasazení a využití v průběhu operace. Získané zkušenosti můžeme v určitém směru i nyní uplatnit a použít. Jejich hluboké studium je významným prostředkem zvyšování profesionální přípravy velitelských kádřů.

V soudobých podmínkách je více než dříve soustředování úsilí spojeno se zásadami mobility, aktivity a překvapení. Síla úderu, rychlost a nenadálá činnost má rozhodující význam. Soustředování úsilí má tedy vedle kvantitativní i kvalitativní podstatu.

Soudobé podmínky zdůrazňují nutnost a význam utváření silných úderných uskupení ve frontech, úzkou souvislost mezi jejich schopností prolomovat obranu nepřítele a dosaženými výsledky operací. Dovedné vytvoření silných úderných uskupení umožňuje překonat nepřítele v silách, aniž by byla nutná celková převaha nad ním, nebo tehdy, je-li tato jen neznatelná, vést silné počáteční údery, rychle prolomovat obranu, stupňovat úsilí v průběhu operace a uskutečňovat ji ve vysokém tempu.

Úderná uskupení jsou účelově, cílevědomě vytvořená uskupení na rozhodujícím směru útočné činnosti. Jejich síla a složení musí odpovídat požadavku dosažení takové převahy na daném směru, která zabezpečí úspěšné rozvíjení útoku. Je nutné, aby tato uskupení zabezpečila:

- ve vzniklé situaci a na daném směru (svou údernou a palebnou silou) převahu nad nepřítelem, zničení jeho hlavní síly, získání operační iniciativy, ovládnutí a udržení stanoveného prostoru,
- podmínky pro přenesení směru hlavního úderu ke zničení nepřítele na výhodnější směr.

Složení úderných uskupení frontu musí být takové, aby na zvolených směrech značně převýšila nepřítele v silách a byla schopna nejen obranu nepřítele rychle prolomit, ale i prudce rozvíjet úspěch do hloubky až k dosažení stanovených cílů operace. K tomu je zapotřebí, aby v sestavě úderných usku-

pení, kromě silného prvního sledu, byly i druhé sledy, vysoce pohyblivá vojska a zálohy.

Důležité je i stanovení počtu úderných uskupení, při kterém je nutné vycházet z toho, aby nebylo rozptýleno úsilí vojsk frontu a aby v každém uskupení byly dostatečně úderné síly. Jsou-li ve frontu dvě a více uskupení, pak jedno z nich je hlavní a tím i nejsilnější.

Vytváření úderných uskupení vyžaduje vykonání širokého komplexu opatření na základě přesných propočtů a operačního předvídání charakteru nejbližší činnosti nepřítele. Především je nutné mít na zvolených směrech (i na úkor druhořadých úseků) silná úderná uskupení, rychle a skrytě uskutečnit jejich soustředění a bez dlouhého pobývání ve výchozích prostorech vést silné a prudké údery. Čím je vyšší úroveň umění rychle vytvářet taková uskupení, tím větší je pravděpodobnost zvítězit i při poměrně stejném celkovém poměru v silách a prostředcích.

Umění soustředění hlavního úsilí na rozhodujících směrech zachovává význam jednoho z nejdůležitějších faktorů dosažení úspěchu, který směřuje ke zničení nepřítele vyrovnanými silami, zvláště za použití pouze konvenčních zbraní. Toto umění se projevuje v dovedném rozdělení sil a prostředků na jednotlivé směry za použití na hlavním směru větší části nejbojeschopnějších vojsk, mohutných a efektivních prostředků a na druhých směrech jejich minimálního počtu.

Vytváření úderných uskupení, přenášení hlavního úderu na jiný směr, soustřeďování značných sil a pouze konvenčních prostředků přináší s sebou nebezpečí přechodu nepřítele k použití jaderných zbraní a zničení úderných uskupení. Proto je třeba tyto skutečnosti brát v úvahu a soustřeďovat vojska jen na nezbytně nutnou dobu, rychle a skrytě.

Princip soustředění hlavního úsilí, vytvoření převahy sil a prostředků nad nepřítelem na nejdůležitějším místě a v rozhodující době zůstane v platnosti i v budoucnosti, i když může nabývat na nové podobě.

Stále více půjde o soustřeďování úsilí na hlavním směru prostřednictvím manévru palbou a raketovými údery. Vzrostou možnosti využití především účinků úderů a palby na směr hlavního úderu a na nejdůležitější uskupení nebo objekty nepřítele. Na soustředění úsilí se budou více podílet výsadky všeho druhu, operační manévrovací skupiny, použití prostředků REB. Zejména při vedení útočné operace za použití pouze konvenčních zbraní bude zřejmě nutné soustřeďovat síly a prostředky do určitého prostoru, ale jen na minimální dobu. Vzhledem ke zvyšujícím se ničivým účinkům palby při velké koncentraci vojsk mohou vznikat značné ztráty, a proto se zvýší význam rychlého manévru při soustředění vojsk. Je pravděpodobné, že se změní i taktické normy soustřeďování sil a prostředků k dosažení převahy nad nepřítelem.

V článku jsem poukázal jen na některé otázky spojené s volbou směru hlavního úderu a na požadavky vytváření úderných uskupení z hlediska soudobého i možného vývoje operací. Tuto problematiku bude nutné dále rozpracovávat, aby zničení nepřítele při vyrovnaném poměru sil bylo dovedně řešeno i v další době.

OPERAČNĚ TAKTICKÉ POŽADAVKY A ZÁKLADNÍ ZPŮSOBY I PRINCIPY BOJOVÉ ČINNOSTI OMS

Použití operačních manévrovacích skupin (OMS) v soudobých operacích je úkol stále aktuální, který vyžaduje nepřetržitě hledat nové přístupy a dále teoreticky rozpracovávat nejsložitější otázky. Rozkaz ministra národní obrany pro přípravu vojsk ČSLA na tento výcvikový rok zvláště zdůrazňuje osvojování si otázek rozvíjení taktického úspěchu v úspěch operační a dovedné použití OMS a vzdůšných výsadek se zřetelem na skutečné úkoly vojsk a jejich zabezpečení.

Vymezení operačně taktických požadavků, základních způsobů a principů vedení bojové činnosti OMS je určující podmínkou k jejich správnému použití.

Operačně taktické požadavky

Důležitost a náročnost úkolů, které budou OMS plnit v hloubce nepřátelské obrany (většinou s nepřátelsky zaměřeným obyvatelstvem) odtržené od hlavních sil, má řadu zvláštních požadavků, které podmiňují jejich úspěšnou činnost.

OMS musí mít značnou **palebnou sílu**, která umožní realizování přijatého zámyslu a tím i splnění stanoveného úkolu. To vyžaduje, aby byly vytvářeny především z tankových nebo motostřeleckých svazků na BVP. K dosažení potřebné palebné síly bude třeba je posilovat útvary a svazky samohybného dělostřelectva, pohyblivými prostředky PVO, PTRS a vojskovým letectvem. Např. OMS v síle vševojskové divize může být posílena útvary vojskového letectva (1–2 letkami dopravních, bojových vrtulníků), údernými výsadečnými útvary, dělostřelectvem (dělostřeleckou brigádou, raketometným plukem, 1–2 oddíly

protitankového dělostřelectva smíšeného typu, popřípadě dělostřeleckým oddílem velké mohutnosti), protiletadlovým raketovým útvarem, ženijními a pontonovými jednotkami.

Nelze připustit posilování OMS svazky, útvary a jednotkami druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb za každou cenu, především z těchto důvodů:

- posilové prostředky nemusí být vždy natolik pohyblivé, aby stačily postupu tanků a BVP,
- prodlužování délek proudů značně ztěžuje manévry a rychlý přechod do předbojové a bojové sestavy,
- v hloubce území nepřítele je nezbytně nutná ochrana „nebojových“ prvků sestavy, což v praxi znamená oslabení hlavních sil skupiny.

Posilování OMS a zvyšování palebné síly musí být vždy v jednotě s jejími **manévrovacími schopnostmi**.

Je nutné, aby OMS byla schopna odpoutat se v krátké době od hlavních sil a rychle pronikat do hlubokého týlu nepřítele, vést rozhodné a nenadálé úderů do jeho boků a týlu z různých směrů včetně směrů ze vzduchu, včasné a plně využít účinků jaderného a palebného ničení.

Manévrovost však není jen schopnost rychlého přemístování se v terénu. Předpokládá připravenost velitelů, štábů a vojsk včas reagovat na nově vzniklou situaci. Je těsně spjata se zásadami soustředění úsilí, manévru palbou, překvapení, bojové aktivity a uchování bojeschopnosti vlastních vojsk. To vyžaduje hledat nové způsoby přípravy a použití jednotek. Kritický pohled na dosavadní způsoby boje a metody práce velitelů i štábů, optimální způsob myšlení, odmítnutí šablonovitého přístupu a rozumná iniciativa — to jsou předpoklady ke zvýšení manévrovosti i k dosažení úspěchu.

Důslednou realizací těchto požadavků — palebné síly a manévrovosti — je dosahováno potřebné **úderné síly OMS**. Vyžaduje efektivně využívat účinků jaderných a konvenčních zbraní spolu s rychlým a směrlým pronikáním do operační hloubky a rozhodným ničením důležitých objektů. K tomu je nutné, aby vojska OMS uměla dovedně spojovat manévry palbou a pružně reagovat na vzniklou situaci.

Je povinností velitelů a štábů OMS vytvářet takové hustoty sil a prostředků, které umožní vést boj ve vysokém tempu a způsobit nepříteli značné ztráty. To v praxi znamená centralizovat úsilí vojsk OMS k plnění rozhodujících operačních úkolů a naopak decentralizovat je při vedení přepadové činnosti.

Je zapotřebí, aby OMS byla schopna odolávat úderům nepřítele a trvale si zachovávat bojeschopnost. To proto, že vedení bojové činnosti při plnění samostatných úkolů v operační hloubce bude poutat pozornost vzdušných i pozemních sil nepřítele se snahou OMS zničit. (Kromě toho je třeba počítat i s napadením a diverzní činností nepřátelsky zaměřeného obyvatelstva.)

K ničení OMS může nepřítel používat především jaderných a chemických zbraní, úderů letectva, vysoce přesných zbraní a průzkumných palebných systémů spolu s rozhodnou činností těch sil a prostředků pozemních vojsk, které má v hloubce k dispozici.

Velitel fronty a velitel OMS by měli věnovat zvláštní pozornost organizaci protivzdušné obrany, možnostem působit proti komplexnímu nepřátelskému

technickému průzkumu a schopnosti rychle obnovovat narušenou bojeschopnost.

Požadavek odolnosti je těsně spojen s aktivností, pohyblivostí a překvapením, neboť pohyblivá vojska budou mít zpravidla menší ztráty způsobené jadernými zbraněmi, letectvem a údery průzkumných palebných systémů nepřítele.

Nelze zapomínat ani na taková opatření, jako jsou psychická příprava, speciální propaganda, zkvalitnění velení, udržování trvalé součinnosti a vedení nepřetržitého průzkumu. Zvyšování odolnosti napomáhají i hluboké znalosti válčistiště, zejména terénu a jeho využívání i vhodné učlenění operační (bojové) sestavy OMS.

Požadavek vedení samostatné dlouhodobé bojové činnosti zvýrazňuje fakt, že OMS povede boj zpravidla bez styku s hlavními silami, bez sousedů nebo jejich přímého vlivu na vzájemnou podporu a pomoc, mnohdy jen s nejnutnějšími zásobami materiálu.

Samostatnost vedení bojové činnosti vyžaduje důslednou organizaci všestranného zabezpečení operace a uspořádání operační sestavy tak, aby tato byla zabezpečena proti činnosti nepřítele ze všech stran.

Tento požadavek se bude plně projevovat i ve speciálním technickém a týlovém zabezpečení. Je nutné, aby OMS měla zvýšené zásoby, zejména munice a PHM. Zásobování po zemi (po odpoutání, které je větší než hloubka operační sestavy) bude prakticky vyloučeno. Proto přísun dalšího materiálu bude zapotřebí organizovat v průběhu operace OMS převážně vzduchem, což je úkol velmi obtížný, vyžadující značné množství sil a prostředků.

Zabezpečení vzdušné přepravy materiálu potřebuje důsledně umlčet (zničit) prostředky PVO nepřítele v průletovém pásmu a u OMS vytvářet podmínky k přijetí zásob. Pro přistání letectva musí skupina ovládnout a udržet letišť (přistávací plochy) nebo obsadit výhodné plochy pro shoz zásob na padácích.

Nelze též opomenout využití prověřených civilních zdrojů na území nepřítele k doplnění některých zásob. K tomu je třeba znát možnosti daného prostoru bojové činnosti.

Zabezpečení nepřetržitého velení je základní podmínkou úspěšného splnění stanovených úkolů k dosažení cíle operace (boje) OMS.

Na obsah a metody velení budou mít rozhodující vliv zvláštnosti vedení operace (boje) OMS. Především značný počet a náročnost úkolů, které má skupina plnit, jejich různorodost, značný prostorový rozmach a řešení složitých problémů všestranného zabezpečení bojové činnosti klade zvýšené nároky na velitele, politické pracovníky a štáb vlastní OMS i na štáb, který jí vysílá.

Úspěšně splnit úkoly je možné jen při vytvoření uceleného systému velení, pečlivé organizace práce příslušných orgánů a efektivním využití technických prostředků velení vojskům.

Postupné zvětšování vzdálenosti mezi velitelským stanovištěm frontu (armády) a velitelským stanovištěm OMS, které za 4 až 5 dní bojové činnosti může dosáhnout 200 až 250 i více km, zvyšuje požadavky na zabezpečení nepřetržitého spojení, utajení, ochranu proti radiotechnickému průzkumu a rušení nepřítele. Manévrový charakter činnosti vyžaduje vysokou pohyblivost soustavy při současném snížení množství spojovacích kanálů především z těch důvodů,

že nebude možné v plném rozsahu rozvinout radioreléové spojení a využívat opěrnou spojovací síť.

Je třeba již v míru zdokonalovat velitele a štáby ve velení za složité a dynamicky se vyvíjející a rychle se měnící situace.

Vysoký morálně politický stav zabezpečuje plnění složitých úkolů OMS, neboť jen lidé s vysokými morálně volnými a bojovými vlastnostmi a kvalitami je mohou splnit. Proto již v míru je nutné vychovávat vojáky k takovým morálně volným vlastnostem, jakými jsou smélost, rozhodnost, odolnost, vysoká ukázněnost a schopnost překonávat překážky.

Z tohoto hlediska nabývá na významu intenzivní a správně zaměřená politická práce, která rozhodujícím způsobem ovlivňuje morálně politický stav vojsk, jejich vysokou bojeschopnost a připravenost.

Vymezené operačně taktické požadavky jsou v řadě případů protichůdné. Např. vedení samostatné dlouhodobé bojové činnosti vyžaduje mít maximum prostředků a zásob všeho druhu, což na druhé straně může omezovat pohyblivost a manévrovost. Vysoká palebná síla vyžaduje mít v sestavě větší množství dělostřelectva, což se může odrazit v menší pohyblivosti a především ve vysokých nárocích na zabezpečení přísunu munice.

Při řešení těchto rozporů je nutné vždy přihlížet ke konkrétním podmínkám a předpokládané situaci, místu a úkolům OMS v operaci fronty (armády). Síla, složení a zabezpečení skupiny musí vytvářet podmínky pro spolehlivé splnění stanovených úkolů.

Základní způsoby a principy vedení bojové činnosti OMS

Operační manévrovací skupina, v závislosti na způsobu zahájení a průběhu útočné operace, může být zasazována za různých podmínek daných nejen konkrétně vzniklou operační situací, ale především tím, zda operace je vedena za použití jaderných nebo pouze konvenčních zbraní.

Základní způsob bojové činnosti OMS za použití jaderných zbraní spočívá v maximálně rychlém a efektivním využití jaderných úderů vedených silami a prostředky fronty (armády) ve prospěch skupiny a vlastními prostředky k jejímu rozhodnému proniknutí do operační hloubky nepřítele. Především ho v obnově bojeschopnosti, získat iniciativu a vytvořit si podmínky k rozdrčení těch sil a prostředků, které mohou v podstatné míře ovlivnit splnění hlavních operačních úkolů OMS a narušit útočnou činnost hlavního úderného uskupení vojsk.

Při vedení bojové činnosti OMS za použití konvenčních zbraní je základním způsobem postupné ničení určených objektů (především přepadovou činností) a rozhodné soustředění úsilí skupiny ke společnému plnění hlavních operačních úkolů s cílem rozvíjení dosaženého úspěchu na hlavním směru ve prospěch úderného uskupení fronty (armády).

Bojová činnost OMS bude plně vycházet ze základních principů vedení soudobého vševojskového boje, které jsou stanoveny v čl. 15 Všeob-R-1. Vzhledem ke zvláštnostem vedení bojové činnosti v operační hloubce v odtržení od vlastních vojsk budou vystupovat do popředí a nabývat konkrétní podoby především tyto **principy**:

1. Vysoká aktivita, rozhodnost a nepřetržitost vedení boje (bojové činnosti) předpokládá získat iniciativu ihned se zasazením skupiny a udržet si ji po celou dobu působení v operační hloubce nepřítel. Vyžaduje od velitele skupiny přijmout včas rozhodnutí k ničení nepřítel při plnění jednotlivých operačních i přepadových úkolů, často v podmínkách nejasné a dynamicky se vyvíjející situace a prosadit toto rozhodnutí u podřízených.

Smelostí, drzostí, houževnatostí a úpornou bojovou činností vojsk skupiny zmařit záměry nepřítel a vnucovat mu svoji vůli. Využít možností soudobé bojové techniky k vedení vysoce manévrové činnosti ve dne i v noci za jakéhokoliv počasí. Podstatu této činnosti plně vystihuje teze **manévr a úder a manévr k vedení dalšího úderu**.

Naplnění tohoto principu vyžaduje nepřetržitě vedení bojové činnosti OMS. Je nutné mít na zřeteli, že toho není schopna dosáhnout skupina současně všemi silami a prostředky. Proto za nejvýhodnější se jeví takový způsob její činnosti, kdy svými volnými útvary (jednotkami) a zvláště k tomu účelu vyčleněnými silami a prostředky bude obsazovat výhodné prostory — základny — ze kterých povede další směle a rozhodné úder na nepřítel.

Tento způsob bude mít charakter skoků a vytváří podmínky nejen k včasnému doplnění spotřebovaných zásob, technickému ošetření a přijetí vzdušného přísunu materiálních prostředků od nadřazeného, ale i k nutnému odpočinku. Vzhledem k tempu činnosti i hloubce sestav lze předpokládat délku skoků 50 až 100 km. Z toho vyplývá, že v průběhu jednoho dne činnosti může OMS zaujmát (obsazovat) 1 až 2 výhodné prostory a doba činnosti v nich bude dána konkrétními podmínkami situace.

2. Překvapivá činnost a směle pronikání do operační hloubky sestavy nepřítel umožňuje zastihnout nepřítel nepřipraveného, způsobit v jeho řadách paniku, paralyzovat vůli k odporu, značně snížit bojeschopnost, dezorganizovat velení vojskům a tím vytvořit výhodné podmínky k vítězství i nad nepřítel, který je v převaze (Všeob-R-1, čl. 18).

Momentu překvapení je nutné plně využívat především při vedení přepadové činnosti. Přepadové odřady rychlým a skrytým manévrem, často v podmínkách omezené viditelnosti, s využitím krátkého, ale mohutného palebného přepadu doplněného i úderem bojových vrtulníků, rozhodnou ztečí z několika směrů, jsou schopny zničit důležité objekty v operační hloubce sestavy nepřítel, které mohou značně ovlivnit průběh operace.

Směle pronikání OMS umožňuje mařit zámysl nepřítel, nedovolit mu obnovu bojeschopnosti po jaderných úderech i úderech konvenčními zbraněmi, úspěšně vést bojovou činnost i paralyzovat činnost těch jeho sil a prostředků, které mohou působit proti hlavnímu údernému uskupení našich vojsk.

3. Rozhodné soustředění úsilí vojsk skupiny ke splnění nejdůležitějších operačních úkolů a uchování operační volnosti manévru k vedení překvapivé přepadové činnosti umožňuje dosáhnout převahy nad nepřítel a nutit ho k boji za nevýhodných podmínek.

Je nutné, aby OMS byla vždy připravena řešit úkoly operačního charakteru, které vyžadují soustředění úsilí k jejich úspěšnému splnění. Mezi takové úkoly může patřit ovládnutí mezilehlého obranného postavení z chodu, ničení přicházejících operačních záloh nepřítel, obsazení předmostí, zmocnění se a udržení důležitých čar a prostorů.

Na druhé straně tato dočasná centralizace sil a prostředků skupiny nesmí vylučovat její operační volnost. Charakter plnění stanovených úkolů v operační hloubce nepřítele předpokládá uskutečnění manévrové činnosti v širokém pásmu s hlubokým a rozhodným pronikáním na určených směrech, aby vojska operační manévrovací skupiny v předstihu před nepřítelem ovládala důležité prostory a výhodné čáry terénu.

Považuji za důležité zvýraznit myšlenku, že právě vysílání přepadových oddílů k ničení důležitých objektů vzdálených od směru postupu umožňuje vést aktivní bojovou činnost a zároveň hlavním silám OMS soustředit úsilí na nej důležitější směr, v rozhodujícím prostoru a době.

4. Sladění spolehlivého použití druhů vojsk i speciálních vojsk a udržení vzájemné nepřetržité součinnosti je předpokladem úspěšného splnění cílů operace (bojové činnosti) OMS.

Na významu nabývá požadavek sladit nejen činnost druhů vojsk a speciálních vojsk skupiny mezi sebou, ale i mezi silami a prostředky fronty (armády) a OMS, které působí v její prospěch.

Má-li být zachována od samého počátku úderná síla operační manévrovací skupiny, je třeba důsledně sladit činnost vojsk v dotyku s nepřítelem, úkoly prostředků jaderného a palebného ničení fronty (armády) a armád (divizí) prvního sledu, aby zasazení OMS mohlo být vykonáno pokud možno bez jejího rozvinování a její úderné a palebné prostředky mohly být plně použity až při vedení bojové činnosti po odpoutání. Neméně důležité je skloubení společné činnosti se vzdušnými výsadbami (údernými výsadečnými jednotkami) vysazovanými ve prospěch skupiny.

Tento princip vyžaduje od velitele OMS a jeho štábu hledání nových tvůrčích přístupů, např. při sladění její činnosti mezi pozemním a vzdušným sledem.

Na zvláštním významu nabývá důsledná organizace součinnosti jak na stupni, který OMS vysílá, tak ve vlastní skupině. Její velitel organizuje součinnost do celé hloubky operace (bojové činnosti) podle úkolů, směrů manévru, hlavních objektů určených k přepadové činnosti, způsobů boje a času jak za použití jaderných, tak pouze konvenčních zbraní.

5. Všeobecné zabezpečení bojové činnosti OMS nabývá na významu především proto, že skupina po svém odpoutání je plně závislá na těch materiálních prostředcích, které si veze s sebou nebo které jí mohou být přisunuty vzdušnou cestou. To vyžaduje vytvořit hluboce promyšlený, dobře zplánovaný, přesně organizovaný, spolehlivě fungující autonomní systém speciálního technického a týlového zabezpečení a komplexně řešit otázky vzdušného přisunu a odsunu raněných.

V operačním (bojovém) zabezpečení je potřebné přijmout taková opatření, která znemožňují nenadále napadení nepřítelem, snižují efektivnost jeho úderů a vytvářejí výhodné podmínky pro její organizované a včasné zasazení, rychlé odpoutání od svazů (svazků) prvního sledu a úspěšné vedení rozhodné manévrové činnosti v operační hloubce nepřítele.

Jistě by bylo možné ukázat konkrétní aplikaci dalších principů soudobého vševojskového boje v podmínkách vedení bojové činnosti OMS. Některých z nich jsem se alespoň dotkl v souvislosti s vytyčenými operačně taktickými požadavky, které jsou kladeny na OMS.

K ORGANIZACI I ŘÍZENÍ JADERNÉHO A PALEBNÉHO NIČENÍ

V operaci vševojskové armády vedené pouze za použití konvenčních zbraní je palebné ničení rozhodující podmínkou splnění stanovených úkolů. Nabývá výrazného vševojskového charakteru a operačního významu. Cílem palebného ničení je zasadit rozhodující palebné údery nejdůležitějším objektům a uskupením nepřítele, tím dosáhnout potřebné převahy sil a prostředků a zajistit nepřetržitou podporu vlastních vojsk při vedení bojové činnosti.

Cílů tohoto ničení je dosahováno vybojováním a udržením palebné převahy nad nepřítelem na rozhodujících směrech i v prostorech, dezorganizací velení vojskům a řízení palebných systémů pozemního a vzdušného napadení.

K dosažení vysoké účinnosti jaderného a palebného ničení a tím i cílů operace je nezbytné, aby se na jeho plánování a řízení podíleli hlavní funkcionáři štábu vševojskové armády a kvalitně připravení pří-

služníci nejdůležitějších oddělení. Za tím účelem je trvale vytvářena v rámci operačního oddělení vševojskového štábu armády **skupina plánování a řízení jaderného a palebného ničení**. V ní zpravidla nastalo pracují 2 důstojníci operačního oddělení, 1 důstojník zpravodajského oddělení, štábu RVD, letectva a podle potřeby důstojník skupiny REB a v některých případech i ženíjného a chemického oddělení. Skupina je podřízena přímo náčelníkovi štábu vševojskové armády. Toto složení skupiny a její řízení náčelníkem štábu se potvrdilo při velitelsko-štábních cvičeních jako nezbytné. Protože náčelník štábu nemůže skupinu řídit trvale, je potřebné, aby jeden z důstojníků operačního oddělení organizoval její práci v souladu s úkoly vydanými velitelem nebo náčelníkem štábu armády. Tento vedoucí důstojník operačního oddělení je náčelníkem skupiny.

V rozhodujících obdobích plánování a řízení jaderného a palebného ničení je nut-

né, aby se na tomto důležitém úkolu osobně podíleli velitel, náčelník štábu armády, velitel RVD, letectva, náčelník zpravodajského oddělení a skupiny REB. Bude to při přípravě zámyslu operace, přijímání rozhodnutí ke splnění hlavních operačních úkolů, při řízení prvního a následujících jaderných úderů, úderů na cíle prvního pořadí, účasti v protivzdušné a vzdušné operaci a při komplexním palebném ničení v důležitých obdobích vedení operace — v útočné operaci: odrážení agrese nepřítel, zasazení druhého sledu a OMS, průlom připravené obrany nepřítel, násilný přechod vodní překážky — v obranné operaci: boj o hlavní pásmo obrany, vedení armádního protiúderu apod.

Je účelné, aby se při přípravě zámyslu operace nebo řešení důležitých operačních úkolů zúčastňoval práce hlavních funkcionářů i náčelník skupiny plánování a řízení jaderného a palebného ničení, aby mohl přispět svými návrhy k řešení jaderného a palebného ničení, byl plně a včas seznámen se zámyslem velitele a ve skupině mohl ihned přikročit k jeho zabezpečení. Myslím, že z toho důvodu je také nutné, aby pracoviště skupiny bylo v bezprostřední blízkosti střediska bojového velení.

V zámyslu operace je nutné, aby velitel armády na základě společné práce hlavních funkcionářů stanovil nejdůležitější ukazatele jaderného a palebného ničení v operaci, a to:

- uskupení nepřítel, které podléhá jadernému a palebnému ničení,
- hlavní operační úkoly, k nimž bude plánováno palebné ničení centralizované v rámci armády,
- požadovaný poměr sil a prostředků, který zabezpečuje splnění úkolu, přípustné ztráty vlastních vojsk a pravděpodobnost splnění úkolu (podklad pro výpočet operačně taktického stupně palebného ničení),
- celkové rozdělení jaderných a konvenčních náplní RVD a vzletů letectva po jednotlivých úkolech.

Na základě těchto údajů i požadavků velitele připraví skupina plánování a řízení jaderného a palebného ničení podklady pro jeho organizaci, které předloží náčelník štábu. Současně se podílí na přípravě grafického a textového rozhodnutí velitele. Je nutné, aby v něm byly rozpracovány konkrétní úkoly ničení nepřítel v prvním jaderném úderu, úderu na cíle prvního pořadí (struktura, počty jaderných a konvenčních náplní, vyčleněné úsilí letectva, ničené objekty), základní ukazatele komplexního

palebného ničení nepřítel při plnění prvního operačního úkolu a rámcově i dalších úkolů, se stanovením operačně taktického stupně a období palebného ničení.

Po vyhlášení rozhodnutí velitele armády přistupuje skupina plánování a řízení jaderného a palebného ničení ke zpracování základních dokumentů, připravuje podklady pro zpracování plánu operace a ostatních dokumentů, které obsahují otázky organizace jaderného a palebného ničení.

Do dokumentu potřebného pro plánování i řízení jaderného a palebného ničení je nutné zahrnout účast vřevovojkové armády v prvním jaderném úderu frontu, úderu na cíle prvního pořadí a způsob komplexního palebného ničení v operaci (při plnění operačního úkolu). Dosud platnou pomůckou k přípravě frontové (armádní) útočné i obranné operace (Pom-520-OS) je sice stanoveno, že vřevovojková armáda zpracovává pouze Plán komplexního palebného ničení, ale požaduje se zpravidla, aby připravila i Plán účasti v prvním jaderném úderu frontu a Plán ničení cílů prvního pořadí. Jsem toho názoru, že na stupni vřevovojkové armády je účelné zpracovávat (skupinou plánování a řízení jaderného a palebného ničení) pouze jeden dokument, a to Plán jaderného a palebného ničení v operaci, nebo při plnění důležitých operačních úkolů v průběhu operace, na mapě 1 : 100 000 s grafikonem účasti v prvním jaderném úderu frontu, úderu na cíle prvního pořadí a s grafikonem komplexního palebného ničení k prvnímu (nebo právě řešenému) operačnímu úkolu s textovou částí. Na mapě tohoto měřítka je možné graficky vyjádřit všechny úkoly jaderného a palebného ničení a plán může současně sloužit k řízení tohoto ničení v průběhu vedení operace. Při současném plánování první obranné a útočné operace je pochopitelně nutné mít pro každou operaci jeden plán. Zpracování jednoho plánu, v němž jsou řešeny úkoly jaderného a palebného ničení, se při plánování první obranné operace osvědčilo, i když je to v rozporu s ustanoveními pomůcky Oper-51-1.

Problémem, který dosud zůstává nevyřešený, je způsob určování a vzájemného sladení úkolů jaderného a palebného ničení mezi stupni velení frontu, armády a divize, zejména při centralizovaném plánování palebného ničení frontem nebo armádou. Dosavadní praxe je taková, že úkoly jaderného a palebného ničení jsou rámcově stanoveny podřízeným v bojových nařízeních velitele RVD a velitele letectva, ale myslím, že je výhodnější vydávat tyto úkoly nadřízeným stupněm velení formou Nařízení pro jaderné a palebné ničení, které by

zpracovala skupina plánování a řízení jaderného a palebného ničení. Tím bude zabezpečeno jednotné pochopení a centralizované plnění tohoto úkolu (v souladu s rozhodnutím nadřízeného velitele) všemi palebnými prostředky, včetně dělostřelectva, bojových vrtulníků, motostřeleckých a tankových svazků přímou střelbou. To by však vyžadovalo vypustit tyto údaje z nařízení velitele RVD a letectva frontu (armády). Jako přílohu k Nařízení pro jaderné a palebné ničení by bylo potom vhodné vydat (na stupni vševojskové armády) průsvitku s plánovanými jadernými a palebnými údery na objekty a cíle v pásmu příslušné divize.

Složitým úkolem, který bude plnit velitel a štáb vševojskové armády a podřízené svazky i útvary, je řízení účasti armády v prvním jaderném úderu nebo úderu na cíle prvního pořadí, bude-li zahájena nebo vedena válka pouze za použití konvenčních zbraní. Hlavní úkol budou v prvním období přípravy úderu plnit především orgány a prostředky průzkumu všeho druhu, které mají za povinnost zjistit cíle, na něž jsou údery naplánovány. To bude zejména v období před zahájením agrese nesnadný úkol, protože není zcela rozvinut systém průzkumu, schopný dodat včas souřadnice cílů k vedení úderů. Bude proto nutné, aby zpravodajské orgány a prostředky průzkumu všech stupňů velení získávaly nezbytné podklady, vyměňovaly si a vzájemně doplňovaly i ověřovaly zjištěné údaje a včas předaly úkoly vykonavatelům.

K řízení jaderného a palebného ničení je nutné vytvořit v té době ve středisku bojového velení takové podmínky, aby v něm pracovali současně velitel (náčelník štábu armády), velitel RVD, letectva a vojska PVO, náčelník zpravodajského oddělení i skupiny REB a všichni z nich měli přímé spojení k podřízeným štábům (oddělením), schopným ihned předávat úkoly vykonavatelům. Je potřebné, aby byl také přítomen náčelník skupiny plánování a řízení jaderného a palebného ničení a měl připraven Plán jaderného a palebného ničení s potřebnými pomocnými dokumenty k upřesnění úkolů účasti armády v prvním jader-

ném úderu frontu a úderu na cíle prvního pořadí. Je pravděpodobné, že objekty předpokládané k ničení jadernými a palebnými údery nebudou v plném rozsahu zjištěny a upřesněny jejich souřadnice, a proto je nutné doplnit plán o nově zjištěné cíle a měnit podle jejich charakteru i prostředky ničení a vykonavatele (RV, letectvo, dělostřelectvo, síly a prostředky průzkumu). Při velitelsko-štábních cvičeních se osvědčilo mít přehlednou tabulku rozdělení plánovaných i skutečných cílů s určením vykonavatelů, a v ní pak uskutečňovat potřebné změny v úkolech, které okamžitě předávat jiným palebným prostředkům, nebo jim změnit původně stanovené cíle, jež se nepodařilo zjistit a nahradit je novými. Možný vzor pracovního dokumentu — Ničení cílů prvního pořadí — viz tabulku.

Obdobným způsobem jako tomu je u prvního jaderného úderu a u úderu na cíle prvního pořadí, bude nutné organizovat práci i při řízení jaderného ničení při přípravě a vedení následujících jaderných úderů a úderů na cíle prvního pořadí, při řízení komplexního palebného ničení při plnění důležitých operačních úkolů, kdy je palebné ničení centralizováno v rámci vševojskové armády. Některé z těchto úkolů bude vhodné plnit z předem určeného místa velení armády rozvinutého v terénu, odkud je možné řídit palebné ničení a současně pozorovat bojiště. K tomu je účelné mít v tomto prostoru rozvinuté pracoviště skupiny jaderného a palebného ničení vybavené prostředky velení a spojení, které umožňuje řídit palebné ničení podle vývoje bojové situace vojsk.

Práci skupiny plánování a řízení jaderného a palebného ničení může značně zpřesnit i zrychlit využití výpočetní techniky, která umožní připravit potřebné počty stupně palebného ničení, spotřeby munice v jednotlivých výpočtových nábojích, potřeby palebných prostředků na ničení cílů v jednotlivých výpočtových zbraních, účinnosti protitankové obrany při odražení útoku nepřátelských uskupení apod. To umožní příslušníkům této skupiny zaměřit se více na tvůrčí práci při plnění důležitých úkolů.

Jaderné a palebné ničení plánované a řízené ke splnění cílů operace a stanovených operačních úkolů představuje na stupni vševojskové armády jednu z hlavních náplní práce velitele a štábu. Je rozhodující podmínkou úspěchu v soudobé útočné i obranné operaci. Vyžaduje zejména od náčelníka štábu osobní řízení a vyčlenění zkušených a kvalitně připravených důstojníků oddělení štábu, kteří se budou trvale tímto úkolem zabývat. Kvalitně zplánované a řízené jaderné a palebné ničení zabezpečí splnění stanovených operačních úkolů s efektivním využitím palebných prostředků, s co nejmenšími vlastními ztrátami, při trvalém udržení palebné převahy nad nepřítelem a tím i splnění cílů operace v krátké době.

Typ cíle (počet plán./skut.)	Druh cíle	Prostor (sou- řadnice)	Ničen prostředky												Výsledek úderu
			RV (OTR/TR) (počet raket)	letectva (počet let. vzletů)						dělostře- lectva (počet oddílů)	průzkumu				
				SBoL		BiL		VoL							
			plán.	skut.	plán.	skut.	plán.	skut.	plán.	skut.	plán.	skut.	plán.	skut.	
Místa velení 10/	VS 2 as (N) VS 5 as (N) VS 1 hd VS 4 md VS brigád 1 hd atd.		4/— —/2 —/2		8						1 1				
Prostředky řízení a na- vedení 3/	SŘNTL atd.				4										
Prostředky REB 3/	220 spojpr atd.				4										
Prostředky jaderného napadení 4/	250 rdo LA atd.				8										
Průzkumné palebné systémy RL 6/	ARGUS atd.								2 2						
Prostředky PVO 6/	baterie HAWK atd.		—/4 —/4												
Protitan- kové vrtulníky	ptvrtp						12								
Celkem															

Poznámka: plán. — plánováno, skut. — skutečně provedeno.

U každého druhu cíle je vhodné ponechat několik volných řádků pro doplnění nově zjištěných objektů.

ZPRACOVÁNÍ FORMALIZOVANÝCH DOKUMENTŮ NA MIKROPOČÍTAČI POTAS

V současné době jsou štáby motostřeleckých a tankových divízi vybavovány přenosnými mikropočítači POTAS. K využití těchto prostředků v polním systému velení byl zpracován komplex výpočetních úloh DIVKOT, který se skládá ze čtyř částí. Část D 1 je určena pro operační skupinu, D 2 pro štáb RVD, D 3 pro náčelníka chemické služby a část D 4 je určena ostatním uživatelům. Předpokládá se, že každá část bude provozována na samostatných mikropočítačích POTAS, které budou v budoucnosti vzájemně propojeny lokální sítí. Dosavadní pozitivní výsledky ze zkušebního provozu nejen potvrdily účelnost a funkčnost komplexu DIVKOT, ale také ukázaly další možnosti mikropočítače POTAS. Jednou z nich je jeho využití k automatizovanému zpracování formalizovaných dokumentů. Realizací tohoto problému se zabývala katedra velení vojskům Vojenské akademie Antonína Zápotockého, která ve vazbě na strukturu komplexu výpočetních úloh DIVKOT zpracovala další komplex úloh určený pro práci s formalizovanými dokumenty a nazvala jej FORDOK.

Využívání formalizovaných dokumentů v práci štábů všech stupňů není ničím novým. Avšak, jak jsou měněny technické prostředky používané ve velení, tak se mění i forma a způsob zpracování formalizovaných dokumentace. Ke značnému rozšíření práce s těmito dokumenty dochází v posledních letech na operačním stupni, kde byli uživatelé vybaveni terminály, zapojenými do terminálové sítě počítačů MOMI 2. Tyto počítače jsou vzájemně propojeny zařízeními pro utajený přenos dat a spolu s terminálovými sítěmi umožňují uživatelům terminálů zpracovat formalizované dokumenty a předat jejich obsah jiným uživatelům na stejném nebo jiném místě velení, pokud je vybaveno počítačem MOMI. K zabezpečení takové činnosti slouží komplex úloh FORTAB-H, jehož součástí je vedle programového zabezpečení též banka formulářů.

Obdobnou, ale nikoli shodnou funkci plní i komplex FORDOK, určený pro zpracování formalizovaných dokumentů na mikropočítači POTAS. Tento komplex je určen pro štáby motostřeleckých a tankových divízi.

Je však natolik univerzální, že může být úspěšně využíván i v jiných štábech, které budou mít mikropočítače k dispozici. Proto

je komplex FORDOK součástí standardního vybavení mikropočítače POTAS a je dodáván společně s ostatními příslušenstvími.

Charakteristika komplexu FORDOK

FORDOK je komplex úloh určených ke zpracování bojových dokumentů v textové formě na mikropočítači POTAS. Text dokumentu se vyplňuje velkými a malými písmeny latinské abecedy bez diakritických znamének. Při vyplňování dokumentu lze používat i azbuku. Je zvlášť vhodný pro zpracování formalizovaných dokumentů a případně pro jejich přenos na jiné místo velení.

Dokumenty jsou zpracovávány na mikropočítači POTAS s využitím komplexu FORDOK v dialogovém režimu. Mikropočítač nabízí na obrazovce varianty činnosti, z nichž si uživatel vybírá požadovanou alternativu. Ke vkládání požadavků a psaní textu slouží klávesnice, která je v podstatě shodná s klávesnicí psacího stroje, má však některá tlačítka a klávesy navíc.

Komplex FORDOK obsahuje:

- programovou část, určenou pro počítač POTAS, která umožňuje uživateli zpracovat na tomto prostředku textové dokumenty,
- směrnici pro uživatele, jež ho seznamuje s možnostmi komplexu FORDOK a poskytuje mu návod na práci s ním,
- soubory standardních formulářů, určených k vyplňování uživatelem prostřednictvím programu FORDOK.

Programová část

K dosažení rychlé odezvy v dialogu uživatel — mikropočítač, jakož i potřebě hospodárného využití omezené kapacity vnitřní paměti mikropočítače POTAS, je celý program zpracován ve strojovém kódu.

FORDOK pracuje v 8 režimech, které uživateli umožňují plnit tyto dílčí úlohy:

- zabezpečit inicializaci pracovní oblasti paměti při přípravě počítače k práci,
- nahrát soubor (formulář, příspěvek nebo dříve zpracovaný dokument) z magnetofonu do pracovní oblasti paměti,
- vytvořit nový soubor (např. vlastní formulář) v pracovní oblasti paměti,
- vytisknout soubor (formulář nebo hotový dokument) na tiskárně mikropočítače,
- uložit soubor (hotový formulář) z pra-

covní oblasti paměti na magnetofonovou pásku,

- vyplňovat předem vytvořený formulář,
- vyděrovat vyplněný formulář do pěti-stopé děrné pásky v kódu CCITT,
- ochránit vložené informace heslem při přerušení práce a krátkodobém opouštění mikropočítače POTAS uživatelem.

Volba režimu je uskutečňována v tzv. „nabídkové části“, do které se program vrací vždy po ukončení dílčí úlohy a nebo při jejím přerušení. K volbě režimů jsou používány příkazy INIT, LOAD, EDIT, PRINT, SAVE, FILL, SEND a EXIT, které byly převzaty z jazyka BASIC. K zadávání přitom stačí pouze zkrácené klíčové slovo při dodržení zásady jednoznačnosti.

Směrnice pro uživatele

FORDOK je zpracován tak, aby práce uživatele byla s ním co nejjednodušší. Program se automaticky startuje a v průběhu řešení při zadávání otázek nabízí alternativní odpovědi. Avšak má-li uživatel plně využívat všech možností a předností komplexu FORDOK, je zapotřebí, aby se s nimi dokonale seznámil. K tomu slouží Směrnice pro uživatele zpracovaná podle předpisu Všeob-P-71 jako součást projektu 21681.

Pro potřeby uživatelů je tato směrnice dodávána ve formě záznamu na magnetofonové pásce společně se záznamem programu FORDOK. Způsob vytisknutí je podrobně popsán na štítku kazety s páskou.

Soubory standardních formulářů

Standardní formuláře, které jsou dodávány jako součást komplexu FORDOK, zahrnují všechny nejvýznamnější dokumenty, které jsou zpracovávány v textové formě ve štábech motostřeleckých a tankových divizí. Formuláře jsou učené do uživatelských oblastí shodných s komplexem DIVKOT. Část F 1 je určena pro operační skupinu, F 2 bude sloužit štábu RVD, pro náčelníka chemické služby divize byla zpracována část F 3 a ostatní budou využívat část F 4. Tam, kde to charakter dokumentů vyžadoval, jsou jeho formuláře

zpracovány variantně — jak pro štáby msd, tak pro štáby td.

Soubory standardních formulářů, připravené autory komplexu FORDOK, jsou chápány jako otevřené. Uživatel je může nejen rozšířit o libovolný počet vlastních formulářů, ale také je upravit, např. vynecháním či doplněním části textu.

Metodika zpracování dokumentů s využitím FORDOK

Základním předpokladem efektivního využití komplexu FORDOK je jeho znalost uživatelem. Má-li přispět k rychlému zpracování dokumentů oproti nynějším způsobům, je zapotřebí, aby se uživatelé na práci s ním připravili.

Přípravné práce

Bojové dokumenty s využitím FORDOK zpracovává přímo uživatel, který vkládá potřebné informace do mikropočítače prostřednictvím klávesnice. Z toho vyplývá i nový požadavek na jeho schopnost ovládat „psaní na stroji“. Takový požadavek mají na uživatele všechny prostředky automatizace, včetně těch, které jsou na pracovištích PASUV.

Další oblastí, které je zapotřebí věnovat pozornost, je příprava formuláře, protože zpracované standardní jsou určeny především k zavádění komplexu FORDOK do praxe a mají sloužit jako vzor pro tvorbu dalších. Důležitým kritériem při tvorbě formulářů je poměr „stálého textu“ k „doplňovanému“. Čím méně je doplňovaného textu, tím je zpracování rychlejší. Příznivého poměru můžeme dosáhnout tím, že formuláře určitého dokumentu zpracujeme ve variantách podle druhů boje. Vzhledem k tomu, že zápisy dokumentů na magnetofonovou pásku jsou poměrně krátké, nehraje četnost formulářů takovou roli, jako tomu bylo při tradičním zpracování. Při jejich vlastní tvorbě je však třeba mít na zřeteli také požadavek na snížení nadbytečných textů a redundantních údajů, které prodlužují následné zpracování dokumentů.

Promyslet a připravit je zapotřebí také vlastní postup vyplňování, a zejména určit kdo, kdy a v jaké formě dodá příslušné příspěvky. Komplex FORDOK umožňuje totiž rozšiřovat zpracováváný soubor uložený v pracovní oblasti paměti o další, které se mohou nahrát z magnetofonu. Proto rozsáhlejší dokumenty mohou být rozděleny do více částí a připravovány paralelně

na ostatních mikropočítačích POTAS, jež se nacházejí na daném místě velení, a potom spojeny v jeden celek. Takový postup může již výrazně zkrátit čas potřebný na zpracování, avšak je organizačně náročný, a proto musí být uveden v metodikách práce velitele a štábu v poli a sladěn s ostatními vykonávanými činnostmi.

Postup při vyplňování

K pochopení práce uživatele s komplexem FORDOK při zpracování formalizovaného dokumentu lze uvést obecný postup, který může mít řadu modifikací.

Prvním úkonem uživatele při tvorbě formalizovaného bojového dokumentu na mikropočítači POTAS je zavedení programu FORDOK, po němž se na obrazovce objeví nabídka jednotlivých úloh, do nichž přecházíme stanovenými příkazy. V dalším uživateli vloží do magnetofonu kazetu se standardními formuláři a přehraje zvolený formulář do pracovní oblasti paměti. Je-li rozsáhlejší a budou-li do něj zpracovávat příspěvky další funkcionáři, může jej nechat vytisknout na tiskárně, připojené k mikropočítači. U kratších formulářů, které zpracovává v celém rozsahu uživatel, stačí, když je nechá celé zobrazit na obrazovce. V případě, že formulář plně nevyhovuje, může jej upravit. Po ujasnění toho, co chce doplnit, přistoupí uživatel k vlastnímu zpracování. Po zadání příkazu k vyplňování se objeví začátek uloženého formuláře, na kterém světelná značka označuje místo, do něhož bude ukládán doplňovaný text. Prostor, určený k doplnění, je vyznačen znaky * a nemůže být překročen. Po doplnění textu do dané části dokumentu světelná značka přechází na počátek další části určené k vyplňování a celý proces se opakuje. Vyplněný dokument si může uživatel přečíst na obrazovce, opravit, vytisknout nebo přehrát z pracovní oblasti na magnetofonovou pásku.

Přenos obsahu formalizovaného dokumentu

Komplex FORDOK umožňuje nejen zpracovat formalizované bojové dokumenty s využitím mikropočítače POTAS, ale také zabezpečit jejich simplexní utajený přenos nespřáženým způsobem z VS msd (td) na počítač MOMI 2, který je na velitelském stanovišti armády. Tento způsob je možné uplatnit při předávání souhrnných operačních hlášení nebo textové části rozhodnutí velitele divize. K realizaci přenosu je nutné, aby byl mikropočítač POTAS do-

plněn o děrovač pětistopé děrné pásky, který není součástí standardní výbavy. Přenos se uskutečňuje pomocí šifrovacích dál-nopisů ŠD 3, které mají spojovací uzly div-izí a armády. Zařízení ŠD 3 zabezpečují utajený přenos rychlostí 50 Bd. Soubory přijaté u počítače MOMI 2 lze prostřed-nictvím FORTAB-H dále odesílat na který-koli terminál tohoto nebo jiného počítače,

zapojeného do počítačové sítě vševojskové armády a frontu.

Tento způsob přenosu má charakter ex-perimentu, při kterém jsou ověřovány mož-nosti mikropočítače POTAS. Perspektivně budou k tomuto účelu zavedena zařízení pro utajený přenos dat a mikropočítače divizí budou začleněny do počítačové sítě operačního stupně.

Zpracování a přenos bojových dokumentů pomocí výpočetní techniky znamená po-čátek nové etapy automatizace velení. Oproti dřívějšímu, kdy tato technika byla využí-vána převážně k výpočtům, začíná se nyní používat i ke sběru, přenosu, uchování a zobrazení informací. Výsledky, kterých bylo v tomto směru dosaženo na operačním stupni, potvrdily, že automatizace těchto činností významně přispívá k zefektivnění celého procesu velení. Zpracovaný komplex FORDOK umožňuje lépe využívat výpočetní techniku také na taktickém stupni, a to nejen v polním systému velení, ale i v mírovém životě vojsk.

APLIKACE MIKROPOČÍTAČŮ TEXT-01 V AUTOMATIZOVANÝCH SYSTÉMECH VELENÍ A ŘÍZENÍ ČSLA

V období urychlení ekonomického a sociálního rozvoje národního hospodářství cestou intenzifikace s využitím výsledků vědeckotechnického rozvoje se i v podmínkách budování automatizovaných mírových systémů velení a řízení ČSLA dostává do popředí pozornosti problematika racionalizace, efektivnosti a automatizace zpra-

cování informací nezbytných pro včasné a přesné rozhodování funkcionářů ČSLA. Nutným předpokladem řešení je technická základna automatizace, která je v současné době, vzhledem k dostupnosti, rozšiřována o mikropočítače československé výroby typu Text-01 (SM 6915).

Základní technické charakteristiky a požadavky na provoz

Text-01 je mikropočítačový systém, který je určen především pro automatizaci administrativních prací. S příslušným programovým vybavením je možné jej využít i pro inženýrské práce, sběr dat a vývoj programových prostředků. Systém je vybudovaný na základě 8bitového mikroprocesoru MHB 8080A a jeho podpůrných obvodů.

Skládá se z:

- centrální jednotky se zabudovanou zobrazovací jednotkou,
- abecedně číslíkové bezkontaktní klávesnice C 259.13,
- vnější paměti s pružnými disky C 7113,
- tiskárny s konturovým tiskem DARO 1152.

Všechny části přístroje Text-01, mimo klávesnice, která je napájena z centrální jednotky připojovacím kabelem, vyžadují napájení z jednofázové rozvodné sítě 220 V/50 Hz.

Zařízení je určeno pro práci v běžných kancelářských podmínkách; vzhledem k typu vnějšího paměťového média je však nutné věnovat zvýšenou pozornost čistotě prostředí. Meze rušivých napětí a polí rádiového rušení odpovídají ČSN 34 2850 a ČSN 34 2860, stupeň odrušení je R 02 a hlučnost vyhovuje ČSN 36 9060.

Provozní spolehlivost mikropočítačového systému byla sledována po dobu jednoho roku a výsledný koeficient technické spolehlivosti činil 0,79.

Slabším místem systému je tiskárna DARO 1152, která jednak vykazuje nejnížší technickou spolehlivost a za druhé opravy zabezpečené n. p. Kancelářské stroje trvají mnohdy až několik měsíců.

Vzhledem k této negativní skutečnosti a množství zařízení v provozu je zapotřebí zvážit možnost zřídit specializované armádní servisní pracoviště, které by bylo vybaveno potřebnou měřicí technikou a náhradními díly.

Z hlediska požadavků na organizační zabezpečení mikropočítačů Text-01 je nutné řešit otázky, které souvisejí s dodávkami mikropočítačů od výrobce, jejich instalací, výškolením obsluh, tvorbou aplikačního programového vybavení a v neposlední řadě i komplexním řešením ochrany utajovaných skutečností.

Zkušenosti ukazují, že obsluhu zařízení zvládne každá administrativní pracovnice znalá psaní na běžném psacím stroji nebo organizačním a výpočetním automatu C-253, která absolvovala alespoň týdenní kurs k základní obsluze zařízení.

Pro práci s projekty je pak nutné, aby řešitelé zabezpečili interní školení ke každému projektu. Při školení je činnost obsluhy průběžně zobrazována na obrazovce zařízení a obsluha reaguje na zařízení systému práce podle předkládaných možností voleb. Navíc je systém vybaven funkcí **Vysvětlivky**, kdy si obsluha při nejasnostech

může danou činnost zobrazit a zároveň vysvětlit pomocí obrazovky. Obsluha má rovněž k dispozici **Příručku pro uživatele**, ve které jsou funkce daného projektu podrobně vysvětleny.

Zabezpečení ochrany utajovaných skutečností vyžaduje zajištění místnosti, v níž je zařízení umístěno, proti parazitnímu elektromagnetickému vyzařování. Toto vyřešil VPÚ Praha typovým projektem, který zpracoval v součinnosti s VSUS Praha (především v otázce nutných stavebních úprav).

Manipulace s disketami a pořízenými tis-

kovými sestavami se řídí podle zásad, které jsou uvedeny v předpisech Adm-1-1 a Všeob-P-70 (právi), příloha 10. Jde především o organizační opatření. Programová a technická opatření nejsou v režimech lokálního zpracování, zabezpečovaného pouze určenými pracovníky přímo na pracovišti uživatele nutná, protože k úniku utajovaných informací může dojít jen stejným způsobem jako při zcizení či ztrátě písemného dokumentu s utajovanými skutečnostmi.

Programové vybavení

Operační systém Mikros je odvozen od systému CP/M a je určen pro mikropočítače na bázi mikroprocesoru I8080. Je to diskově orientovaný systém, který se vyznačuje jednoduchou obsluhou a velkou efektivností práce se soubory. Při jeho distribuci se setkáváme s těmito typy názvů programového vybavení:

- operační systém,
- základní programové vybavení,
- doplňkové programové vybavení.

Operační systém je soubor programových modulů spolu s konkrétní verzí (provozní) operačního systému. Do dodávaných modulů je zároveň zahrnut i překladáč makroassembleru a podpůrné prostředky pro ladění programů v tomto jazyku.

Základní programové vybavení tvoří textový editor Text-M spolu s konkrétní verzí (uživatelskou) operačního systému. Mimo tyto moduly jsou dodávány i prostředky pro ochranu souborů, statistiku, formátování, kopírování a generování.

Doplňkové programové vybavení je zabezpečeno dalšími systémy a programovými moduly.

Z hlediska uživatele je nejvýhodnější využití textového editoru Text-M, který je určen především k automatizování administrativních prací a všech prací, které souvisejí s textovou informací. Je to prostředek, jehož vlastnosti lze využít v mnoha aplikacích, ať již jako samostatný soběstačný prostředek nebo v rámci určité technologie. Jeho předností je především schopnost práce s abecedními znaky s diakritikou. To umožňuje zařazovat mikropočítače Text-01 na místa, kde je nutné dodržet především gramatickou přesnost. Tento textový editor pak lze s výhodou využít i k editování zdrojových textů programů a libovolných souborů dat.

Z hlediska uživatelských aplikací je mikropočítač vybaven programovými moduly a překladači programovacích jazyků a v současné době se připravuje distribuce dalších překladačů (vyšších programovacích jazyků a databázového systému).

Kompatibilita dat a formátů

Otázka kompatibility a její řešení je v současné době stěžejním problémem vzájemné spolupráce, a to platí i pro předávání dat mezi jednotlivými systémy jak programovými, tak výpočetními. Tuto otázku je vždy zapotřebí řešit ze dvou hledisek. Prvním je vždy kompatibility dat co do jednotnosti kódu u jednotlivých operačních a programových systémů. Druhým je potom hledisko možnosti přenosu dat mezi jednotlivými počítači.

Pokud se budeme v provozu mikropočítače omezovat pouze na množinu kódu, stanovenou tabulkou ASCII, není zapotřebí kompatibility dat řešit na úrovni programovacích jazyků. Tuto množinu respektují všechny programovací jazyky a rovněž systém Datas. Je to dáno tím, že tato množina je závislá na konkrétní verzi operačního systému. Problém je pouze u systému Text-M. Ten v zájmu respektování kódů tabulky KOI-8 čs. (rozšířená tabulka ASCII o znaky národní abecedy) nerespektuje některé speciální znaky z tabulky ASCII. Současně uskutečňuje rekonfiguraci klávesnice, a to ztěžuje orientaci obsluhy při přechodu z jednoho systému na druhý.

Ve většině případů se uvažuje využít mikropočítače jako prostředky, které zabezpečují vstup do vyšších výpočetních systémů. Je na nich rovněž stanovena norma pro práci se znaky s diakritikou. Tato norma je dána tabulkou kódu DKOI-2 čs. (tabulka DKOI rozšířená o národní abecedu). Vzhledem k tomu, že tabulka DKOI respektuje jednobitové zobrazení kódu, řeší se i tak problémy kompatibility dat na úrovni transformačních tabulek. Kladem při řešení této otázky je, že všichni výrobci zachovávají jednotnou normu při zpracování pružných disků. To je základní podmínkou k zabezpečení přenosu dat mezi jednotlivými počítači na fyzické úrovni.

Otázku logické struktury souborů si musí ale programátor zajistit sám. U mikropočítače Text-01 jde o přenos dat na další mikropočítače (VT 20, Robotron, Consul

atd.), o přenos na minipočítače (SM 4/20 atd.) a o přenos na počítače řady JSEP (EC 1033, EC 1045 atd.). Problematiku ře-

šení přenosu dat je možné omezit na dva formáty logické struktury dat, a to formát Mikros (CP/M) a formát IBM.

Aplikace Text-01 v ASVR (AIS) ČSLA

Aplikace Text-01 v ATIS FMNO

Projekt P 61110 — **Automatizovaný terminálový informační systém ministra národní obrany o stavu a činnosti ČSLA, nepříteli a teritoria státu** (ATIS FMNO) je řešen od roku 1985 na základě úkolů uložených náčelníkem GŠ ČSLA — 1. ZMNO k automatizaci zpracování denních hlášení po linii stálých operačních dozorců (SOD) a rychlému informování ministra národní obrany a hlavních funkcionářů FMNO s využitím výpočetní techniky a prostředků automatizace. Cílem řešení ATIS FMNO je především racionalizace a automatizace procesů sběru, předávání, zpracování a výdeje informací o stavu situace, činnosti a událostech ve štábech a vojenských ČSLA dále u nepříteli a na teritoriu pro informování, rozhodování a řídicí činnost ministra národní obrany a hlavních funkcionářů FMNO. Na základě popisu a analýzy současného systému sběru, předávání, zpracování a výdeje informací a dokumentů na úrovni FMNO i s ohledem na poznatky a zkušenosti získané od některých armád států Varšavské smlouvy z řešení automatizace obdobných otázek je ATIS FMNO řešen automatizovaně v následující struktuře:

- **podsystem 1** — zpracování a výdej souhrnných denních informací (SDI),
- **podsystem 2** — přenos a zpracování pravidelných hlášení — šifrovek svazů (H-ŠS),
- **podsystem 3** — zpracování a výdej přednostních informací od vojsk (PI),
- **podsystem 4** — zpracování a výdej denních hlášení SOD FMNO (DH SOD FMNO),
- **podsystem 5** — zpracování a výdej denních hlášení OD GŠ (DH OD GŠ),
- **podsystem 6** — zpracování a výdej informací o mimořádných událostech (MU),
- **podsystem 7** — zpracování a výdej plánovacích dokumentů (PLÁNY),
- **podsystem 8** — evidence, sledování a vyhodnocování úkolových listů (ÚKOLY).

Aplikace mikropočítačů Text-01 předpo-

Aplikace Text-01 v informačních systémech KS/FMNO a OMS/GŠ

V průběhu roku 1984 bylo zahájeno postupné zavádění mikropočítačů Text-01 i u místních vojenských správ (MVS). Řešení úkolů s tím spojených řídí komise, která byla ustanovena rozkazem NOMS — ZNGS.

Příčinou nasazení nových prostředků výpočetní techniky byla nutnost obměnit au-

kládá v podsystemech 1, 2, 7 a 8 racionalizaci administrativní práce; dále i pořízení, udržování, zpracování dat, informací na vybraných mikropočítačových a terminálových pracovištích v tzv. místním režimu.

Z časového i obsahového hlediska je jako první rozpracován **podsystem 1 — Automatizované zpracování a výdej souhrnných denních informací**, jehož základem je aplikace mikropočítače Text-01 u Informačního střediska GŠ pro pořízení a výdej souhrnné denní informace pro hlavní funkcionáře FMNO a vybrané funkcionáře státních a stranických orgánů a organizací. Výstupní informace jsou určeny zároveň i pro centrální zpracování. Dále je rozpracován **podsystem 2 — Automatizovaný přenos a zpracování pravidelných hlášení — šifrovek svazů**. Ten vychází z objektivního požadavku na automatizované zpracování denních hlášení od SOD svazů (V ZVO, V VVO, V 10. LA a V PVOS) a je založen na přípravě, zpracování a výdeji DH SOD svazů s využitím mikropočítače Text-01. Výsledky zpracování u SOD svazů jsou určeny jak pro vlastní využití na úrovni velení a řízení svazů, tak i pro vstup k dálkovému přenosu utajovaných informací na GŠ ČSLA. Přenos utajovaných dat a informací je realizován prostřednictvím souprav ZPD 4800 TRs. Výstupní informace po přenosech od svazů a od IS/GŠ jsou zpracovávány na úrovni centrálního zpracování na výpočetním systému EC 1033 a systému dálkového přenosu a zpracování dat, s využitím terminálů instalovaných na pracovištích GŠ ČSLA. Přenos informací ze zpracování na Text-01 jak u IS/GŠ, tak SÚ/GŠ je zabezpečen na úrovni formátové kompatibility pružných disků (disket).

Rozpracování podsystemů 7 a 8 s využitím mikropočítačů Text-01 jsou v 1. období řešení ATIS MNO specifikovány jako autonomní a určeny pouze pro potřeby OS/GŠ resp. Kanceláře ministra národní obrany. V dalších obdobích řešení lze předpokládat využití mikropočítače Text-01 jako vzdálené inteligentní stanice a jeho spojení s výpočetním systémem JSEP.

tomaty C-253, které slouží u MVS jako prostředky decentralizované přípravy vstupních dat více než 10 let pro tyto projekty:

PP61312 — automatizovaný systém evidence vojinů a poddůstojníků v záloze,

PP 63812 — záložní důstojnický a pra-

porčický sbor ozbrojených sil ČSSR, (dále projekty záloh).

Oba projekty jsou centrálně provozované na výpočetním systému JSEP ve výpočetních střediscích v Praze a Trenčíně.

V souvislosti s vybavením mikropočítači Text-01 vzniká na MVS nové pracoviště — **Výpočetní místo MVS** (dále VM MVS), kterému je postupně vymezováno a upřesňováno místo a úloha v organizační struktuře MVS.

Využití mikropočítače Text-01 u MVS se předpokládá postupně rozšiřovat ve dvou základních obdobích. Jde o:

1. období, kdy Text-01 bude působit jako prostředek přípravy dat pro výpočetní systém JSEP (realizace projektů záloh).

Text-01 nahradí dosavadní počítač C-253 na vyšší kvalitativní úrovni, protože umožní v maximální možné míře decentralizovat kontrolu vstupních dat, dosud zabezpečenou na výpočetním systému JSEP přímo do míst jejich vzniku a přípravy — na MVS. Pořízená dávka vstupních dat, která bude přecházet do VpS k dalšímu zpracování (převážně data pro aktualizaci datových základů), bude zatížena minimálními chybami. Efektivnost nového způsobu spočívá především v úspoře strojového času výpočetního systému JSEP, dále ve zjednodušení a zrychlení aktualizacího cyklu a následném zvýšení okamžité reálnosti datových základů a zpracováváných výstupních sestav projektů záloh.

V tomto případě nasazení Text-01 nevyvolává žádná zvláštní opatření v kádrovém obsazení VM MVS.

Obsluha bude zabezpečena současnou obsluhou C-253 s příslušným přeškolením. Jde o:

- základní kurs obsluhy,
- nadstavbový kurs k vojenským aplikacím (v rozsahu uživatelské příručky).

Aplikace Text-01 v informačním systému OS/GŠ ČSLA, Ka FMNO a KS FMNO

Ve prospěch OS/GŠ byl řešen úkol 61130 **Systém zpracování kalendářních plánovacích dokumentů pro ČSLA i uvnitř FMNO na výcvikový rok s použitím výpočetní techniky.**

Předmětem řešení je, jak vyplývá z názvu projektu, zpracování **Kalendářního plánu opatření ČSLA na VR, Přehledu základu štábu a vojsk ČSLA ve VR, Plánu hlavních úkolů a základních opatření FMNO na měsíce...**, Plánu hlavních úkolů a základních opatření na VR a Plánu kontrolní činnosti FMNO.

Úkolem řešení bylo snížit pracnost zpracování plánovacích dokumentů, vytvořit podmínky ke zkrácení času na plánování a orientovat pozornost zpracovatelů na důsledné řešení obsahové a časové sladěnosti plánovaných akcí. Dále pak umožnit auto-

Řešitelem zpracovaná technologie přípravy a předběžného zpracování vstupních dat splňuje následující požadavky:

- jednoduchost obsluhy,
- využití formy úplného dialogu,
- řídícím prvkem dialogu je počítač.

Dosavadní zkušenosti ukazují, že po přeškolení má většina obsluh C-253 předpoklady novou technologii zvládnout. Toto první období využití Text-01 na MVS je po projektové stránce a vyškolení kádrů připraveno ke zkušebnímu provozu.

Analýze se možností zpětného přenosu dat, tzn. vybraná data z centrálně vedené datové základny přenášet „fyzicky“ prostřednictvím disket na MVS k dalšímu zpracování na Text-01 (např. tisk povolávacích rozkazů, určovacích listů, dodávacích příkazů apod.).

2. období — kdy Text-01 bude působit jako autonomní prostředek automatizace administrativních prací a automatizace informačních a rozhodovacích procesů na úrovni MVS.

Toto období je nutné považovat za cílové. Je předmětem analýzy, v rámci které je nutné zaměřit pozornost především na vytýpování problémových oblastí pro automatizaci a jejich rozdělení na:

— **systémové** (řešit v rámci rozvoje projektů záloh formou typového prováděcího projektu),

— **nesystémové** (tj. automatizace ostatních administrativních činností a agend, která se nevztahuje na projekty záloh); jejich řešení je vhodné ponechat na místní iniciativě MVS.

V průběhu tohoto období dojde k podstatnému nárůstu úkolů pro VM MVS a nároků na kvalifikaci (podrobné zvládnutí jednotlivých komponent ZPV, APV a dodaných technologických postupů zpracování dat).

matizované zpracování dílčích plánů výběrem z ročního plánu, popř. pro určenou podřízenost.

Podle analýzy současného stavu řešení (které vychází z opakovatelnosti převážné části akcí plánu), jde prakticky o jeho aktualizaci za uplynulé období (tj. provedení úprav, vypuštění resp. předání nových položek plánu).

Na základě těchto závěrů bylo navrženo a zpracováno celé řešení s využitím počítače Text-01. Jeho podstata spočívá v prvotním naplnění jednotlivých kapitol plánu do předepsaných formulářů na obrazovce a jejich průběžné ukládání na pružný disk ve tvaru datového souboru.

Obslužný systém projektu umožňuje postupně zobrazovat celý plán nebo jeho zvo-

lené části a jejich tisk. Při tvorbě celého plánu se jeho „koncept“ vytiskne na tiskárně, udělají se potřebné úpravy a korekce v textu. Potom se uskuteční opravy datového souboru. Pak v krátkém čase je možné promítnout potřebná zprůsňení a plán vytisknout a vydat.

Pro zpracování projektu se používá interaktivního režimu práce. Uživatel si jednoduchým způsobem volí činnosti zpracování. Obslužný systém je koncipován tak, aby vedl uživatele při výběru voleb formou návodů.

Ve prospěch Ka FMNO byl řešen projekt 68400 **Automatizovaná evidence, vyhledávání a kontrola plnění úkolů vydávaných FMNO.**

Předmětem řešení bylo v podstatě provedení kartotéky úkolových listů vydávaných ministrem národní obrany na strojovou evidenci s možností vyhledávání úkolů podle zadaných kritérií (datum, věcná náplň, původ úkolu, vykonavatel úkolu).

Cílem řešení je umožnit uživateli průběžné sledování stavu plnění úkolů z hlediska termínů plnění a možnost velmi rychle reagovat na operativní vyžadování informací o plnění a výsledcích.

Cíle projektu se podařilo řešit. V interaktivním režimu práce má uživatel možnost vybírat úkoly podle zadaných kritérií, zaznamenávat údaje o kontrole stavu jejich plnění a podle požadavku vybrané úkoly vytisknout.

Obsluha je velmi jednoduchá, operátor vyplňuje na obrazovce rubriky předepsaného formuláře, vyplněný formulář se ukládá na pružný disk jako ucelená informace do datového souboru. Takto vyplněný formulář se vytiskne a předkládá ministroví národní obrany k podpisu a poté zasílá vykonavatelům.

Ve prospěch KS FMNO je technika Text-01 využita především pro přípravu a předběžné zpracování dat, která jsou vstupem do velkého výpočetního systému, na němž je realizován projekt kádrové evidence 63811 **Vojáci z povolání a v další službě** jako součást AIS KS FMNO.

V současné době je tento způsob přípravy dat ověřován na dílčí množině vstupních dat. Při plném zavedení budou nahrazeny zastaralé stroje pro současný způsob přípravy dat do děrné pásky C-265. Záznam dat na pružném disku podstatně zrychlí proces opravy chyb v datech, zjištěných kontrolním systémem projektu.

Vlastní zavedení projektu bylo zabezpečeno řešiteli tak, že po vyškolení uživatelů jim bylo předáno programové vybavení. Uživatel zahájil zpracování a řešitelé zajistili programátorský dozor pouze na vyžádání po dobu jednoho měsíce.

Počet zásahů z hlediska programových chyb byl minimální, a byl vyvolán zejména nutností reagovat na technické závady zařízení. Přitom je nutné podotknout, že některé části zařízení zpočátku vyžadovaly častější zásahy techniků a opravářů, což je negativní skutečnost.

Získané zkušenosti ukazují, že hlavními a rozhodujícími kritérii úspěšnosti aplikace mikropočítačů Text-01 jsou:

- stupeň pochopení a prosazování objektivní nutnosti komplexního řešení racionalizace administrativní práce cestou automatizace a zasazování moderních prostředků zpracování dat a informací na stupni FMNO a podřízených součástí ČSLA,
- přiblížení výpočetní techniky uživatelům formou školení a instruktážně metodických zaměstnání, zvládnutí této techniky a její efektivní využívání,
- znalosti a schopnosti řešitelských týmů řešit požadavky uživatelů na odpovídající odborné úrovni,
- stav a provozuschopnost mikropočítačové techniky v závislosti na servisu a opravách,
- komplexní vyřešení otázek ochrany utajovaných skutečností.

Podstatný přínos ve využití kancelářského mikropočítače Text-01, zasazeného na pracovišti uživatele, lze spatřovat v tom, že vlastní realizace daného projektu je plně v kompetenci uživatele. Projekt je využíván operativně a přesně podle potřeb uživatele. Pozitivní je i ta skutečnost, že se podstatně změnil vztah uživatele k výpočetní technice. Poznává, že chyby nezpůsobuje jakýsi jemu vzdálený počítač, ale především ten, kdo ho ovládá.

Významný je i ten fakt, že lze tuto techniku využívat pro běžnou kancelářskou práci — psaní spisů, dokumentů. Několikrát zrychluje veškeré úpravy a korekce textů.

V budoucnosti, po vyřešení otázek přenosu utajovaných dat a informací, lze předpokládat i využití mikropočítače Text-01 jako vzdálené inteligentní terminálové stanice připojené k výpočetnímu systému pomocí telekomunikačních linek, nebo vzájemné propojení dvou i více mikropočítačů Text-01.

ZÁSADY ŘEŠENÍ RADIOELEKTRONICKÉ OCHRANY RADIOELEKTRONICKÝCH PROSTŘEDKŮ

Koncepční a cílevědomé řešení ochrany vlastních radioelektronických prostředků a celých systémů velení vojskům a řízení zbraní se v současné době jeví jako jeden z velmi důležitých úkolů, na němž bude z velké části záviset úspěch operace i boje.

O tomto tvrzení nás dostatečně ubezpečují zkušenosti z lokálních válek i hromadný rozvoj prostředků radioelektronického boje u armád států NATO. To, že dosud této problematice není věnována potřebná pozornost, ukazuje jak rozbor cvičení Palcát-86, tak hodnocení uplynulého výcvikového roku ministrem národní obrany.

Soudruh ministr kritizoval nedostatky v této oblasti a uložil: „**Zdokonalovat organizaci a vedení radioelektronického boje s důrazem na narušení řízení nepřátelských průzkumných a palebných systémů a ostatních vysoce přesných zbraní. Důsledně plánovat a procvičovat způsoby radioelektronické ochrany vlastních systémů a prostředků velení.**“

Splnit tento úkol bude, podle mého názoru, možné jediné dokonalou přípravou a především praktickým procvičováním všech opatření radioelektronického boje s důrazem na ochranu vlastních systémů velení již v míru. Takto bude zabezpečena příprava ke stálému a spolehlivému velení vojskům, řízení zbraní při vedení bojové činnosti a zvýšení bojové životnosti radioelektronických prostředků.

Ke splnění tohoto úkolu je nutné, aby všichni velitelé, náčelníci a uživatelé radioelektronických prostředků plnili bezpodmínečně tyto úkoly:

- zvládli a znali úkoly radioelektronické ochrany a prosazovali jejich procvičování v každodenním výcviku vojsk,
- průběžně analyzovali možnosti a účinky nepřátelských prostředků technického průzkumu a radioelektronického boje na vlastní prostředky,
- dokonale zvládli a prakticky procvičovali možnosti vlastních prostředků a systémů z hlediska jejich odolnosti proti záměrnému radioelektronickému rušení, ničení samonaváděcími zbraněmi a specifickými účinky následků vzdušných jaderných výbuchů,

— při všech cvičeních s vojsky prakticky procvičovali možné varianty a způsoby zabezpečení velení v podmínkách oboustranně vedeného radioelektronického boje; k tomu plně využívali nejen zkušenosti z lokálních válek, ale zejména z výcviku v Sovětské armádě.

Proto chci v tomto článku seznámit velitele a příslušníky štábů s hlavními zásadami a opatřeními radioelektronické ochrany proti rušení, jež jsou společná pro podstatnou část radioelektronických prostředků. Tyto obecně platné zásady bude možné uplatňovat a detailně konkretizovat pro používané prostředky a systémy u všech druhů vojsk.

Cíle a obsah radioelektronické ochrany

Radioelektronická ochrana vlastních radioelektronických prostředků a systémů je komplex organizačních a technických opatření, která jsou zaměřena k zabezpečení spolehlivé činnosti systémů velení vojskům a řízení zbraní v podmínkách oboustranně vedeného radioelektronického boje.

Cíl radioelektronické ochrany

Cílem radioelektronické ochrany je zabezpečit trvalou a spolehlivou funkci vlastních systémů velení vojskům a řízení zbraní v podmínkách hromadného použití prostředků technického průzkumu, rádiového rušení a ničení oběma bojujícími stranami.

Efektivní splnění opatření radioelektronické ochrany má za úkol zvýšit bojovou životnost vlastních radioelektronických prostředků a tím i celých systémů velení a řízení.

Obsah radioelektronické ochrany

Radioelektronická ochrana je zajištěna realizací organizačních a technických opatření, která jsou buď obecně platná pro všechny radioelektronické prostředky, nebo jsou specifická pro určitý druh nebo typ těchto prostředků.

Opatření radioelektronické ochrany vlastních radioelektronických prostředků musí zabezpečovat jejich ochranu proti:

- všem druhům úmyslného, neúmyslného i vzájemného rádiového rušení,
- zničení nepřátelskými samonaváděcími a řízenými zbraněmi,
- účinkům ionizovaných vrstev a elektromagnetického záření v atmosféře, které vznikají v důsledku jaderných výbuchů v ovzduší.

Odpovědnost za radioelektronickou ochranu (splnění úkolů a cíle radioelektronické ochrany) mají velitelé, štáby a odborní náčelníci — uživatelé radioelektronických prostředků všech stupňů velení, kteří je využívají.

Opatření radioelektronické ochrany se plánují a zabezpečují trvale při každé bojové činnosti všemi druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Zabezpečení radioelektronické ochrany

Radioelektronická ochrana se zabezpečuje realizací organizačních a technických opatření, která jsou buď obecně platná pro všechny prostředky nebo jsou specifická pro určitý druh a typ prostředků.

Organizační opatření

Organizační opatření radioelektronické ochrany jsou plánována již při organizaci předpokládaného bojového použití daných radioelektronických prostředků, systémů velení — řízení. Na jejich realizaci bude mít vliv využití různých provozních možností, dovedností a komplexní připravenost obsluh, velitelů, štábů a uživatelů těchto prostředků.

Technická opatření

Mezi technická opatření radioelektronické ochrany patří ta, která zabezpečují vysokou technickou úroveň radioelektronických prostředků a umožňují jejich plné, do-

vedné a včasné využití. Týkájí se zejména anténních systémů, speciálních obvodů, přídavných zařízení apod. Tato opatření jsou do nich bezprostředně zaváděna již při návrhu, vývoji a výrobě. Jejich využití zabezpečují obsluhy za řízení náčelníků těchto prostředků.

Ochrana radioelektronických prostředků proti radioelektronickému rušení

Ochrana radioelektronických prostředků proti radioelektronickému rušení se dělí do dvou základních oblastí:

1. Ochrana proti úmyslnému (záměrnému) rušení nepřátelskými prostředky radioelektronického boje.
2. Ochrana proti neúmyslnému — vzájemnému rušení vlastními radioelektronickými prostředky, tzn. zajištění elektromagnetické koexistence.

Ochrana rádiových a radiotechnických prostředků proti úmyslnému nepřátelskému rušení

Ochrana rádiového a radioreléového spojení v podmínkách, kdy při vedení bojové činnosti je rádiové a radioreléové spojení hlavní nebo jediný druh spojení, které zabezpečuje velení, je jejich ochrana proti nepřátelskému rušení úkolem zásadním a pro činnost vojsk životně důležitým. **Ochrana musí být zabezpečena při každém organizování spojení a nezávisle na tom, jestli nepřítel v daném období používá rádiové rušení nebo ne.**

Opatření k ochraně rádiového spojení proti nepřátelskému rádiovému rušení jsou rozdělena na **organizační a technická**.

Do organizačních opatření patří:

- zdvojování rádiových spojů,
- odeslání důležitých zpráv současně na několika kmitočtech,
- organizování oklikových a skrytých rádiových sítí a směrů,
- zkrácení vzdáleností mezi korespondujícími stanicemi s využitím tranzitního a retranslačního provozu,
- vedení provozu na kmitočtech používaných nepřítelům,
- racionální přidělování kmitočtů, které umožňují manévrování jak pracovními kmitočty, tak provozními údaji,
- příprava osob a prostředků k rychlému vyhledávání a ničení rušičů jednorázového použití,
- vytváření klamných rádiových sítí a organizace hodnověrného klamného provozu,
- náročný výcvik radistů v podmínkách rádiového rušení,
- dokonalá znalost a dodržování provozního řádu,
- zabezpečení způsobu využití předem stanovených kmitočtů,
- vytváření podmínek pro využívání zařízení ke zkrácenému předávání zpráv,
- klamání nepřítelů ve zprávách o účincích efektivnosti jeho rádiového rušení,
- povinnost používat pro velení předem připravených hesel a tím maximálně zkrátit čas rádiového provozu.

Do technických opatření pak především patří:

- využívání směrových a polarizačních účinků antén,
- navazování spojení se sníženým, minimálním výkonem, který při rušení je nutné zvyšovat,
- účelné a včasné přecházení na druhy provozu, které jsou odolnější proti rušení,
- využívání možností zúžení pásma propustnosti přijímače,
- ladění a přezkušování rádiových stanic uskutečňovat zásadně s využitím umělé antény,
- maximální využití zařízení, která urychlují předávání zpráv (automatické klíče, perforátory apod.),
- efektivní předávání technických zařízení k ochraně proti rádiovému rušení,
- zabezpečení provozů rádiových stanic bez specifických zvláštností.

Ochrana radiotechnických prostředků

V podmínkách hromadného používání radiotechnických prostředků u vojska PVO,

letectva i pozemních vojsk, kde v mnohých případech je bojové použití zbraní přímo a bezprostředně závislé na správné a spolehlivé funkci zejména radiolokátorů, má jejich účinná radioelektronická ochrana významnou a rozhodující úlohu. Ochrana musí být organizována a zabezpečena trvale a komplexně jak proti radiotechnickému rušení, tak i proti nepřátelskému technickému průzkumu. Jedině tak bude možné zabezpečit dlouhou bojovou životnost těchto prostředků.

Opatření k ochraně radiotechnických prostředků před nepřátelským rušením se rozděluje na organizační a technická.

Do organizačních opatření se zahrnuje:

- stanovení optimální sestavy radiotechnických zařízení,
- dosažení několikanásobného plošného i kmitočtového překrytí radiolokačního pole,
- současné využívání aktivních i pasivních prostředků k vyhledávání vzdušných cílů,
- připravenost (výcvičenost) operátorů radiolokátorů a bojových směn VS pro vedení bojové činnosti za radiotechnického rušení,
- používání klamných a kočujících (mobilních) radiolokátorů,
- trvalé cílevědomé vyhledávání, sledování a ničení rušičů,
- příprava skrytého záložního radiolokačního systému,
- organizace součinnosti ve zjišťování a vedení vzdušných i pozemních radiolokačních cílů mezi různými druhy vojsk,
- dokonalá znalost zásad obsluhy a všech druhů provozu radiolokátorů jejich obsluhami,
- dodržování provozní kázně a grafikonu činnosti prostředků,
- klamání nepřítelů o efektivnosti jeho rušení,
- dodržování stanovených sektorů vyzařování a zásad radiotechnického maskování.

Do technických opatření patří:

- cílevědomé využívání možnosti regulace vyzařovaného výkonu (používat optimální nejnižší výkon),
- snížení bočních laloků směrových charakteristik antén,
- využití změny náklonu úhlu vyzařovací charakteristiky,
- rychlé a dovedné přeladování na záložní kmitočty,
- využívání sektorů pro vysílání a vypínání vysílání vysílače,
- využívání časové a automatické regulace zesílení,
- využití různých druhů selekce cílů (kmitočtová, amplitudová, prostorová, časová atd.),
- včasné a cílevědomé využití technických ochranných prostředků proti rušení,
- využití přehradních aktivních a pasivních filtrů.

Ochrana radioelektronických prostředků proti neúmyslnému rušení

Velká nasycenost vojsk různými radioelektronickými prostředky, které pracují často ve společném či blízkém úseku kmitočtového pásma, si vynucuje potřebu stanovit opatření k zabezpečení jejich elektromagnetické koexistence.

Elektromagnetická koexistence

Zabezpečení elektromagnetické koexistence si vyžaduje včasné uskutečnění souhrnu opatření zaměřených na předcházení a odstranění (snížení) vzájemného neúmyslného rušení mezi vlastními radioelektronickými prostředky.

Elektromagnetická koexistence je v podmínkách složitě radioelektronické situace jedním z důležitých faktorů, který má bezprostřední vliv na splnění bojových úkolů jak vojsky, tak zbraňovými systémy. Její řízení a řešení musí být prováděno centralizovaně v návaznosti na úkoly a potřeby druhů vojsk a speciálních vojsk. Řešení elektromagnetické koexistence musí být posuzováno komplexně jako celek v návaznosti na ostatní státy Varšavské smlouvy a v míru i na různé vnitrostátní resorty a zároveň musí být brány v úvahu uzavřené a platné mezinárodní dohody.

Elektromagnetická koexistence se zabezpečuje realizací organizačních a technických opatření.

Organizační opatření zahrnují:

- vyhodnocení radioelektronické situace vlastních vojsk (výsledkem je pak stanovení prostorů a uskupení vojsk, jimž je třeba věnovat zvláštní pozornost),
- optimální přidělování pracovních i záložních kmitočtů,
- organizování časových, prostorových a teritoriálních omezení činnosti radioelektronických prostředků,
- stanovení pořadí důležitosti jednotlivých radioelektronických prostředků s ohledem na plánovanou bojovou činnost,
- stanovení radioelektronických prostředků, které v určitém časovém úseku musí společně pracovat (tomu se musí podřít činnost ostatních prostředků),
- zálohování důležitých spojů na odlišných kmitočtech,
- trvalé sledování dodržování stanovených opatření a včasné organizování odstranění zjištěných nedostatků.

Do **technických opatření** patří zejména kmitočtová, časová, prostorová a směrová separace. V těchto oblastech se úkoly zabezpečují realizací následujících opatření:

- **kmitočtová separace vysílače** znamená především používat omezeného pásma kmitočtů modulačního signálu, dále omezení výkonu filtrací harmonických kmitočtů, správné dodržování tvaru a polarizace signálu a upřesnění postupu při přeladení,
- **kmitočtová separace u přijímače** se realizuje omezením kmitočtového pásma na jeho vstupu, náročnou filtrací přijatých signálů s využitím polarizace,
- **časová separace** se zajišťuje časovým rozdělením frekvenčních kanálů mezi účastníky, zkrácením doby jejich provozu využitím rychlopřehrávačů, synchronizací provozu jednotlivých radioelektronických prostředků,
- **prostorová separace** znamená přísné dodržování stanovených minimálních vzdáleností mezi radioelektronickými prostředky, využívání stínících vlastností terénu a v případě nutnosti i zhotovením umělého odstínění,
- **směrová separace** je realizována převážně využitím směrových účinků antén, výběrem azimutálních a polohových úhlů a zastíněním určitých sektorů.

Odpovědnost za stanovení konkrétních zásad a opatření elektromagnetické koexistence je povinností centrálních orgánů. Povinnost a přímou odpovědnost za realizaci stanovených zásad a opatření mají jednotliví uživatelé radioelektronických prostředků. V současné a nadcházející době je zajištění elektromagnetické koexistence velmi složitým, náročným a odpovědným úkolem. Jeho správné a komplexní řešení bude vyžadovat mimo jiné i plné využití výpočetní techniky. Jedině ta bude schopna s využitím digitálního modelu terénu vzít v úvahu tak velké množství závislostí, parametrů a omezení a variantně navrhnout optimální rozmístění a provoz radioelektronických prostředků.

Cílem tohoto článku bylo ukázat na složitost a náročnost úkolů radioelektronické ochrany a dát podklad odborným náčelníkům k dalšímu zpracování a konkretizaci jimi používaných radioelektronických prostředků. Z hlediska velkého rozsahu této problematiky nemohly být rozebrány zásady ochrany proti zničení samonaváděcími zbraněmi a proti specifickým účinkům vysokovzdušných jaderných výbuchů. Článek by měl připomenout k tomu, aby velitelé, štáby a odborní náčelníci viděli a chápali tuto oblast komplexně a zejména aby zabezpečovali její teoretické rozpracování a praktické provádění.

V daleko větší míře bude nutné využívat závěrů a zkušeností z vedení radioelektronického boje v lokálních válkách, které zcela jednoznačně ukázaly, jak velký vliv má zabezpečení radioelektronické ochrany na efektivnost bojové činnosti nepřítele. K tomu, aby velitelé, štáby a vojska byli připraveni na vedení bojové činnosti za oboustranného hromadného použití prostředků radioelektronického boje, musí se oblast ochrany stát součástí každodenního výcviku a samozřejmě zejména jak pro náčelníky, tak i pro obsluhy radioelektronických prostředků. Jedině tímto způsobem je možné splnit úkol ministra národní obrany ČSSR a zabezpečit přípravu na vedení bojové činnosti v soudobých podmínkách, kdy ozbrojené síly států paktu NATO předpokládají hromadné a trvalé používání širokého arzenálu vysoce moderních a účinných prostředků radioelektronického boje.

PLÁNOVÁNÍ BOJOVÉ ČINNOSTI FRONTOVÉHO A VOJSKOVÉHO LETECTVA V OPERACI VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY

Plánování bojové činnosti vojenského letectva armády a frontového letectva vyčleněného k plnění úkolů podle plánů vševojskové armády uskutečňuje za řízení náčelníka štábu armády štáb letectva armády. Bojová činnost letectva je plánována na operaci a na den. Bezprostředním organizátorem bojové činnosti vojenského letectva je velitel letectva armády, který ji řídí podle rozhodnutí velitele armády a v souladu s pokyny (nařízením) velitele letectva frontu.

Ze stupně frontu se mohou pro vojskové letectvo určovat tyto úkoly:

- bojová sestava a prostory rozmístění,
- bojové úsilí a jeho rozdělení podle úkolů,
- materiální technické zabezpečení,
- úkoly letecké podpory vojsk (včetně palebného zabezpečení přesunu), letecké přípravy, podpory a doprovodu útoku, provádění a zabezpečení výsadek, vzdušného průzkumu (včetně radiálního a chemického), přeprava vojsk a materiálu,
- úkoly v hromadných úderech letectva (v jaderném úderu, ničení cílů prvního pořadí a ve vzdušné operaci),
- zásady součinnosti s frontovým letectvem, vojskem PVO a svazky prvního sledu pozemního vojska,
- opatření k zajištění bezpečnosti letu v prostorech bojové činnosti vlastních vojsk,
- organizace velení a navedení,
- lhůty pohotovosti.

Velikost vyčleněného úsilí bude záviset na složení letectva frontu, místě a úloze armády ve frontové operaci a sestavě ne-

přítele. Na operaci může být pro armádu vyčleněno 12 až 16 plukovních vzletů SBoL, 5 až 10 plukovních vzletů BiL a do 30 vzletů vojenského letectva armády.

Plánování bojové činnosti letectva armády na operaci ve štábu armády obsahuje:

- rozdělení úsilí na bližší a další úkol armády, po jednotlivých úkolech vojsk po dnech bližšího úkolu a pro leteckou podporu motostřeleckých a tankových divizí,
- stanovení úkolů letectvu,
- rozpracování základních otázek součinnosti s vojsky armády,
- rozmístění vojenského letectva armády,
- zabezpečení bojové činnosti a velení.

Leteckou podporu bojové činnosti vojsk plánuje štáb armády jako součást jaderného a palebného ničení nepřítele zpracovávaného skupinou jaderného a palebného ničení. Do této skupiny se zařazuje potřebný počet důstojníků štábu letectva armády. Velitel nebo náčelník štábu letectva armády by se měl zúčastnit hodnocení uskupení a objektů nepřítele, stanovení obsahu úkolů a jejich rozdělení mezi letectvo, RVD a ostatní prostředky ničení a rušení. Připravovat podklady pro bojovou činnost letectva v palebném ničení nepřítele, upřesňovat sestavu letectva a jeho rozmístění, stanovit posloupnost a způsoby plnění palebných úkolů a rozdělení úsilí k plnění těchto úkolů. Dále se zúčastňovat organizace součinnosti s vojsky armády. Plánování začíná současně s přijetím rozhodnutí a zakončuje se v době stanovené velitelem armády.

Organizace součinnosti spočívá ve sladěním současných bojových činností letectva s vojsky armády po úkolech, směrech, časech, výškách, objektech, prostorech a časech na celou hloubku armádní operace s podrobným rozpracováním do bližšího úkolu, s přesným rozdělením úsilí na první den bojové činnosti podle možných variant. Základem organizace součinnosti je směrnice velitele fronty, velitele letectva frontu a rozhodnutí velitele armády. Součinnost letectva armády s vojsky armády organizuje velitel a štáb armády za účasti velitele letectva armády, náčelníků druhů vojsk armády a velitelů svazků. Praktickou činnost při sladění a upřesnění otázek společné bojové činnosti vojsk a letectva uskutečňují na VS armády a na místech velení postupně náčelníci druhů vojsk, služeb, oddělení pod osobním vedením velitele armády nebo jeho zástupce. Štáb armády zpracovává plánovou tabulku součinnosti, štáb letectva armády grafikon součinnosti.

Při organizaci součinnosti se sladí:

s raketovým vojskem a dělostřelectvem:

- rozdělení cílů pro RVD a letectvo armády, objektů PVO nepřítele a doba jejich ničení silami RVD armády ve prospěch letectva,
- zajištění bezpečnosti vlastního letectva při průletu nad palebným postavením dělostřelectva (trati, průletišť, výška, profil a rychlost letu, prostor bojové činnosti vrtulníků),
- sestava letectva při plnění úkolů společně s protitankovou zálohou,
- společné osvětlování terénu při noční činnosti vojsk,
- vzájemné označování cílů,
- zabezpečení RVD zprávami vzdušného průzkumu a způsob použití výsledků dělostřeleckého průzkumu letectvem,

s vojskem PVO armády:

- způsob průletu vlastního letectva přes zónu palby protiletadlových prostředků a opatření pro zajištění bezpečnosti těchto letů,
- společná velitelská stanoviště, návedčí stanoviště na VS útvarů PVO,

- organizace velení letectvu a vojskům PVO ze společných VS letectva a PVO a záložních společných VS letectva a PVO armády,
- obranu sestavy vojskového letectva armády prostředky PVO armády,

s motostřeleckými a tankovými divizemi armády:

- úkoly a objekty činnosti po obdobích palebného ničení nepřítele,
- složení a předpokládané výchozí prostory a prostory vysazení TVV,
- objekty PVO nepřítele, které jsou ničeny silami a prostředky divizí ve prospěch letectva,
- zabezpečení divizí zprávami vzdušného průzkumu,
- způsob výzvy letectva na bojišti,
- rozmístění, vybavení ploch (předsunutých ploch) a léček a způsob velení letectvu při činnosti z těchto ploch,

s útvary a jednotkami REB:

- prostředky velení nepřítele, které je nutné rušit a ničit vlastními radioelektronickými prostředky vojsk a letectvem,
- čas (období) společného a samostatného použití sil a prostředků REB a vzájemné zajištění elektromagnetické koexistence pro zabezpečení velení,

s motostřeleckou nebo tankovou divizí — OMS armády:

- sestava vojskového letectva, které plní úkoly společně s OMS armády, jeho úkoly a rozmístění při zasazení a v průběhu bojové činnosti OMS,
- organizace materiálního zabezpečení útvarů (jednotek) vojskového letectva silami OMS a zabezpečení OMS dopravními vrtulníky,
- organizace velení letectvu v průběhu bojové činnosti OMS v týlu nepřítele,
- doba a čas, objekty úderu, způsob obrany vojskového letectva před útoky nepřátelských stíhacích letounů a vrtulníků ze vzduchu,
- trati, výšky, profil letu, organizace jednotného velení na zemi i ve vzduchu,
- organizace pátrací a záchranné služby.

Formy a obsah dokumentace zpracovávané štábem letectva fronty a armády

Ze stupně letectva fronty se pro vojskové letectvo armády určují úkoly, vyčleněné úsilí, výše a způsob zabezpečení bojové činnosti.

Možný obsah bojového nařízení velitele

letectva fronty pro velitele letectva armády:

1. Nepřítel — krátce situace nepřítele, zámysl jeho činnosti apod.
2. Cíle ničené frontovým letectvem a

raketovým vojskem frontu při prvním jaderném úderu frontu v pásmu armády.

3. Cíle ničené frontovým letectvem a RVD frontu v hromadných úderech ve vzdušné operaci.

4. Vyčlenění bojové úsilí frontového a vojskového letectva a materiální technické zabezpečení bojové činnosti.

5. Úkoly vojskového letectva (úkoly letecké podpory).

6. Úkoly a opatření k zajištění bezpečnosti letu v prostoru bojové činnosti vlastních vojsk:

- prostory střehu ve vzduchu v pásmu armády,
- prostory lovu vzdušných cílů v malých výškách,
- průletišť, radionavigační body, skupiny navedení na pozemní a vzdušné cíle,
- čáry odpovědnosti SVS LaPVO armády,
- součinnostní čáry.

7. Organizace velení a navedení a zásady součinnosti.

8. Lhůty pohotovosti.

9. Místo velitele letectva frontu a jeho zástupce.

10. Signály.

11. Hlášení.

Na první den bojové činnosti zpracovává velitelství a štáb letectva frontu pro velitele letectva armády **Bojový rozkaz** v rozsahu jako **Bojové nařízení se stanoveným bojovým úsilím frontového a vojskového letectva na obrannou a útočnou operaci armády**. K Bojovému rozkazu se podle potřeby přikládají nařízení odborných náčelníků letectva frontu, pro průzkum, radiotechnické zabezpečení, letovodské zabezpečení, ILZ, týlové zabezpečení, pátrací a záchrannou službu, povětrnostní zabezpečení apod.

Při zaujímání vyšších stupňů bojové pohotovosti se zpracovává informační zpráva o zaujetí stupně bojové pohotovosti. Tento dokument by měl zpracovávat velitel letectva s náčelníkem štábu letectva armády. V něm by měly být řešeny následující otázky:

- složení letectva armády,
- počet pilotů (celkem 1., 2., 3. třídy, bez třídy), z toho na bojových vrtulnících,
- počet vrtulníků, z toho bojových a VR-3 REJS,

- počet letišť a předsunutých ploch,
- rozmístění útvarů a jednotek letectva armády na letištích a předsunutých plochách, doba bojové pohotovosti podle mobilizačních plánů, počty a typy vrtulníků,
- doba obdržení signálů vyššího stupně bojové pohotovosti, dosažená pohotovost ke vzletu,
- plnění a splnění jednotlivá opatření vyššího stupně bojové pohotovosti k jednotlivým časům (stanoveným normám),
- opatření k zabezpečení velení,
- závěr o dosaženém stupni bojové pohotovosti a připravenost (norma) k přechodu do vyššího stupně bojové pohotovosti nebo k bojové činnosti.

Při plánování bojové činnosti se bude zpracovávat Návrh velitele letectva armády na použití letectva v operacích armády. Jako předcházející doklad i tento by měl zpracovávat velitel letectva spolu s náčelníkem štábu letectva armády. Návrh může mít následující obsah:

- závěry o možném charakteru činnosti letectva nepřítele a pořadí jeho ničení na letištích v pásmu bojové činnosti armády,
- sestava PVO nepřítele, které prostředky PVO je třeba ničit RVD armády ve prospěch letectva armády,
- vyčlenění bojové úsilí svazků a útvarů frontového letectva pro bojovou činnost podle plánu armády,
- bojové možnosti frontového a vojskového letectva podle vyčleněného úsilí při komplexním palebném ničení nepřítele, vysazování taktických vzdušných výsadků, časové normy úderů na výzvu při zásobování vojsk ze vzduchu, materiální technické zabezpečení bojové činnosti letectva armády,
- rozdělení vyčleněného bojového úsilí po úkolech a dnech operace armády, jaké síly vojskového letectva a jaké úsilí a ve kterém čase vyčlenit do bojového nařízení pro velitele msd, td, OMS armády,
- cíle nepřítele, které je potřeba umlčet (zničit) letectvem v prvním vzletu,
- požadavek na obsazení letišť nepřítele vojsky armády a na vyčlenění komunikací pro přesun pozemních sledů letectva,
- rozmístění letectva armády, obrana a ochrana letišť a předsunutých ploch,
- organizace součinnosti letectva s vojsky armády,
- způsob rozvíjení systému velení letectva,
- plán činnosti letectva v pásmu armády podle plánu frontu a způsob velení letectvu z míst velení letectva armády,

— organizace technického, týlového zabezpečení a pátrací a záchranné služby.

V průběhu bojové činnosti bude zpracován **Návrh velitele letectva armády na použití letectva na den** s tímto možným obsahem:

- vyčleněné bojové úsilí frontového a vojskového letectva na den,
- návrh na využití vyčleněného úsilí v jednotlivých obdobích komplexního palebného ničení nepřítele,
- sestava a rozmístění letectva armády,
- velení a součinnost,
- obrana letišť a předsunutých ploch,
- doba pohotovosti letectva armády k bojové činnosti.

I tento dokument by měl zpracovávat velitel letectva spolu s náčelníkem štábu letectva armády.

Štáb letectva armády zpracovává na základě rozhodnutí velitele armády **Plán bojové činnosti letectva v operaci armády** graficky zpravidla na mapě 1:200 000 s přílohami. Schvaluje jej velitel armády a podpisují náčelník štábu armády, velitel letectva armády a náčelník štábu letectva armády.

V grafické části se uvádí: ze situace nepřítele:

- uskupení pozemních vojsk do brigád v to, místa velení a uvědomování, prostředky jaderného napadení,
- uskupení taktického letectva a bitevních vrtulníků v pásmu armády,
- prostory palebných postavení dělostřelectva,
- systém PVO, RL, baterií PLD a PLRS a čáry jejich dosahu,
- rozmístění a dosahy nepřátelských prostředků REB,
- dosahy prostředků průzkumu,
- objekty nepřítele určené k ničení vlastním letectvem a rušení prostředky REB,

ze situace vlastních vojsk:

- operační sestava do svazku v to, arb, ovr, rozhraní,
- základní údaje z rozhodnutí velitele,
- bojová sestava vojska PVO armády, prostory bojové činnosti a VS,
- bojová sestava vojskového letectva armády, záložní a předsunuté plochy,
- sestava frontového letectva v pásmu armády, místa velení,
- navigační stanoviště, radionavigační body, průletišť, prostory stěhu, čáry od-

povědnosti a čáry dosahu navigačních systémů,

— prostory bojového rozmístění bezpilotních prostředků vzdušného průzkumu a prostory jejich činnosti,

— prostory rozmístění prostředků vzájemného rozpoznání, hlavní uskupení RVD s vyjádřením úkolů, které plní v součinnosti nebo ve prospěch letectva,

— situace vojska PVOS, jejich prostory bojové činnosti, navigační stanoviště a letiště SL PVOS v pásmu armády,

— bližší a další úkoly svazků a lhůty jejich plnění,

— úkoly frontového a vojskového letectva v různých obdobích operace,

— určení cílů prvního pořadí,

— úkoly plněné frontovým letectvem ve prospěch armády,

— rozmístění, úkoly a dosahy prostředků REB,

— prostory naložení a vysazení vzdušných výsadků.

V textové části:

— závěry ze zhodnocení nepřítele,

— stanovené úkoly vojskovému letectvu a bojové úsilí,

— zámysl vedení bojové činnosti,

— časová posloupnost plnění bojových úkolů a způsoby vedení bojové činnosti,

— dislokace vojskového letectva,

— vyčleněné bojové úsilí frontového letectva,

— rozdělení bojového úsilí frontového a vojskového letectva podrobně do splnění bližšího úkolu, materiální technické zabezpečení, signály ke splnění stanovených úkolů,

— úkoly vrtulníkového pluku, vrtulníkových ořadů, vrtulníkové letky velení a průzkumu a letky bezpilotních průzkumných prostředků,

— organizace součinnosti s RVD, vojskem PVO, útvarů REB, se svazky a útvarů pozemního vojska,

— úkoly všech druhů zabezpečení,

— organizace velení letectvu v pásmu armády,

— bojová pohotovost,

— ostatní otázky, které nelze v grafické části vyjádřit.

Při zpracování Plánu musí být navazována úzká součinnost uvnitř štábu armády s odděleními RVD, ZS, PVO, REB, CHV, ŽV.

Plánování bojové činnosti letectva armády na den je uskutečňováno na pracovní mapě velitele letectva armády v měřítku 1:200 000 a rozpracováno na mapě rozhodnutí velitele armády.

Na den je zpracováván **Plán — grafikon bojové činnosti a grafikon součinnosti**.

Z hlavních funkcí štábu letectva armády vede pracovní mapu zpravodajský náčelník, náčelník týlu — ZV, náčelník spojení a RTZ a náčelník štábu letectva armády. Obsah pracovní mapy musí odpovídat stupni a potřebám funkcionáře, který pracovní mapu vede. Musí zabezpečovat přípravu návrhů na použití letectva a vytvářet podmínky pro přehled o situaci pozemních vojsk a letectva v každé době.

Při plánování bojové činnosti zpracovává štáb letectva armády příspěvky do:

— **Rozhodnutí velitele armády** (graficky i textově),

— **Plánu překrytí státní hranice** — letiště vojenského letectva působícího ve prospěch vojsk překrytí a úkoly letectva,

— **Plánu účasti v prvním jaderném úderu frontu a ničení cílů prvního pořadí** — letiště a vrtulníky, které se zúčastňují v prvním jaderném úderu frontu na cíle prvního pořadí, průletišť, úkoly vojenského letectva při prolamování nepřátelské PVO, velení letectvu při vedení hromadných palběných úderů,

— **Plánu zaujetí operační sestavy** — prostory rozmístění útvarů a jednotek vojenského letectva a jeho úkoly,

— **Plánu operace** — úkoly vojenského letectva, rozdělení bojového úsilí vojenského letectva a vyčleněného úsilí frontového letectva na první den podrobně, průletišť, prostory stěhu ve vzduchu, místa velení, způsoby ničení nepřítelů,

— **Plánu komplexního palběného ničení** — upřesňuje přistávací plochy a úkoly jednotek bojových vrtulníků, způsoby minování na dálku, pásma průletů frontového a vojenského letectva, prostory a čáry rozvinutí PTZ a POZ armády (velitel letectva armády zpracovává plán podepisuje spolu s náčelníkem štábu armády a velitelem RVD armády),

— **Plánu PVO armády** — průletišť vlastního letectva, prostory stěhu a lovu

stíhacího letectva, radionavigační body, navigační stanoviště, společná místa velení (SVS LaPVO armády) v průběhu operace, prostory činnosti prostředků REB; složení a možnosti frontového stíhacího letectva působícího v pásmu armády,

— **Plánu bojového použití RVD v operacích armády** — objekty ničené letectvem frontu a armády,

— **Plánu organizace součinnosti** — způsob součinnosti při plnění jednotlivých operačních úkolů mezi letectvem, prostředky PVO a pozemním vojskem a způsoby vzájemného rozpoznání a bezpečnosti pozemního vojska a letectva, do celé hloubky operace s podrobným rozpracováním na hloubku bližšího úkolu, tabulku signálů,

— **Plán průzkumu** — přistávací a odletové plochy vrtulníků, prostory bojového rozmístění bezpilotních prostředků vzdušného průzkumu, rozdělení úsilí na vzdušný průzkum, základní údaje vzdušného průzkumu,

— **Plánu chemického a ženiijního zabezpečení** — prostory rozmístění a odletové plochy jednotek vzdušného radiálního a chemického průzkumu a jejich úkoly, vyčleněné síly a prostředky z vojenského letectva pro dymování a prostory (čáry) dymování, vyčleněné síly a prostředky k ženiijnímu zabezpečení, prostory a časy plnění úkolů,

— **Plánu REB** — ničení (umlčování) zjištěných nepřátelských míst velení a radioelektronických objektů letectvem, dosahy letounových a vrtulníkových radioelektronických rušičů, sektory a doba činnosti,

— **Plánu týlového zabezpečení** — letiště materiálního zabezpečení, otázky letectvého technického zabezpečení,

— **Plánu spojení** — společná místa velení letectva a PVO, letiště pro vzdušná místa velení, spojovací letouny a vrtulníky.

Praxe ukáže, co z uvedených zásad činnosti velitelství a štábu letectva armády a

dokumentů je potřebné a co bude zapotřebí změnit nebo doplnit.

METODOLOGICKÉ PŘÍSTUPY K TECHNICKÉ PŘÍPRAVĚ

„Vysoká bojová a mobilizační pohotovost je v soudobých podmínkách úzce spjata s vědeckotechnickým rozvojem ve vojenství“, zdůraznil ve svém referátu náčelník HPS generálplukovník J. Kliča na celoarmádním stranickém aktivu k rozpracování a realizaci závěrů XVII. sjezdu KSČ v ČSLA. (Příloha Obrany lidu z 29. 5. 1986.)

Vzhledem k zásadnímu významu vědeckotechnického rozvoje v naší socialistické společnosti a v armádě zvláště byla zařazena technická příprava mezi hlavní předměty bojové a politické přípravy vojsk.

Znalosti, kterých dosahují tankoví a automobilní specialisté jak v teoretické přípravě, tak v technickém stavu jim svěřené techniky, jak známe z kontrolní činnosti, jsou však rozdílné. Při rozboru technického stavu útvarů s nižším hodnocením se často setkáváme s malými zkušenostmi mladých velitelů a odborných funkcionářů, což je zákonité. Mnohdy je brzdou i zaběhnutá rutina starších funkcionářů, z nichž někteří vynakládají značné úsilí na ilustraci překážek, které jim nedovolují plánovitě a kvalitně plnit požadavky programů v technické přípravě.

Při bližším zkoumání zjistíme, že hlavní příčinou jsou nedostatečně ujasněné metodologické přístupy vojáků z povolání, kteří zodpovídají nebo přímo řídí a organizují technickou přípravu. Projevuje se to např. již v:

- upřesnění a konkretizaci učiva,
- uplatňování aktivizačních metod,
- podceňování technických prostředků,
- nízké organizovanosti praktických zaměstnání atp.

Je to dáno také tím, že vysokoškolská příprava techniků je zaměřena většinou

pouze k obsahovým otázkám. Teprve poslední absolventi získávají základní informace v novém předmětu **metodika technické přípravy**.

Didaktika technické přípravy

Metodologické přístupy k pojetí, plánování i k realizaci technické přípravy jsou obsaženy v didaktice technické přípravy, kterou vydalo nakladatelství Naše vojsko v minulém roce. (Malach, A. a kol.: Základy výuky [didaktika] technické přípravy.)

Předmětovým didaktikám jako relativně samostatným vědeckým disciplínám je věnována v posledních letech značná pozornost v souvislosti se zaváděním nové československé výchovně vzdělávací soustavy. Byly zjištěny totiž značné disproporce mezi obecně proklamovanými, široce formulovanými zásadami obecné pedagogiky, didaktiky a mezi praxí ve výuce jednotlivých předmětů.

Didaktika technické přípravy má interdisciplinární vztahy ke třem skupinám věd, a to společenským, vojenským a technickým. Zabývá se zkoumáním podstaty, zákonitosti, tendencí a procesů technické přípravy nejpočetnější skupiny vojáků základní služby — řidičů a dílenských specialistů a hledá způsoby efektivní činnosti vojáků z povolání při řízení této přípravy.

Mezi hlavní úkoly didaktiky technické přípravy patří:

1. Rozpracovávat a upřesňovat cíle, obsah a učivo technické přípravy.

Hlavním zdrojem, z něhož vychází zpracovávání obsahu technické přípravy, je

analýza soudobého boje a jeho zabezpečení technikou. Vzhledem k tomu, že sociální a vědeckotechnický pokrok stále modifikuje výrobu i způsoby vedení boje, je nutné při vymezování a modelování obsahu přihlížet k vývojovým perspektivám, které jsou v určitých časových úsecích vyjadřovány změnami nebo doplňky programů bojové a politické přípravy a podrobněji profesiogramy.

2. Hledat efektivní vyučovací a výcvikové metody i formy technické přípravy.

Výběr a objevení nových účinných forem a metod podle výchovně vzdělávacích cílů, obsahu a úkolů vyučovacích jednotek i cvičení a jejich účelné seřazení pomáhají aktivizovat činnost vojáků, jejich tvořivé myšlení, vychovávat je ve vztahu k armádě, k vojenskému kolektivu, a tak zvyšovat kladné rysy osobnosti vojáka lidové armády. K tomu je nutné zpracovávat metodiky jednotlivých předmětů pro určené specialisty tak, aby vyváženě a proporcionálně využívali k dosažení stanovených cílů optimální metody, formy a také prostředky.

3. Využívat, projektovat, zpracovávat a připravovat požadavky k výrobě vhodných materiálních a didaktických prostředků.

Použití moderních prostředků v technické přípravě značně zvyšuje efektivitu utváření odborných vědomostí i dovedností a návyků, umožňuje úspěšně realizovat didaktické zásady a používat účinných metod. Tyto zkušenosti se projeví již výrazně při použití technických a řidičských trenažérů, vyučovacích strojů, filmů apod. Proto jsou vytvářeny celé soubory prostředků a je řešena systematizace učebně výcvikové základny, která se postupně naplňuje a zdokonaluje podle ekonomických možností a úkolů jednotlivých útvarů.

4. Připravovat učitele, velitele, techniky a instruktory z hlediska technické přípravy, specifických didaktických zásad, metod a prostředků.

5. Podílet se v rámci technické přípravy na všestranném a harmonickém rozvoji osobnosti vojáka ve všech složkách komunisticke výchovy, zejména po stránce světónázorové, mravní a pracovní.

6. Přispívat k rozvoji didaktiky technické přípravy jako vědní disciplíny po stránce metodologické, terminologické i obsahové.

Metodiky technické přípravy

Didaktiku technické přípravy nesmíme především zaměřovat s metodikami. Di-

daktika technické přípravy se liší od metodik jednotlivých předmětů a specialistů, které jsou zpracovány pro konkrétní rozsah hodin, např. metodika řidiče automobilu v krátkodobém řidičském kursu, metodika staršího tankového mechanika pro zdokonalovací výcvik apod. Tyto metodiky vycházejí z programů bojové přípravy a z profesiogramů dané odbornosti a zpracovávají detailně dosažení stanovených cílů pro základní nebo zdokonalovací část technické přípravy, v daném čase až na jednotlivá cvičení a vyučovací jednotky. Tyto metodiky neobjasňují, jak se zpracovávají cíle, jak a proč byly voleny určité metody apod. Tento stupeň zobecnění je obsažen v didaktice technické přípravy.

Konkrétní metodiky se staly prostředkem cílevědomého projektování realizace upřesněných cílů a obsahu ve výchovně vzdělávacím procesu podle požadavků vědeckotechnického rozvoje na přípravu daných specialistů. Bez detailního rozpracování metodiky nelze podle našich zkušeností úspěšně splnit cíle vyučování v daných konkrétních podmínkách v souladu s požadavky socialistické společnosti.

Metodika je proto prvkem vědecké organizace pedagogické práce, která musí být zřejmá v organizaci jednotlivých vyučovacích hodin i ve svém celku. Teprve zpracovaná metodika umožňuje již předem posoudit, zda jsou vyváženy proporce teorie a praxe, samostatné a kolektivní práce, využití jednotlivých metod a prostředků.

Metodika je dokumentem, který napomáhá plánovitě, systematicky a ekonomicky využívat učební prostory, učebně výcvikovou základnu, včetně filmů, diafilmů, školní televize apod. Kromě toho slouží jako podklad pro promyšlené plánování při vývoji, výrobě a zavádění didaktické techniky a učebních pomůcek s ujasněním jejich místa a funkce ve výchovně vzdělávacím procesu. Slouží nám především jako základ k vypracování podrobných písemných příprav pro konkrétní vyučovací hodiny.

Studium didaktiky technické přípravy je nezbytnou složkou dobré přípravy vojenského pedagoga pro jeho povolání, stejně důležitou jako jeho odborné vzdělání. Znalost didaktiky dává učitel technické přípravy teoretickou základnu k tomu, aby splnil zajímavé a s menší námahou náročnější cíle.

Didaktika technické přípravy se stává pilířem dalšího rozvoje modernizace technické přípravy.

Metodologie a metody výzkumu v didaktice technické přípravy

Rozvoj didaktiky technické přípravy je podněcován zejména sociálními, vědeckotechnickými i vojenskými změnami v naší společnosti. Potřebná úroveň didaktiky technické přípravy se docílí pomocí různých pramenů poznání, mezi něž patří:

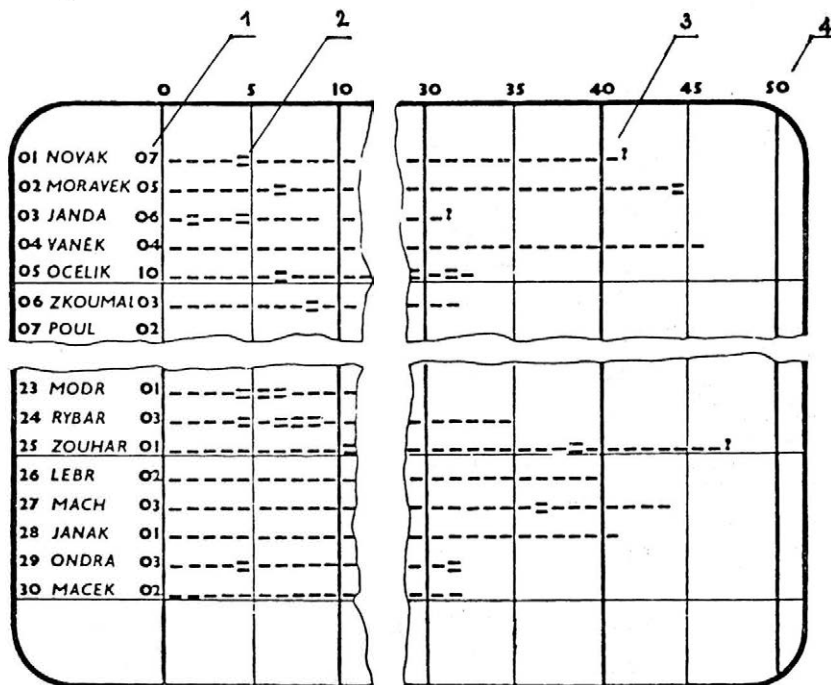
- využívání pokrokového dědictví v publikovaných dílech,
- analýza praxe bojové a politické přípravy,
- vojenskopedagogický výzkum.

V souvislosti s tím mohou připomenout některé známé experimenty jako např. Páka, Prapor v technické přípravě, výzkum trenážerového výcviku v řídicí přípravě nebo poslední zkoumání využití výukových

počítačů. Přitom jsme např. zjistili, že podrobné vyhodnocení testů **ručně** u 15 osob trvá více než 6 hodin; počítač tuto činnost zabezpečí za několik minut. Na **obr. 1** je znázorněna obrazovka, na níž se průběžně zobrazují při studiu s využitím mikroprocesorového systému k řízení výuky **Hvězda 1** údaje, které umožňují učitelé efektivně a diferencovaně řídit výuku 30 žáků.

Organizace a řízení technické přípravy

K účinnosti technické přípravy přispívá její dobrá organizace a řízení z jednotlivých stupňů velení. Značné rezervy ve vycvičenosti tankových a automobilních specialistů jsou již v promyšlení návaznosti vojenské přípravy na dosažené znalosti a vypěstované vlastnosti povolanců.

Obr. 1

- LEGENDA:** 1 - průběžný součet chyb,
 2 - chyba v řešení učební úlohy,
 3 - správná řešení,
 4 - rastr, který ukazuje čísla úloh (po pěti)

Celospolečenské úsilí, obsažené v projektu nové výchovně vzdělávací soustavy, nachází vyjádření v cílech, obsahu i metodách vyučovacích předmětů jednotlivých stupňů škol.

Učitel, velitel by měl znát vstupní znalosti vojáků, plně je využít při rozvoji aktivity vojáků a při jejich soustavném navýkání na samostatné osvojování znalostí. Měl by se zabývat o učební osnovy základních a zejména středních škol. Z nich je patrné, že není na místě podceňovat cíle a práci v této etapě života vojáků. Značnou pozornost je třeba věnovat nové koncepci vzdělávání ve strojírenských učebních a studijních oborech na středních školách. Základní charakteristiky učebních oborů umožní zkvalitnit výběr vojáků pro jednotlivá čísla vojenských odborností. Znalost náplně odborného výcviku posílí jistotu velitelů a techniků, že mohou svěřovat vybraným vojákům i náročné práce v ČSLA, protože nejsou pro ně zcela neznámé, a že na osvojení základů lze úspěšně budovat aplikace na vojenskou techniku. K lepšímu porozumění vojákům napomůže veliteli a znalost diferenciace hlavních studijních oborů na středních průmyslových školách (strojírenská konstrukce, technologie a provozuschopnost výrobních zařízení) a orientace v nově zavedených odborných předmětech na gymnáziích, zejména pro technickou přípravu důležitých předmětů základy strojírenství.

Předvojenská příprava branců řidičů se stále výrazněji podílí na politické, technické i vojenské úrovni vojáků. Cíle, obsah i formy přípravy branců i jejich výstupní profily mohou přispět ke zdokonalení procesu vojenského vyučování a výcviku. Místo častého opakování již známých základů znalostí by mělo mít větší prostor jejich aktivní rozvíjení, upevnění a aplikace na konkrétní a složitější vojenskou techniku, než je civilní dopravní technika, kterou branci poznali.

Po nástupu vojenské základní služby procházejí vojáci základním výcvikem. **Základní část** technické přípravy u řidičů bojových vozidel probíhá u výcvikových středisek v trvání necelého půl roku, u řidičů automobilů v šestitýdenním a osmitýdenním krátkodobém kursu řidičů. Starší dřívejší specialisté se školí ve výcvikových rotách čtyři a půl měsíce a mladší v krátkodobých kursech.

Zdokonalovací část technické přípravy má pro dosažení a udržování bojové pohotovosti techniky značný význam. Probíhá ve složitých podmínkách, daných zejména celkovými náročnými úkoly útvarů, počty vo-

jáků, rozdílností jednotlivých odborností a růzností nástupních termínů.

Rozvoj vojenské techniky a způsobů boje na jedné straně a existence procesů zapominání na druhé straně vyžadují soustavnou přípravu záloh.

Integrovaný systém technické přípravy

Výchova mladého člověka a především vojáků patří mezi nejsložitější činnosti. Její zkoumání proto vyžaduje i odpovídající přístupy.

Systémový přístup je forma komplexního a všestranného poznávání objektivní reality, aplikovatelná na nejrůznější disciplíny. Protikladem je chaotické uspořádání. Z kybernetiky je známo, že systém je uspořádaná množina vzájemně souvisejících prvků, spojených jednotnou strukturou, společným funkčním cílem a jednotnou řízením ve vzájemném působení s prostředím. V modelu systému výuky technické přípravy uvádíme pro první přiblížení jen hlavní prvky (činitele), které se vzájemně prolínají a na sebe působí.

Prvky systému — pro podrobnější pohled na systém technické přípravy si blíže musíme všimnout především těch základních prvků systému, které v pedagogické praxi nazýváme také **činiteli výchovy, pedagogickými faktory, složkami, veličinami a v logicko-filozofickém pojetí kategoriemi.**

Objektem působení (koho vychováváme) je žák, voják, nejčastěji voják základní služby, který si buď rozšiřuje a doplňuje poznatky získané již v civilním povolání o vědomosti, dovednosti, návyky a vlastnosti, které jsou potřebné k obraně vlasti (v civilu traktorista, na vojně řidič tanku), nebo je to výcvik, kterým se precvičuje na zcela novou vojenskou odbornost (v civilu zedník, na vojně dílenský specialista). Dostává se do nového prostředí a do neznámých vztahů a situací. V základní části technické přípravy jsou žáci připravováni na funkce vojenských řidičů a dílenských specialistů a je nutné přihlídnout také k jejich předchozí přípravě, což usnadňuje pak i dosažení stanovených požadavků.

Rozhodujícím činitelem — subjektem výchovy je učitel (kdo učí) — velitel, odborný náčelník s vojenskopolitickým a odborným vzděláním. Při výuce a jiných formách působení velitel (technik) rozvíjí osobnost žáků, a to nejen z hlediska poznatků, ale i z hlediska osobnostních rysů a psychických procesů, např. vůle, myšlení, odpovědnosti a kázně. Činnost velitele (učitele) a žáků směřuje ke splnění

výchovně vzdělávacích cílů. Funkci učitele ve zdokonalovací části technické přípravy plní především neprofesionální učitelé, velitelé jednotek a funkcionáři tankové a automobilní služby (zejména technici jednotek).

Cíle, kterých je nutné dosáhnout (co učít), jsou stanoveny závazně v programech bojové přípravy. Upřesnění a konkretizace cílů výuky je důležitým výchozím předpokladem řízení výchovně i učební činnosti vojáků (žáků).

Dosažení stanovených cílů a obsahu umožňuje volba vhodných **metod, forem a prostředků**, které pomáhají překonat tradiční metodické stereotypy a podporují aktivitu vojáků (otázka jak, kde a čím učít).

Struktura systému je vnitřní uspořádání systému, charakterizované relativně stabilními vztahy mezi prvky systému. Jednodušeji řečeno struktura systému vyjadřuje vztah mezi prvky systému. Základním vztahem je vztah učitele a žáka, vztah subjektu a objektu výchovy.

Vychováváný voják (žák) je subsystémem řízeným, velitel (učitel) tvoří subsystém řídicí. Řídicí systém může měnit strukturu tak, aby byl usnadněn postup k cíli. Tak např. při nepochopení učiva při výkladu v kolektivní jednotce určí učitel (velitel) vojákovi konkrétní individuální studium za pomoci instruktora.

Řídicí systém v průběhu výchovy postupně a záměrně posiluje sebevýchovu (autoregulaci) a tím dochází ke zvýšení **samostatnosti** vojáků — žáků. Kromě působení (přímé vazby) velitele (učitele) na vojáka má význam i zpětná vazba, od vojáků (žáků) k veliteli (učiteli), která je důležitá pro úspěšné řízení. Současný vědeckotechnický rozvoj poskytuje v tomto směru adekvátní prostředky, např. výukové počítače, které kvalitativně zvyšují dosažitelnost možnosti v oblasti řízení výuky. Správně stanovené cíle a obsah přípravy, volba vhodných metod a prostředků výchovy ovlivňuje efektivnost fungování systému. Protože v něm dochází k formování vlivem lidí a technických prostředků, jde o model heuristický.

Fungování systému technické přípravy

Pro potřebu analýzy činnosti jsem oproti základnímu schématu znázornil na obr. 2 změnu rozlišovací úrovně do podrobnější soustavy prvků cíl — obsah, učitel — instruktor, vojáci — kolektiv čtyř, prostředky nemateriální (metody, formy)

i materiální (materiální didaktické prostředky).

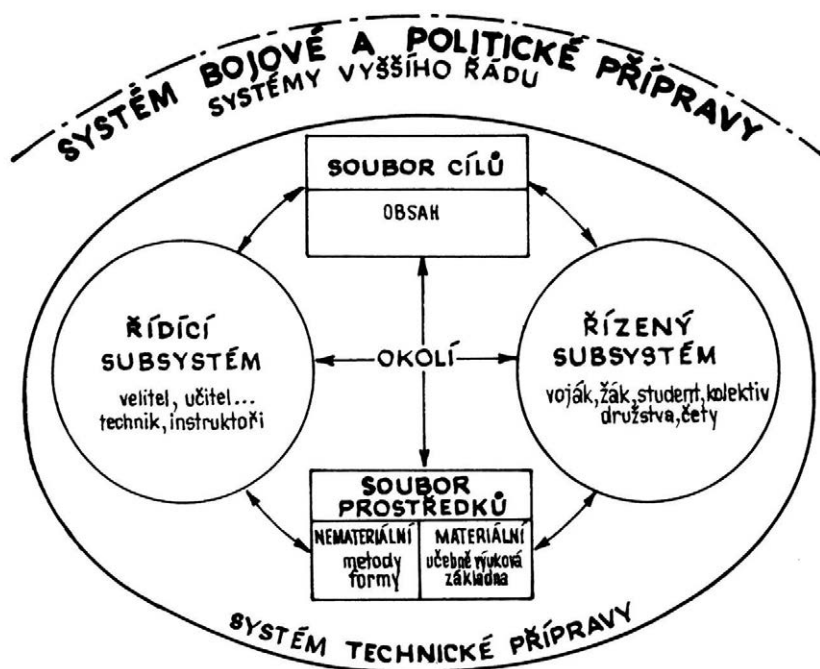
V pedagogické teorii i praxi (v pedagogickém **prostoru**) ČSLA existuje hierarchie systémů různých řádů, tak např. systém bojové a politické přípravy je součástí systému (subsystémem) vojenské výchovy a současně je systémem vyššího řádu než technická příprava. Tyto systémy na sebe vzájemně působí.

Přitom technická příprava tvoří relativně samostatný systém, který má společné prvky např. s nadřazeným systémem bojové a politické přípravy a zároveň se liší od jiných horizontálních systémů svými specifickými prvky i vazbami stejné úrovně, např. od systému provozu, oprav, zásobování apod.

Zvláštní význam má vztah vědeckého a didaktického systému, který se mnohdy nesprávně ztotožňuje. **Vědecký systém** v našem případě reprezentuje soubor věd o vojenské technice, jejím provozu, ošetřování, opravách, zásobování, technickém zabezpečení. **Didaktický systém** je transformací vědeckého systému se záměrem **přípravy osob pro zabezpečení fungování a rozvoje reálného systému technické služby u vojsk**. Didaktický systém obsahuje výběr poznatků vědeckého systému, je limitovaný zejména časem a úrovní školených osob. Naopak didaktický systém má některé prvky, které vědecký systém nezaahrnuje — např. vyučovací a výchovné metody a prostředky.

Okolí systému představují podmínky výchovy, které tvoří prostředí z hlediska biologického, společenského, psychologického a materiálního. V současné době např. tyto podmínky jsou limitující ve zdokonalovací technické přípravě u vojsk a mnohdy nepříznivě a negativně ovlivňují její průběh a výsledky. Rozeberu nyní blíže funkce a vliv jednotlivých faktorů (subsystémů) na efektivnost technické přípravy. Nejprve se zaměřím na **lidské** (společenské, sociálně psychologické) faktory velitele (učitele) a vojáka (žáka), dále na faktory **didaktické** (cíle, obsah, učivo, metody, formy) a **technické** faktory (vyučovací prostředky).

Učitel (toto označení používáme jako nejvýstižnější pro osoby, které plánují, organizují, řídí, kontrolují a provádějí technickou přípravu u útvaru je to např. velitel roty, velitel čety, technik roty, náčelník dílny, ale také absolvent VKVŠ, velitel družstva nebo instruktor) představuje řídicí subsystém a je tedy rozhodujícím činitelem při výchově a vzdělávání. V po-

Obr. 2

slední době se zdůrazňuje, aby učitel nebyl jen sdělovatelem nových poznatků, nositelem informací, ale hlavně usměrňovatelem, koordinátorem, regulátorem výchovy a učební činnosti vojáků (žáků). V současné době to znamená, aby učitel vytvářel více prostoru pro samostatnou práci žáků, aby postupně přenášel těžiště zodpovědnosti na žáky a žákovský kolektiv jak v oblasti osvojování vědomostí a dovedností, tak i při formování charakterových a mravních vlastností. Pokud učitel vykonává tuto činnost za žáky, zbavuje je možnosti plného rozvoje. Proto hovoříme o třech stupních působení učitele: zprostředkovacím, koordinačním a regulačním a o stylech řízení: autokratickém, demokratickém a liberálním (neintervenujícím).

Kromě učitele mají v technické přípravě značný podíl na výsledcích i poddůstojníci — instruktoři, kteří v menších skupinách napomáhají ke splnění výchovně vzdělávacích cílů.

Ve specifických vojenských podmínkách, kdy se připravují vojáci na pro ně často nové úkoly v podmínkách relativní odloučenosti od rodinného a původního pracovního kolektivu, je důležité usměrňovat cílevědomě i vliv **sociálního klimatu**.

Žák (voják) je řízeným subsystémem — objektem výchovy. Vytváření příznivých podmínek, zejména ve vzdělávání bez uplatnění zásady aktivity způsobilo by určitou pasivitu žáků. To je však v rozporu s potřebami socialistické společnosti. Proto se požaduje zvýšení aktivity a zřetelně se to projevuje i v dokumentu Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy.

Podle mého názoru je nutné společensky individuálně působit tak, aby se např. osvojování technických poznatků a zvládnutí techniky stalo především potřebou a jedním z cílů snažení vojáků. Jak učinit tento cíl přitažlivým, je součástí dovednosti učitele, avšak za jednotného spolu-

působení dalších výchovných činitelů, zejména nadřízeného velitele a svazácké organizace.

Vliv kolektivu, družstva i čety je často i významným sociálně psychologickým faktorem, který odmítá, brzdí, dokonce i trestá, případně si nevšímá žákovy aktivity nebo ji odměňuje, podceňuje, popřípadě podporuje.

V podmínkách vojenského kolektivu, složeného z vojáků z různých míst, různých povolání je toto zvlášť významné a je nutné diferencovaně přihlížet k poznatkům a dovednostem jedinců, kteří ve svém souhrnu a vzájemnou spolupráci dokáží splnit i náročné úkoly.

Z didaktických faktorů je určující **cíl**. Cíle technické přípravy jsou dány společenskými potřebami ČSLA. Přitom nejde jen o prostý výčet jednotlivých cílů, bez rozlišení jejich důležitosti, ale o jejich **hierarchii a vazby**. Zde je na místě připomenout myšlenku, kterou vyslovil B. Suchodolski: **Jednotlivé poznatky a dovednosti z různých oborů nevytvorí automaticky všestranně rozvinutou osobnost, tak jako jednotlivé součástky nevytvorí automaticky stroj.**

Další poznámka se týká **znalosti cíle žákem**. Zná-li žák cíl, dlouhodobý i krátkodobý, a přijme jej za svůj, je splněn první předpoklad úspěšného učení.

Znáť cíl v obecné podobě nestačí, musí být rozpracován, rozdělen na dílčí cíle a konkretizován.

Vyučovací metody jsou cesty, které směřují k dosažení cíle. Použití vyučovacích metod má být vyvážené, na rozdíl od metodických stereotypů, způsobených pohodlností nebo přecenením určité metody, které potom vedou vojáky k útlumu, jednotvárnosti a jednostrannosti. V současné době je aktuálním úkolem především rozvoj tvůrčích schopností. Dosahujeme jej především používáním aktivizačních metod.

Materiální didaktické prostředky zahrnují výukové prostory, předměty, přístroje a zařízení (včetně didaktické techniky) a jiné prostředky, které přispívají spolu s vyučovacími metodami k dosažení výchovně vzdělávacích cílů.

V současné době nejsou možnosti materiálně didaktických prostředků dosud plně využity, přestože jsou jedním ze zdrojů racionalizace výuky.

Efektivnost vyučování a výcviku v technické přípravě je plně závislá i na **kom-**

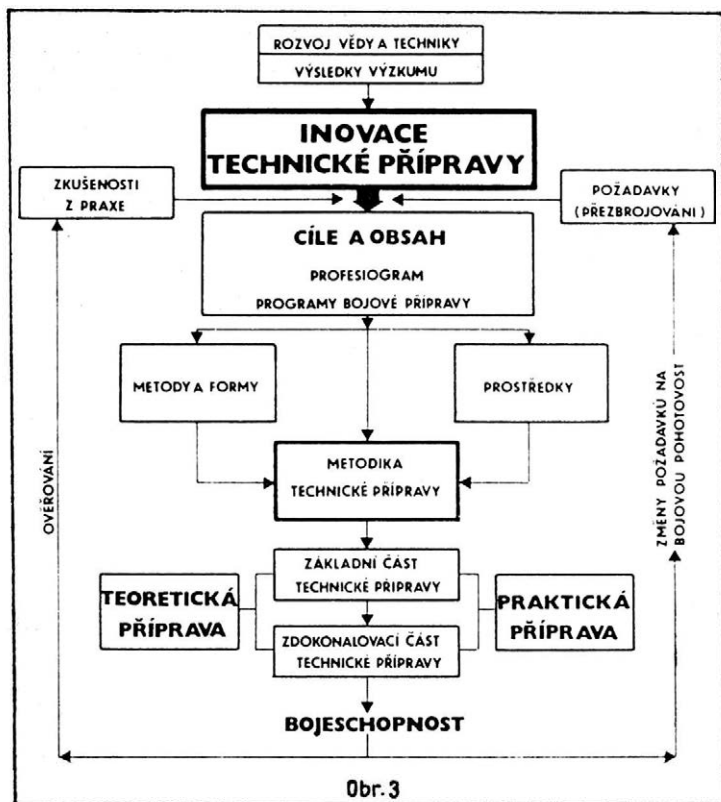
plexním, vyváženém působení všech činitelů a na jejich cílevědomém zdokonalování. Oslabením jednoho z činitelů se poruší struktury i vazby celého systému. Při analýze stavu praxe proto posuzujeme jednotlivé prvky systému technické přípravy v naznačených funkcích a souvislostech.

Zdokonalování systému technické přípravy

U společenských systémů jde o systémy dynamické, u nichž usilujeme o zdokonalování. U současných systémů hovoříme o jejich optimalizaci, zásadnější změny nazýváme inovací, racionalizací nebo modernizací, v oblasti materiálních didaktických prostředků i rekonstrukcí. První etapa modernizace proběhla na našich školách a u vojenských útvarů v sedmdesátých letech. Inovace přípravy tankových a automobilních specialistů je řešena v zásadě podle znázorněného postupu na **obr. 3**.

Inovace cílů a obsahu výchovně vzdělávacího procesu je primární otázkou, jejíž řešení determinuje další fáze. Při kontrolách jsme zjistili, že ve specifikaci cílů a obsahu jsou dosud značné rezervy, které i bez materiálních nákladů mohou zefektivnit přípravu vojáků — specialistů (odborníků). Snížení předimenzovanosti učiva vytváří předpoklady pro hlubší zvládnutí základního učiva v potřebném zaměření a umožňuje zařazovat nové prvky, které vznikají působením vědeckotechnického rozvoje do obsahu vzdělávání.

V přípravě vojáků z povolání i vojáků základní služby se např. vypouštěly postupně zastaralé typy techniky jako např. tank T-34, automobil T-111 a tak se vytvořil prostor pro nově zaváděnou techniku, jako je BVP-1 a BVP-2, tank T-72, automobil T-814 apod. Problémy vznikají u malopčetné techniky, zejména speciální, jako je VPV, AV-15, GM aj. Je třeba pamatovat nejen na informativní, ale i na formativní a instrumentální funkci učiva. Dobré zkušenosti a výsledky máme s použitím **profesiogramů**, v nichž jsou vyjádřeny požadavky na vědomosti, dovednosti, návyky a na vlastnosti osobnosti jednotlivých odborností podrobněji než v programech bojové přípravy. Dbáme, aby požadavky byly vyjádřeny pokud možno v měřitelných výsledcích. K tomu nám pomáhá využití taxonomie cílů v oblasti vědomostí, dovedností a postojů. Osvědčilo se použití vhodných metod rozpracování učiva, jako je operacionalizace (rozčlenění na jednotlivá učiva), kvalifikace (v jaké kvalitě), kvantifikace (v jaké mí-

Obr. 3

ře) a kondicionalizace (za jakých podmínek to musí umět vykonat). S ohledem na předběžnou přípravu a předpoklady vojáků přicházejících do armády je nutné pamatovat na promyšlenou diferenciaci učiva.

Inovace vyučovacích metod a forem

Řadou výzkumů jsme si ověřili, že použitím vhodných metod a forem lze docílit podstatně lepších výsledků. Přesto se však stále setkáváme s přežívajícími verbálními metodickými stereotypy a s nízkým rozvojem aktivity školených vojáků. Proto pro jednotlivé vyučovací předměty se zpracovávají metodiky, které vytvářejí optimální předpoklady ke splnění cílů a obsahu, stanoveného v programech a podrobněji v profesiogramech. Dbáme na správné proporce metod motivačních, dia-

gnostických, sdělovacích, fixačních, aplikacních a kontrolních. Úsilí o zvýšení podílu aktivizačních metod vedlo k výzkumu některých moderních metod. Mezi aktivizační metody, jejichž rozšíření je v technické přípravě žádoucí, patří např. problémové vyučování, kdy žáci řeší individuálně nebo společně určité problémové situace např. při odstraňování poruch na technice a jejím ošetřování apod. Velké perspektivy má programované vyučování zejména s využitím mikropočítačů vyvinutých v ČSLA a zavedených do vojenských akademií, většiny vojenských škol, vojenských kateder vysokých škol a výcvikových útvarů. Vyučování je zabezpečeno souborem výukových programů pro řidiče různých typů tankové a automobilní techniky, dílenské specialisty, pro vy-

braná témata z taktiky, OPZHN, základních řádů, střelecké přípravy apod.

V současné době není využívána celá škála vyučovacích metod, což způsobuje jednak neúplné dosažení výukového cíle a jednak poměrně nízkou aktivitu vojáků. V písemných přípravách se často objevuje nedostatek, že se rozpracovává a promýšlí pouze obsahová stránka. Proto na obr. 4 ukazují způsob vzájemného přiřazení základních prvků pedagogického systému ke splnění daného výukového cíle. Pro cíl c₂ (umět ošetřovat přidělenou techniku), konkretizovaný v učivu u₁ (zkontrolovat brzdovou soustavu při kontrolní prohlídce) je vhodná vyučovací metoda v₂ (ukázka), organizační forma f₁ (praktické zaměstnání v parku techniky), materiální prostředky p₁ (automobily T-815). Výcvik řídí učitel u₁ (npř. Koplík) u jednotky t₂ (2. četa KŘK) atd.

Soubor používaných metod a forem se postupně rozšiřuje na základě výzkumné činnosti. Důraz je přitom kladen na aktivní práci a samostatné postupy vojáků. Obsahu, struktuře i formálnímu zpracování metodik jsme věnovali značnou pozornost. Poznali jsme, že významně stimulují učitele k tvořivému postupu, k objektivnější regulaci učení s využitím bohatší škály metod. Ukazuje se, že bez promyšlené tvorby metodik nelze při současných značných nárocích na znalosti vojáků organizovat efektivně jejich všestrannou přípravu.

Inovace vyučovacích prostředků je další etapou zabezpečení úspěšnosti přípravy osob zejména pro náročné profese. Mám na mysli jak použití didaktické techniky v jednotlivých vyučovacích jednotkách, tak i celou koncepci učební a výcvikové základny útvaru, na níž závisí nepřímo úroveň výsledků výchovně vzdělávacího pro-

cesu. Potvrdilo se, že materiálně vyučovací prostředky patří mezi ty základní prvky, bez nichž nelze modernizaci výchovně vzdělávací práce i v ČSLA a v socialistické společnosti s její vysokou péčí o výchovu lidí a s jejími smělymi perspektivami v plně míře realizovat.

Velká péče byla věnována např. vyučovacím filmům. Jsou zpracovány vicedílné soubory pro hlavní druhy techniky v souladu se zpracovými metodikami. Pro použití u vojsk slouží řada diafilmů. V posledních letech jsou k útvarům zasílány soubory fólií pro zpětný projektor spolu s doprovodnými metodickými listy. Pro práci s trojrozměrnými pomůckami jsou zpracovány výcvikové programy a soubory učebních úloh.

Úroveň racionalizace výuky s použitím jednotlivých typů techniky není stejná, jak to ukazuje přehledně u vybraných typů obr. 5. S použitím vyšších typů didaktické techniky, tj. zejména výukových počítačů a trenážerů, se snižuje živá práce učitele, která je účelněji využitelná v oblasti výchovy žáků.

V rámci FMNO/TAS HSVTZ byla proto věnována pozornost výzkumu efektivnosti perspektivních druhů didaktické techniky, zejména těch, které neslouží jen k prezentaci učiva, ale které umožňují i řízení výuky. Úspěšnost použití didaktické techniky je podmíněna kvalifikací učitelů, metodickou úrovní a vybavením daného útvaru nebo školy. Projektováním a realizací učeben se u nás zabývá závod 026, Sternberk.

Efektivnost inovace je závislá na řadě organizačních, materiálových, kádrových, kapacitních, ekonomických a dalších podmínkách. Ve vlastní přípravě inovace a zejména v praktické realizaci záleží nejvíce na kvalifikaci a zájmu učitelů.

V článku jsem naznačil vědecký přístup k technické přípravě, jejíž úroveň má značný vliv na bojeschopnost armády. Zaměřil jsem se na řadu postřehů, které jsou nutné k hlubšímu zamyšlení na pojetí tohoto předmětu bojové přípravy, dále na její řízení a provádění pro velitele a štáby. Zkušenosti ukazují, že pouze operativními, krátkodobými zásadami se systém technické přípravy podstatně nezlepšuje a výsledky neodpovídají plně současným náročným požadavkům vyjádřeným např. na ložiském celoar- mádním stranickém aktivu k rozpracování a realizaci XVII. sjezdu KSČ v uplatňování poznatků socialistické vojenské vědy a výsledků vědeckotechnického rozvoje.

Velitelé, političtí pracovníci a odborní náčelníci mohou článek využít např.:

— jako podklad k zaměstnání v rámci velitelské nebo metodické přípravy vojáků z povolání,

- při hodnocení technické přípravy na různých stupních velení a k vydání pokynů pro její zkvalitnění a zefektivnění,
- k usměrnění kontrolní činnosti u výcvikových jednotek i ve zdokonalovací části technické přípravy u bojových útvarů,
- pro ujasnění svých názorů na předmětové didaktiky, metodiky jednotlivých specializací a přijmout příslušná opatření např. k využití nedávno vydané didaktiky technické přípravy,
- ke zlepšení návaznosti bojové přípravy na civilní školy a na předvojenskou přípravu apod.

PRVEK SYSTÉMU	MNOŽINA MOŽNÝCH ŘEŠENÍ				
výchovně vzdělávací cíl	c_1	$\textcircled{c_2}$	$c_3 \dots c_n$		
učivo	$z \uparrow$ u_1	u_2	$\textcircled{u_3} \dots u_n$		
vyučovací metoda	v_1	$\textcircled{v_2}$	$v_3 \dots v_n$		
organizační forma	$\textcircled{f_1}$	f_2	$f_3 \dots f_n$		
materiální prostředek	p_1	$\textcircled{p_2}$	$p_3 \dots p_n$		
učitel	u_1	u_2	$\textcircled{u_3} \dots u_n$		
četa žáků	t_1	$\textcircled{t_2}$	$t_3 \dots t_n$		
hodnocení (výsledek)	$\textcircled{h_1}$	h_2	$h_3 \dots h_n$		
podmínky	p'_1	$\textcircled{p'_2}$	$p'_3 \dots p'_n$		
čas	$\check{c}_1$	$\check{c}_2$	$\textcircled{\check{c}_3} \dots \check{c}_n$		

Obr. 4

RACIONALIZACE VÝUKY VYUČOVACÍMI PROSTŘEDKY

(DĚLBA PRÁCE MEZI UČITELEM A DIDAKTICKOU TECHNIKOU
PŘI OSVOJOVÁNÍ DANÉHO ROZSAHU UČIVA)

NÁRŮST PEDAGOGICKÝCH DIMENZÍ	VYUČOVACÍ PROSTŘEDEK	NAHRAZENÍ ŽIVÉ PRÁCE UČITELE VE VYUČOVACÍ HODINĚ
+ ŘÍZENÍ DOVEDNOSTÍ	TRENAŽÉR	
+ ŘÍZENÍ VĚDOMOSTÍ	VYUČ. POČÍTAČ	
+ POHYB + ZVUK	FILM, TELEVIZE	
+ 3. ROZMĚR	MODEL	
+ STAT. ZOBRAZENÍ	DIA, FÓLIE NÁST. OBRAZ	
	ZÁZNAM NA TABULI, SLOVO	

Obr. 5

VÝZNAM METROLOGIE A ÚKOLY METROLOGICKÉHO ZABEZPEČENÍ ČSLA

V návaznosti na problematiku článku plk. doc. Ing. Milana Lichky — Místo a úloha technického zabezpečení (uverejného ve VM č. 3/1985) blíže rozepisují problematiku metrologie a metrologického zabezpečení v podmínkách ČSLA.

Metrologie dnes představuje vyspělou vědní a technickou disciplínu, která je nezbytná jak pro všechna odvětví národního hospodářství, tak i pro ČSLA. Tvoří ucelený soubor znalostí a činností, které se týkají měření.

Existuje již více než dvě století a její název (odvozený z řeckých slov metron = míra a logos = nauka) se dnes prakticky používá celosvětově, náhradou za různé, dříve používané pojmy jako např. měrová služba.

Náplň metrologie je velmi široká, protože se dotýká všech oblastí vědy a techniky. Patří do ní problematika měřitelných veličin, zejména fyzikálních, technických, zčásti také početních; jejich jednotek a realizace těchto jednotek (tzv. etalonů). Dále veškeré metody měření, vyhodnocování a posuzování naměřených výsledků, měřicí prostředky (měřidla, míry, měřicí přístroje, snímače aj.) a rovněž způsoby zacházení s měřicími prostředky, čtení je-

jich údajů pokud mají indikační nebo registrační charakter.

Metrologie má svůj nesporný význam jak v technické normalizaci, ve zkušebnictví, tak i ve vývoji a výrobě, kde bychom se bez měření nemohli obejít. Zároveň má význam i pro náš každodenní život.

Základním posláním metrologie je především celostátní zabezpečení jednotnosti, potřebné přesnosti měření a věrohodnosti kontroly měřených parametrů. Toto platí v plné míře i pro ČSLA.

Proto byla Sbírkou nařízení a směrnic MNO č. 3 v roce 1963 zřízena **resortní měrová služba**. K zabezpečení jednotného systému měření (pro plynulou a kvalitní činnost měrové služby) bylo uloženo zřídit u technických orgánů a zařízení podle odbornosti:

- **celoarmádní měrová střediska (CAMS),**
- **vojšková měrová střediska (VMS).**

Tento dvoustupňový systém ověřování a kontroly měřicích přístrojů u výzbroje a vojenské techniky nám zabezpečuje časné plnění hlavního úkolu metrologie v ČSLA.

Za posledních 20 let vzrostla složitost

výzbroje a vojenské techniky více jak 15X, podstatně se zvýšil počet kontrolovaných parametrů a především čas, který je potřebný k jejich změření. V současné době je nutné z celkového času pro zabezpečení připravenosti techniky věnovat až 70 % na činnosti, které jsou spojené s měřeními. Tato měření jsou zdrojem informací o technickém stavu a připravenosti techniky k bojovému použití. Na základě měřených informací se pak uskutečňuje i kontrola všech funkčních prvků složité vojenské techniky. Chybně změřené a získané informace vedou často i k nesprávnému nastavení jednotlivých přístrojů a někdy celých systémů a v řadě případů pak dochází k selhání techniky, nesplnění bojového úkolu, havárii nebo katastrofě.

Z těchto důvodů význam metrologického zabezpečení jako součásti speciálního technického zabezpečení neustále vzrůstá.

Metrologické zabezpečení je definováno jako stanovení a používání komplexu vědeckých, technických a organizačních zásad, pravidel a norem nutných k dosažení jednotnosti, potřebné přesnosti měření při vývoji, výrobě a provozu výzbroje i vojenské techniky.

Vědeckým základem metrologického zabezpečení je metrologie (jako vědní obor).

Technickým základem metrologického zabezpečení je systém:

- národních etalonů jednotek fyzikálních veličin členských států Varšavské smlouvy,
- etalonů RVHP jednotek fyzikálních veličin,
- etalonových a provozních měřidel,
- zabezpečení jednotnosti měření,
- státních zkoušek měřících zařízení,
- etalonových vzorků a standardních informací o fyzikálních konstantách, vlastnostech a složení látek a materiálů.

Organizačním základem metrologického zabezpečení jsou národní orgány metrologické služby, včetně orgánů metrologické služby ČSLA.

Cílem metrologického zabezpečení je, aby výzbroj a vojenská technika byla trvale ve stavu bojové pohotovosti.

K základním úkolům metrologického zabezpečení výzbroje a vojenské techniky patří:

1. Organizace, uskutečnění přesných a především věrohodných měření, která jsou nutná ke kontrole parametrů jednotlivé výzbroje.
2. Zabezpečení oprav, seřízení, ověření a atestace měřicí techniky.
3. Příprava měřicí techniky a znalost jejího správného používání a ošetřování.
4. Zásobování a doplňování vojsk měřicími přístroji.

Na plnění těchto základních úkolů metrologického zabezpečení se podílejí především příslušníci obsluh výzbroje a vojenské techniky, metrologické orgány, jednotky pro opravy techniky a měřících přístrojů a složky, které zabezpečují zásobování.

Způsoby a metody splnění cílů a řešení úkolů jsou shodné s obecnými principy organizace speciálního technického zabezpečení a spočívají v:

- nepřetržitosti, operativnosti, manévrovosti, úplnosti a mobilizační pohotovosti,
- plánování a řízení efektivního využití sil a prostředků a organizaci jejich součinnosti,
- zabezpečení komplexních oprav výzbroje a vojenské techniky obnovením a nahrazením ztrát měřicí techniky,
- minimalizaci nomenklatury a určení priority k obnovení bojeschopnosti měřicí techniky při přípravě a vedení operace,
- použití prostředků automatizace k diagnostice chybné činnosti a ověření měřicí techniky,
- stanovení obměnných fondů, zásob, opravných fondů měřicí techniky na počáteční období války,
- minimalizaci objemů ověřování a opravářské práce s měřicí technikou a maximalizaci její realizace,
- maximalizaci použití prostředků, materiálních a lidských zdrojů průmyslu a národního hospodářství v metrologickém zabezpečení na válčišti.

Při růstu složitosti a technické úrovně výzbroje a vojenské techniky nelze zvyšovat kvalitu připravenosti techniky k bo-

jovému použití bez rozvoje a výstavby výkonných prostředků pro metrologické zabezpečení.

Podstata, charakteristické rysy a vývojové tendence protivzdušného boje

Redakčně upravený a zkrácený obsah článku plukovníka V. A. Subotina, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 5/1986.

Protivzdušný boj, jako forma bojové činnosti, se vede s cílem zničit vzdušného nepřítele a odrazit jeho nálety v průběhu obrany vojsk a objektů.

Tvoří jej co do cíle, místa a času sladěný boj útvarů a jednotek protiletadlového raketového vojska (PLRV) nebo protiletadlového dělostřelectva při ničení vzdušného nepřítele, a to buď samostatně, nebo v součinnosti se stíhacím letectvem. Odehrává se v krátkém časovém rozmezí, zpravidla v omezeném prostoru, který je daný bojovou sestavou útvaru (jednotky) a dosahem palby.

Zvláštností protivzdušného boje je především ta skutečnost, že v něm bojují společně pozemní síly vojska a prostředky PVO proti letectvu nepřítele. Tím se liší od vševojskového a vzdušného boje, kde proti sobě bojují síly co do složení stejného typu a jejich bojové možnosti jsou

stejně. Jeho zvláštností je i to, že může probíhat samostatně, nebo v rámci protivzdušné operace vojska PVO (PVOS), ale i v průběhu vševojskového boje.

Hlavním obsahem protivzdušného boje, stejně jako kteréhokoli jiného boje, je palba a manévr, které jsou přímo závislé na výzbroji jednotek a útvarů PVO.

Palba protiletadlových prostředků tvoří základ protivzdušného boje, je jeho významným článkem a zároveň jediným prostředkem ničení vzdušného nepřítele.

Pouze dovedně organizovaná palba může způsobit nepřátelským prostředkům vzdušného napadení (NPVN) maximální ztráty. Současná mohutnost a účinnost protiletadlové palby v porovnání s druhou světovou válkou značně vzrostla. Mohutnost palby protiletadlových prostředků se zvýšila především vyšší přesností zásahu, hustotou, dobou trvání činnosti a růstem

jejich ničivé síly. Dále jejich účinnost vzrostla zdokonalením řídicích systémů velení a zbraňových systémů, které dnes využívají radiolokační techniku a automatizované systémy velení, a také výrobou a použitím nových protiletadlových a dělostřeleckých kompletů.

Manévr se uskutečňuje s cílem vytvořit si výhodné podmínky pro boj se vzdušným nepřítelem a zpravidla se vykonává palbou. Při pokračujícím boji se vzdušným nepřítelem mohou jednotky (palebné oddíly) PVO, pokud mají mobilní raketové komplety a jsou schopny vést palbu z místa i za pochodu, uskutečnit manévr do nového palebného postavení. Manévr palbou do značné míry může ovlivnit i výsledek boje. Spočívá v přenosu palby jednotek (útvárů) na cíle členěné vedle sebe i do hloubky beze změny palebného postavení.

Účinnost manévru palbou ovlivňuje především délka střelby palebných oddílů; čím je délka větší, tím větší je i pravděpodobnost zásahu, jejich rychlost palby a doba reakce. Uvedené charakteristiky umožňují častěji uskutečňovat manévr palebnými oddíly a v průběhu náletu postřelovat větší počet cílů.

Zkušenosti z lokálních válek potvrzují, že obsah manévru palbou není stejný, ale mění se s rozvojem protiletadlových zbraní. Tak např. v období druhé světové války základem manévru palbou bylo soustředění palby dvou až tří palebných baterií proti jednomu letounu, v současnosti je ale nejdůležitější rozdělit palbu protiletadlových jednotek na jednotlivé cíle. To se stalo možným teprve po vyzbrojení vojsk vysoce účinnými protiletadlovými raketovými a protiletadlovými dělostřeleckými komplety, které jsou schopné ničit samostatně vzdušné cíle. Na základě získaných zkušeností je výhodné soustředěnou palbu využít k ničení zvlášť důležitých cílů, jako jsou např. letouny létajícího systému řízení a uvědomování, rušiče, nosiče jaderných zbraní apod.

Manévr přesunem se může uskutečňovat s cílem soustředění palby našich protiletadlových prostředků na určitém směru

působení nepřátelského letectva, přenesení bojového úsilí z jedné hranice bráněného objektu na další a vyvedení jednotek a útvárů PVO zpod jeho úderů. Tohoto způsobu manévru bylo využíváno nejvíce v lokálních válkách. Proto při vyvádění protiletadlových jednotek zpod možných úderů nepřátelského letectva, tyto jednotky často opouštěly palebná postavení a v blízkosti nich zaujímal nová postavení s tím, že v původních imitovaly bojovou sestavu a činnost. Nepřátelské letouny, které pak vedly úder na původní palebná postavení, nejenže je nezničili, ale samy se dostaly do palby jednotek, jež uskutečnily manévr do nového palebného postavení, a utrpěly tak značné ztráty.

Charakteristické rysy protivzdušného boje byly vždy závislé jak na stupni rozvoje techniky, tak i na způsobech bojového použití jednotek a útvárů PVO, ale i na nepřátelských prostředcích vzdušného napadení. V současnosti určují boj tyto charakteristické rysy: rychlost, dynamičnost, rozhodnost, složitost vzdušné a radiotechnické situace a další.

Rychlý průběh protivzdušného boje ovlivňuje na jedné straně vysoká rychlost a manévrovací možnosti prostředků vzdušného napadení, mohutnost jejich zbraní se snahou nacházet se v prostorech palby pokud možno co nejméně — na druhé straně vysoká rychlost palby protiletadlových zbraní a jejich značná účinnost.

Boj začíná okamžikem zjištění vzdušného nepřítele a končí jeho zničením nebo přerušením palby. Palebná činnost je vedena pouze v době, po kterou jsou cíle v prostoru účinné působnosti protiletadlových prostředků. Např. podle údajů zahraničního tisku může protiletadlový raketový komplet „zdokonalený Hawk“ ničit vzdušné cíle do 40 km. Pokud při plnění úkolu v prostoru účinné palby poleť rychlostí 300 m . s⁻¹, bude se nacházet v prostoru 1,5 minuty. Při rychlosti 700 m . s⁻¹ je to již pouze 40 sekund. Při odrážení soustředěných úderů letectva nepřítele může tato doba být ještě delší, ale v boji proti bitevním vrtníkům, které se

objeví v prostoru účinné palby protiletadlových prostředků pouze k odpálení raket na cíl, může naopak činit pouze sekundy.

Dynamičnost se projevuje v častých a náhlých změnách situace, které jsou způsobeny činností vzdušného nepřítele nebo uskutečněním rychlého manévru palbou jednotek PVO. Je podmíněna vysokou mobilností proti sobě působících sil, rozhodným plněním stanovených úkolů, uměním velet, mohutností použitých zbraní. Ve výzbroji letectva států NATO jsou letouny, vrtulníky a další prostředky vzdušného napadení, které mají vysoké letové charakteristiky, jež jim umožňují v průběhu boje využívat zbraně, taktické způsoby boje při zasazení a přenášení bojového úsilí z jednoho směru (objektu) na druhý. Dále uskutečňovat manévry změnou výšky letu, kursem a rychlostí, tzn. v závislosti na možnostech prostředků PVO používat tzv. manévru proti místům velení a protiletadlového (protiraketového) manévru.

Např. v lokálních válkách v Indočíně a na Blízkém východě spočíval manévry „**proti velení**“ v demonstrační činnosti různých druhů letounů, v rozdělení skupinových cílů na jednotlivé cíle s chaotickým měněním kursů apod. Protiletadlový (protiraketový) manévry byl zpravidla zahájen náhlou změnou výšky letu, směru a rychlosti, a to zvláště tehdy, když pilot zjistil, že proti němu byly odpáleny protiletadlové rakety.

V průběhu boje byly jednotky vojenské PVO nuceny často měnit palebné postavení, manévrovat a přeladovat kmitočty radioelektronických prostředků z důvodů nemožnosti činnosti na původních kmitočtech.

To vše vyžaduje znát nejen možnosti vzdušného nepřítele, ale i umění použít v boji vlastní průzkumné a palebné jednotky, dovedně řídit jejich činnost, nepřetržitě pozorovat nepřítele, využít především manévru palbou, uskutečňovat přenos bojové činnosti z jedné nepřátelských prostředků na druhý, ale i soustřeďovat nebo rozdělovat palbu na různé cíle.

Rozhodnost je nejcharakterističtějším rysem protivzdušného boje. V jeho podstatě spočívá úsilí způsobit nepříteli co největší ztráty. Toho lze dosáhnout pouze zničením jeho prostředků vzdušného napadení, čímž je docíleno, že nepřítel upustí od plnění plánovaných úkolů, protože není schopen je splnit s předpokládanou účinností. Proto musí mít činnost jednotek útvarů PVO v boji cílevědomý charakter. Ten závisí na překvapivosti úderů a na charakteru činnosti jak vzdušného nepřítele, tak i jednotek (útvarů) PVO při odražení jeho náletů, na soustředění sil a palby na hlavní směry nebo na obranu nejdůležitějších objektů, na umění využívat v krátkých časových lhůtách vlastních bojových možností, na vysoké profesionalitě, statečnosti a odolnosti vojska PVO.

V lokálních válkách začalo vojenské letectvo USA jako první používat ke zničení prostředků PVO jednotky vyzbrojené letouny Wild Weasel a protiradiolokační rakety Shrike. V posledních letech, jak informuje zahraniční tisk, zaznamenaly tyto prostředky další rozvoj a jejich arzenál se rozšířil o zdokonalené protiradiolokační rakety Shrike, Standart Arm, Harm, řízené rakety Mawerick, bezpilotní letouny Pave Tiger a další.

Složitost situace je dána především charakterem činnosti vzdušného nepřítele, který k průlomu systému PVO bude zpravidla využívat vysoké rychlosti, přízemní výšky, členění ve výšce i čase a reliéfu terénu, dále bude zasazovat do boje i skupiny určené k plnění různých úkolů. Např. skupiny pro umlčení (zničení) prostředků PVO, úderné a poutací, ale také skupiny k ochraně apod.

Složitost situace rovněž předurčuje široké použití značného počtu nepřátelských bezpilotních prostředků, které mohou nejen odpoutávat pozornost uskupení PVO jako klamné cíle, ale také plnit úkoly průzkumné a ničení pozemních objektů. V lokálních válkách používal agresor často **demonstrační skupiny**. Ty odpoutávaly pozornost sil a prostředků PVO, soustřeďovaly na sebe palbu, ale do prostoru účinné

né palby nevlétaly. Tímto vytvářely příznivé podmínky k pronikání úderných skupin k bráněným objektům. V průběhu vedení bojové činnosti nepřítele nelze také vyloučit průzkumnou činnost a palbu z jeho vrtníků, dále činnost vzdušných výsadků a různého druhu aeromobilních skupin, které ve skrytu úderných skupin letounů a stíhacího letectva plní své úkoly.

Značné potíže v boji proti vzdušnému nepříteli bude působit našim systémem vedení aktivní a pasivní rušení, klamně cíle, které reagují na zdroj tepla a protiradiolokační rakety.

Vedení současného protivzdušného boje je charakterizováno rychlostí, dynamikou, rozhodností a složitostí vzdušné situace, která vyžaduje přesnou součinnost všech zúčastněných sil a prostředků, vysokou morálně politickou a fyzickou přípravu, kázeň, vytrvalost příslušníků jednotek a útvarů PVO, důkladné znalosti vlastní odbornosti, ale i možností vzdušného nepřítele.

Úspěch protivzdušného boje předurčuje především realizace základních principů jeho vedení. K nim patří:

- vysoká bojová pohotovost jednotek (útvarů) PVO připravených k odražení nepřátelských náletů,
- rozhodné soustředění sil a prostředků PVO k obraně hlavních uskupení vojsk (objektů),
- maximální využití bojových možností a způsobení co největších ztrát nepříтели,
- úzká součinnost s ostatními silami a prostředky zúčastněnými při odražení náletu,
- rychlý manévr, atd.

Zkušenosti z válek svědčí o tom, že se při rozvíjení protivzdušného boje přehlížejí určité tendence, a to: **nenadállost jeho vzniku, boj v celém výškovém rozsahu, nárůst mnohotvárnosti vzdušných cílů určených ke zničení, odražení náletů za složité radioelektronické situace, vzrůstající úkoly součinnosti sil a prostředků, operativnost a nepřetržitost velení.**

Nenadálé zahájení protivzdušného boje je dáno neustálou snahou nepřítele usku- tečnit neočekávané údery na bráněné ob- jekty nebo na prostředky PVO v době, kdy to nejméně očekávají. Bojové zkuše- nosti potvrzují, že k překvapivému přiblí- žení k cíli využívalo letectvo různých způsobů. Nejčastější z nich byl přilet k bráněným objektům v malých a přizem- ních výškách, využívání maskujících vlast- ností reliéfu terénu, vytváření klamných a poutacích cílů, ochrana bojových sestav radioelektronickým rušením atd. Úkol sil a prostředků PVO spočívá v tom, aby pro- ti cílům, které se náhle objeví, byly schop- ny vést boj.

Nenadálá činnost měla ve válce značný úspěch. Za Velké vlastenecké války způ- sobovali protiletadlovci využitím překva- pivosti nepříteli největší ztráty, dezorga- nizovali jeho bojové sestavy a zabraňo- vali mu splnit úkoly podle zámyslu. Aby se docílilo momentu překvapení, využíva- lo se různých taktických opatření jako např.: skrytého zaujímání bojových sestav, pečlivého maskování, ženižního budování, vytváření klamných objektů a postavení s radioelektronickým vyzařováním, využí- vání „**kočujících**“ jednotek PVO a jejich působení z léčky.

K zabezpečení nenadálé činnosti pro- středků PVO je nutné uskutečnit řadu kom- plexních opatření, která snižují možnosti nenadálého působení nepřítele. Podle zku- šeností z minulých válek mezi ně přede- vším patří: udržování jednotek (útvarů) PVO ve vysoké bojové pohotovosti k od- ražení nenadálých náletů nepřátelských prostředků vzdušného napadení, znalost způsobů vedení bojové činnosti vzdušné- ho nepřítele a jeho bojových možností, ze- sílený průzkum především v malých výš- kách, včasné uvědomování palebných pro- středků a předávání jim údajů o cílech, klamání nepřítele.

Je třeba si uvědomit, že přezíravý po- stoj k možným nenadálým úderům vzduš- ného nepřítele a k udržování bojové po- hotovosti prostředků PVO vedl zpravidla k těžkým následkům. Přesně tak hodnoti-

li vojenští odborníci porážku Egypta a neschopnost jeho systému PVO čelit úderům izraelského letectva v roce 1967. A naopak vysoká bojová pohotovost systému PVO proti úderům v říjnu roku 1973 zmařila pokusy izraelského letectva aktivně podporovat jeho vojska a ničit objekty ve vnitrozemí.

Vysoká bojová pohotovost jednotky (útvárů) PVO znamená takový stav, který zabezpečuje včasný přechod k vedení boje v různých podmínkách situace. Státy NATO vyhodnotily zkušenosti z lokálních válek a zabudovaly do protiletadlových kompletů zařízení, která jim umožňují přechod do bojového stavu za několik minut (čas reakce činí 6 až 10 s). Takové možnosti kompletů společně s jejich vysokou mobilností umožní, podle mínění zahraničních odborníků, vést úspěšně boj se vzdušným nepřítelem, který působí třeba v malých výškách.

Protivzdušný boj může být veden v celém rozsahu výšek letu nepřátelských prostředků vzdušného napadení, avšak snaha nepříteli překonat systém PVO v malých výškách posunuje jeho činnost především do tohoto pásma. V lokálních válkách byl přinucen agresor aktivním působením prostředků PVO ve středních a velkých výškách překonávat protivzdušnou obranu v malých výškách. Tato taktiky v překonávání systému PVO začalo v širokém měřítku využívat v bojové přípravě také vojenské letectvo států NATO. Tomu odpovídá i zkonstruování nových vrtulníků a letounů taktického letectva, které jsou schopné působit nad bojištěm v malých a přízemních výškách. Z nich v zahraničí vyzdvihují především bitevní letouny A-10 (USA) a Alpha Jet (NSR, Francie).

Boj v malých výškách způsobuje značné potíže v bojové sestavě prostředků PVO, a to především při zjišťování, sledování a palbě proti cílům. Hlavní příčinou je třeba vidět v omezené dále zjištění cílů vlivem reliéfu terénu a ve stínícím účinku terénních předmětů. Snížit tento vliv na boj protiletadlových jed-

notek (útvárů lze taktickými a organizačními opatřeními, a to: výběrem stanovišť pro průzkumné prostředky, které zabezpečují včasné zjišťování nízko letících cílů, umístěním radiolokátorů na přístupech k bráněným objektům, využíváním průzkumných údajů od sousedů atd.

Důležitými směry, na které soustřeďují pozornost státy NATO v průzkumu nízko letících cílů, je vytváření kompletů vzdušného průzkumu, příprava radiolokátorů s vysoko zdviženými anténami i zařízeními, které vylučuje vliv reliéfu a místních terénních předmětů, využívání radiolokační informace z automatizovaných prostředků atd.

V armádách států NATO jsou v provozu průzkumné prostředky jako např. letouny létajícího systému řízení a uvědomování AWACS, Nimrod, Hawkeye apod. Mohou sledovat a vést cíle na dálku do 600 km a nízko letící cíle do 400 km. Pracuje se na vývoji podobných systémů, které budou určeny pouze ke zjišťování nízko letících cílů. Proto současný vzdušný boj vyžaduje speciální a velice pečlivou přípravu, studium terénu k určení možných náletových směrů, zvýšenou pozornost prostředkům radiotechnického a vizuálního průzkumu a také nepřetržitou bojovou pohotovost jednotek a útvárů PVO.

Různorodost vzdušných cílů určených ke zničení má zvyšující se tendenci. Jestliže ve 2. světové válce používal nepřítel ve vzdušném prostoru ke splnění úkolů pouze několik typů letounů (stíhací, bombardovací, dopravní, průzkumné a jejich obměny dle určení), tak dnes kromě jmenovaných typů používá rušiče, vrtulníky (bitevní, víceúčelové, průzkumné, dopravní), bezpilotní prostředky, řízené střely s plochou dráhou letu, prostředky vysoce přesných palubních zbraní apod.

Každý z těchto prostředků vzdušného napadení má své zvláštnosti jako aerodynamický cíl, bojové možnosti a taktiku činnosti. Např. bezpilotní prostředky států NATO mají malou efektivní odrazovou plochu, mohou létat podzvukovou rychlostí do výšky 20 km po dobu od 3 do 10

hodin a plnit široký okruh úkolů spojených s průzkumem, zabezpečením palby dělostřelectva, ničit pozemní objekty a vést radioelektronický boj. Vrtulníky naproti tomu co do rozměrů a efektivní odrazové plochy převyšují značně bezpilotní prostředky a vedou boj jen v malých a přízemních výškách. Snaží se působit mimo prostor účinné palby prostředků PVO a pokud do tohoto prostoru vlétají, tak jen na nezbytnou dobu, kterou potřebují ke zjištění cíle, jeho postřelování a navedení na něj palubních prostředků.

Pro jednotky (útvary) PVO jsou nebezpečné takové vzdušné cíle, které jsou odpalovány z paluby letounů. Patří sem především protizemní rakety Bullpup, Mawerick atd., řízené letecké pumy a protiradiolokační rakety.

Složitost jejich ničení je v tom, že jsou malé a mají odlišné systémy řízení. To znamená, že k ničení každé z nich jsou nezbytná individuální opatření. Na základě toho mohou v prostoru palby protiletadlových prostředků působit vzdušné cíle různého typu a charakteru, tj. od vrtulníků a malorozměrných bezpilotních prostředků do nadzvukových letounů, řízených raket a řízených střel s plochou dráhou letu. Tato různorodost cílů vyžaduje v boji pak konkrétní způsoby ničení každého z nich.

Protivzdušný boj je veden v podmínkách zvyšující se intenzity radioelektronického boje. V závěrečném období války ve Vietnamu a především ve válkách na Blízkém východě se boj s radioelektronickými prostředky přeměnil v důležitý faktor, který ovlivňoval výsledek bojové činnosti. Radioelektronický boj se stal v podstatě součástí protivzdušného boje. Zahrnuje komplex opatření, která směřují ke zjištění, umlčení a zničení rušičů, samonaváděcích protiradiolokačních raket a radioelektronickou ochranu vlastních prostředků REB, jež zajišťují skrytý a spolehlivý boj jednotek a útvarů. Proto je nutné, aby jednotky a útvary PVO v protivzdušném boji splnily bojový úkol, tj. ničily (odrážely nálety) nepřátelské prostředky vzdušného

napadení v rámci komplexního použití palebných, radiotechnických průzkumných prostředků a prostředků radioelektronického umlčování.

Narůstání úlohy sil a prostředků PVO je stálou tendencí rozvoje současného protivzdušného boje. To je dáno mj. potřebou spolehlivé obrany vojsk (objektů) a současného použití různých jednotek (útvarů) vzhledem k jejich možnostem plnění úkolů samostatně. Součinnost mezi prostředky PVO spočívá ve sladění činnosti z hlediska času a úkolů, ve vzájemné podpoře sil a prostředků PVO, které se zúčastní odražení nepřátelských náletů.

Pouze plné sjednocení jejich úsilí umožní způsobit nepříteli takové ztráty, že nemůže splnit úkol. Zkušenosti z lokálních válek, především na Blízkém východě, potvrzují, že se letectvo snažilo překonat systém PVO většinou na úzkém úseku fronty. Odražení takového náletu vyžaduje zasadit v těchto směrech další síly a prostředky PVO uskutečněním manévru palbou, a tak zvýšit úsilí protiletadlových jednotek a útvarů, které se ocitly pod úderem. Komplexní použití různých druhů prostředků PVO, které mají odlišné palebné možnosti v boji, zpravidla zvyší sílu uskupení PVO. Proto při vytváření bojových sestav protiletadlových jednotek a útvarů je třeba rozmístit palebné prostředky tak, aby se jejich prostory palby vzájemně překrývaly jak vedle sebe, tak v hloubce i ve výšce. To zabezpečí vysokou spolehlivost systému PVO a ztěžuje jeho překonání na úzkém úseku fronty a při působení proti libovolné skupině cílů, kdy lze soustředit palbu sousedních jednotek.

Např. baterie protiletadlových oddílů „zdokonaleného Hawk“ jsou v armádě USA a státech NATO většinou rozmístovány tak, aby se vzájemně překrývaly jejich prostory účinné působnosti. Z tohoto důvodu také mezery mezi nimi nepřevyšují hodnotu jednoho kursového parametru. Nedostatečné možnosti těchto kompletů se v boji proti nízké letícím cílům kompenzují palbou z přenosných protiletadlových

raketových kompletů Stinger (Red Ey), které jsou organizačně začleněny do každé baterie, součinnosti s ostatními protiletadlovými útvary a jednotkami PVO divize a sboru, v rámci bojových sestav, kde vede tento oddíl boj.

Úspěšné a přesné součinnosti všech sil a prostředků PVO je dosahováno také přísně zkoordinovaným použitím palebných systémů PVO a prostředky bojového zabezpečení, a to především s průzkumnými prostředky. Bez průzkumu nelze protivzdušný boj vést. Ten začíná zjištěním cílů a pokračuje jejich nepřetržitým sledováním a předáváním údajů na velitelská stanoviště a palebným prostředkům. Končí vyhodnocením výsledků, opět na základě údajů, které získají naše průzkumné prostředky. Proto je průzkumu vzdušného nepřítele věnována v současnosti zvýšená pozornost. Ne náhodou, jak to potvrzují zkušenosti z lokálních válek, se nepřítel snažil nejdříve vyřadit průzkumné prostředky v jednotkách a útvarech PVO. Využíval k tomu hromadně prostředky pro elektronické umlčování radiolokátorů, např. protiradiolokační rakety, bezpilotní prostředky a různé taktické metody, které znemožňovaly zjištění prostředků vzdušného napadení (lety v přízemních výškách s využitím reliéfu terénu). Tímto ztěžoval provoz radiolokátorů a vedení průzkumu, což je možné v protivzdušném boji překonávat uskutečněním komplexu taktických a zabezpečovacích opatření.

V průběhu protivzdušného boje může vzniknout taková situace, kdy v prostoru účinné působnosti protiletadlových prostředků působí i vlastní stíhací letectvo. V tom případě to vyžaduje nejen včas organizovat součinnost, ale také přesně a nepřetržitě velet protiletadlovým prostředkům a stíhacímu letectvu z jednoho společného místa velení letectva a PVO.

Úspěch protivzdušného boje vždy ve velké míře závisí na operativnosti, pružnosti, pevnosti a nepřetržitosti velení silám a prostředkům PVO. Velení v protivzdušném

boji zahrnuje činnost velitelů a štábů, útvarů i jednotek PVO při zajišťování nepřetržité bojové pohotovosti sil a prostředků, v jejich přípravě k vedení boje a v řízení podřízených jednotek (útvarů) při plnění stanovených úkolů. Operativnost velení předpokládá od velitelů a štábů takovou činnost, která zabezpečí přijetí zdůvodněného rozhodnutí ve zkrácených časových lhůtách a včasné vydání úkolů jednotkám.

Při současných rychlostech prostředků vzdušného napadení je zcela samozřejmé, že nelze uskutečnit od okamžiku zjištění cílů celý komplex opatření k přípravě boje. Proto se tato opatření začínají uskutečňovat již daleko dříve před obdržetím bojového úkolu a končí v průběhu sledování cílů radiolokátory. Na základě toho bylo účelné rozdělit přípravu protivzdušného boje na předběžnou a přímou.

Předběžná příprava nezávisí na charakteru náletu ani na parametrech konkrétních cílů. Je zahajována ještě v období organizování boje a končí stanovením bojového úkolu nebo samotným rozhodnutím velitele jednotky (útvaru) pro boj. Obsahuje ujasnění úkolu k obraně vojsk (objektů), zhodnocení situace a přijetí rozhodnutí k vedení boje. V tomto období je organizována součinnost se sousedy, stíhacím letectvem k odražení (zničení) vzdušného nepřítele a uvnitř jednotky (útvaru). Přijímána jsou opatření k zabezpečení municí a dalším materiálem k zajištění nepřetržitého velení. Důležité období v tomto časovém rozmezí je zaujetí postavení, příprava obsluh a techniky k boji.

Přímá příprava představuje souhrn úkolů, které příslušníci jednotky (útvaru) plní od okamžiku, kdy velitel obdrží bojový úkol zničit (odrazit nálet) cíl. Končí tak, aby byla včas zahájena palba na vnější hranici prostoru účinné působnosti.

Přímá příprava zpravidla zahrnuje ujasnění úkolu, zhodnocení vzdušné situace, vyhledání, zjištění a sledování cílů, přijetí rozhodnutí k jejich zničení, přípravu prvků a techniky k palbě a stanovení

palebných úkolů. Přímá příprava patří k nejsložitější oblasti velení protiletadlovým prostředkům. Dynamika boje s nepřátelskými prostředky vzdušného napadení, časové omezení k jeho organizování vyžadují vysokou sladěnost míst velení a další automatizaci procesu řízení.

Rozhodnutí ke zničení nepřátelských prostředků vzdušného napadení (odražení náletu) většinou zahrnuje:

- cíle určené ke zničení,
- posloupnost a způsob palby,
- jednotky vyčleněné pro tento účel a rozdělení cílů mezi ně,
- druh palby a spotřebu munice (rakety).

Doba setrvání cílů v prostoru boje prostředků PVO vyžaduje v průběhu náletu využívat prostředky automatizovaného velení, ale také předem zpracované zásady řízení, tabulky, grafy, výpočty včetně nového rozdělení cílů. Takto zpracovaná rozhodnutí umožňují včas reagovat na všechny změny situace.

Jednotky zpravidla obdrží rozhodnutí formou stanovení bojového úkolu, který většinou obsahuje přidělení cíle nebo povel k jeho zničení a způsob vedení palby. Při určování úkolů je třeba zvažovat rozmístění podřízených jednotek vzhledem k náletu, rozdílné možnosti k zachycení cílů a dobu potřebnou k přípravě a vedení války.

Přímá příprava protivzdušného boje se v současné době už stala jeho součástí, a to proto, že v jejím průběhu pracují aktivně a s velkou intenzitou radiolokační prostředky a místa velení, které sledují cíle.

Důležitým kritériem opatření, která jsou uskutečňována v průběhu přímé přípravy, je časová rozvaha, jež umožňuje zhodnotit připravenost jednotky (útvary) ke střelbě v závislosti na časových charak-

teristikách uskutečňovaných úkonů. Základními mezníky, se kterými je spojena příprava protivzdušného boje, jsou hranice požadované délky zjištění cílů, konečná hranice stanovení palebného úkolu a zahájení palby. Je zcela zřejmé, že určující je hranice zahájení palby na cíl. Vzhledem k ní se také uskutečňuje přímá příprava k boji.

K tomu, aby byly cíle postřelovány na této hranici, je potřebné je zjistit a předat o nich nezbytné údaje na místa velení už v takových vzdálenostech, které umožňují uskutečnit komplex opatření nutných pro přípravu boje. Přitom je palebným jednotkám nařízeno vykonat všechna opatření přímé přípravy, dosáhnout pohotovosti k boji a zahájit palbu na stanovené hranici v rozmezí prostoru účinné působnosti.

Za předpokladu, že bude doba letu cílů od okamžiku jejich zjištění radiolokátorem do zahájení palby delší nebo rovna času potřebnému k přípravě na boj, bude na ně zahájena palba na vnější hranici prostoru účinné působnosti.

Protivzdušný boj je časově omezen, a proto se řízení palby jednotek uskutečňuje v podmínkách mimořádného časového ohraničení. Není vždy možné vést palbu na povel z nadřazeného místa velení, tzn., že jednotky na základě získaných údajů o cílech mohou vést boj samostatně. Ale v libovolném okamžiku, pokud cíl dosáhne určené hranice k zahájení palby, musí být protiletadlové jednotky připraveny zahájit palbu v souladu s úkolem.

Úspěch protivzdušného boje závisí v mnohém na pozorování činnosti nepřítelů, včetně vlastních prostředků PVO při plnění bojových úkolů. Pouze pozorné studium situace a nepřetržitá kontrola výsledků střelby umožňuje operativně řídit boj, upřesňovat nebo přijímat rozhodnutí a předávat nové úkoly podřízeným při náhlých změnách situace.

různé

Plukovník Ing. Jiří Diviš

Stanovisko NATO k návrhu Varšavské smlouvy k odzbrojení v konvenční oblasti

Svět a zejména Evropa prožívá složité a nebezpečné období. Realita raketového jaderného věku jednoznačně hovoří o tom, že náš společný evropský dům je ve stínu nebývalého nebezpečí a závody ve zbrojení doposud nic neztratily na tempu. Ještě více nás znepokojuje, že vznikají plány na úplně nové a zvláštní druhy zbraní. O nic lepší situace není ani v konvenční oblasti. Rada NATO 13. 12. 1986 rozhodla o Programu konvenční obranné iniciativy, který předpokládá v letech 1988—1994 rozsáhlou aktivitu NATO ve využívání progresivních technologií ve výrobě zbraní, zlepšení plánované výstavby ozbrojených sil NATO a modernizaci hlavních zbraňových systémů. USA vynaloží na posílení ozbrojených sil konvenčními prostředky do začátku 90. let 100 miliard dolarů. Podobné programy mají i hlavní evropské státy NATO.

Na styku mezi NATO a Varšavskou

smlouvou stojí dvě nejmocnější vojenská uskupení s více než 2 milióny mužů ve zbraní, desítkami divizí v plné bojové pohotovosti, s více než 20 000 tanků, 4000 letadel a tisíci hlavní dělostřelectva na každé straně. Na 1 km fronty připadá asi 3000 vojáků a 200 kusů těžké bojové techniky.

Doposud nebylo prakticky uděláno nic, aby se nebezpečný vývoj zastavil a šel obráceným směrem. Státy Varšavské smlouvy jsou nuceny čelit tomuto trendu vysokou bojovou pohotovostí ozbrojených sil.

Socialistické státy se nesmířují s osudovostí takového vývoje vztahů mezi Západem a Východem. Procesu militarizace staví do cesty skutečnou mírovou alternativu. Právě proto nachází tak živý ohlas iniciativa SSSR na odstranění jaderných zbraní, zákaz chemických zbraní a v ne-

poslední řadě i na snížení úrovně vojenské konfrontace v konvenční oblasti.

Výzva států Varšavské smlouvy státům NATO a všem evropským zemím, která byla přijata na zasedání Politického poradního výboru v červnu roku 1986, nabízí program podstatného snížení konvenčního potenciálu a vyzývá všechny státy celé Evropy, USA, Kanadu k radikálnímu zmenšení ozbrojených sil a výzbroje v Evropě. Sovětský svaz a socialistické státy prosazují cestu novému myšlení v oblasti odzbrojení. Chápu to milióny lidí nejen u nás, ale na celém světě a na tuto situaci si nemůže dovolit nereagovat ani NATO.

Je zapotřebí připomenout, že členské státy Varšavské smlouvy navrhly podstatné snížení všech složek pozemních vojsk i taktického úderného letectva evropských států, USA a Kanady rozmístěných v Evropě. Zároveň s konvenční výzbrojí by omezení množství podléhalo i jaderné zbraně taktického určení. Toto opatření by se mělo uskutečnit na území celé Evropy, od Atlantiku po Ural.

Varšavská smlouva navrhla uskutečnit, jako první činnost, snížení ozbrojených sil NATO a Varšavské smlouvy o 100 až 150 tisíc osob na každé straně v průběhu jednoho nebo dvou roků. V dalším omezit stav vojsk a výzbroje obou aliancí o 25 %. Takové podstatné snížení, které by představovalo asi 1 milión osob, by umožnilo zapojit do tohoto procesu i další evropské státy. Varšavská smlouva navrhuje, aby snižování stavu ozbrojených sil a konvenční výzbroje bylo uskutečňováno pod spolehlivou a účinnou kontrolou s použitím národních technických prostředků i mezinárodních procedur, včetně inspekce na místě. Státy Varšavské smlouvy předpokládají, že jednání o těchto opatřeních a jejich uskutečnění by mělo probíhat v rámci tzv. helsinského procesu KBSE (Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě).

Na zasedání Rady Severoatlantického paktu 11. prosince 1986 za účasti všech 16 ministrů zahraničních věcí byla přijata tzv. Bruselská deklarace. NATO považuje tento dokument za určitou formu odpovědi na Výzvu států Varšavské smlouvy z června roku 1986. V Bruselské deklaraci Západ zformuloval politickou linii k problematice jednání o konvenční stabilitě. Této linii se přidržuje delegace států NATO v politické praxi jednání na vídeňské následné schůzce a na neoficiálních konzultacích 23 států NATO a Varšavské smlouvy. Platnost zmíněné politické linie byla potvrzena v prohlášení Rady NATO z 11. až 12. 6. 1987 v Reykjavíku. V tomto dokumentu

vedení NATO prohlásilo, že i nadále za základ své politiky vztahů s Východem bude uplatňovat strategii odstrašení založenou na kombinaci adekvátních a účinných jaderných a konvenčních sil a na strategii pružné reakce. Mimo jiné však souhlasilo začít předběžnou diskusi s Varšavskou smlouvou o přípravě mandátu jednání o konvenčním potenciálu v zóně od Atlantiku po Ural. A skutečně od 17. 2. 1987 tyto předběžné konzultace ve Vídni začaly. Do letní přestávky se jich uskutečnilo osmnáct.

Dále NATO zformulovalo své stanovisko k předmětu budoucích jednání, a to tak, že by se měla výhradně věnovat konvenčním ozbrojeným silám i konvenční výzbroji a nezahrnovat problematiku taktických jaderných zbraní, jak to navrhuje Varšavská smlouva. Jednání by se mělo přednostně zabývat údajnou disparitou mezi silami Varšavské smlouvy a NATO.

Severoatlantický pakt odmítá prohlášení Varšavské smlouvy, protože současná vojenská situace v Evropě je podle nich stabilní a vyvážená. Tvrdí, že tato situace je asymetrická a že existuje převaha na straně Varšavské smlouvy. Konkrétně uvádí, že převaha Varšavské smlouvy spočívá ve výzbroji, typech bojové techniky, rozmístění vojsk, počtech, mobilnosti a pohotovosti ozbrojených sil a že ve prospěch Varšavské smlouvy působí tzv. geografický faktor. Např. pro střední Evropu je v západních materiálech uváděn tento poměr sil:

— celkový počet vojáků: NATO — 780 000, VS — 975 000, poměr — 1 : 1,25,

— počet vojáků u bojových jednotek: NATO — 580 000, VS — 735 000, poměr — 1 : 1,26,

— tanky: NATO — 7800, VS — 16 600, poměr — 1 : 2,1,

— PTRS: NATO — 7100, VS — 10 800, poměr — 1 : 1,5,

— dělostřelectvo: NATO — 3000, VS — 8800, poměr — 1 : 2,9,

— taktické letectvo: NATO — 1250, VS — 2650, poměr — 1 : 2,12.

Na základě tohoto „hodnocení“ NATO prosazuje, aby se jednalo především o dosažení stabilní úrovně ozbrojených sil spojené s eliminací „převahy“ Varšavské smlouvy. Jednání by měla být vedena po etapách bez časového omezení. Jako vřdycy, NATO klade mimořádný význam na kontrolní opatření, výměnu podrobných informací, inspekce a „záruky“, že předpokládaná omezení schopnost vojsk k vedení překvapivého útoku nebude překročena.

Z těchto zásad vychází i návrh mandátu, který delegace 16 států Severoatlantického paktu předložily letos v červenci ve Vídni. Již samotný název jednání o konvenční stabilitě naznačuje jeho zaměření. V preambuli tohoto dokumentu se mimo jiné říká, že účastníci jednání, i když jsou členy dvou vojenskopolitických seskupení, by zůstali pro případ těchto jednání suverénními a nezávislými státy. Je známo, že tuto formulaci v NATO prosadila Francie, která odmítá požadavek USA, aby jednání mělo kolektivní — blokový charakter. Cílem jednání by mělo být ustanovení stabilní a bezpečné rovnováhy konvenčních sil, odstranění disparity, eliminace schopnosti zahájit překvapivý útok a začít ofenzivní akce velkého rozsahu.

Jednat by se mělo o konvenčních silách umístěných na souši na území účastníků jednání v Evropě od Atlantiku po Ural. Jaderné zbraně, válečné námořnictvo a chemické zbraně by se neměly stát předmětem jednání. Co se týká území od Atlantiku po Ural, Západ zde má na mysli území kontinentální Evropy bez přilehlých ostrovů, moří a oceánů a nechce sem zahrnout celé území Turecka.

Splnění navržených cílů by se mělo podle NATO dosáhnout několika způsoby — snížením, omezením, redislokací a dalšími

opatřeními včetně ustanovení rovných úrovní sil a výzbroje. Tato formulace nevylučuje možnost dozbrojení. Zvláštní pozornost by bylo zapotřebí věnovat regionální nerovnováze. Jednání by měla být postupná bez časového omezení. Jako základ pro kontrolu je požadována výměna podrobných informací, vypracování účinného kontrolního systému, včetně inspekce na místě, jako věc práva stran.

Tento návrh mandátu je v rozporu s pozicí států Varšavské smlouvy nejméně ve třech zásadních otázkách:

- státy Varšavské smlouvy se domnívají, že jednání o odzbrojení v celoevropském rámci by měla zahrnovat i všechny státy Evropy — tedy nejen členy Severoatlantického paktu a Varšavské smlouvy,
- cílem jednání by mělo být radikální snížení konvenčních ozbrojených sil a úderného letectva,
- řešit i problematiku taktických jaderných zbraní s dosahem do 500 km, protože tyto zbraně jsou organickou součástí armád evropských států, USA a Kanady.

Socialistické státy zúčastněné na konzultacích s NATO předložily v tomto smyslu variantu mandátu, která vychází z budapeštské Výzvy a Madridského mandátu procesu KBSE, jenž pojímá všechny státy Evropy, USA a Kanadu.

Sladit tyto dva dokumenty do vzájemně přijatelného mandátu vyžaduje od všech delegací politickou vůli, značné úsilí a trpělivost. Avšak zdá se, že by kompromisní stanoviska mohla být nalezena, společný mandát vypracován a jednání o konvenčním odzbrojení v Evropě by mohla v roce 1988 začít. Tím by byla zahájena nová kapitola vztahů mezi Západem a Východem Evropy a otevřela by cestu k uvolnění ve vojenské oblasti.

Práce vševojskových štábů, útvarů a svazků

„Příprava vojsk k obraně vlasti je svěřena velitelům, politickým pracovníkům, náčelníkům druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb. Efektivnost jejich práce závisí na odborné připravenosti, politické vyspělosti a stupni osvojení problematiky velení vojskům. V podstatě závisí na osvojení si leninského stylu a metod práce.“ Tato citace vychází z úvodu **učebnice velení vojskům** — Práce vševojskových štábů, útvarů a svazků — Vševojsk-51-34.

Učebnice vychází z požadavků na velení a je zpracována na základě Bojového řádu pozemního vojska ČSLA (Všeob-Ř-1) a předpisu Štábní práce v poli (Oper-2-1). V celkové skladbě i v základní obsahové náplni uplatňuje závěry z odborných publikací sovětských vojenských autorů, velitelsko-štábních cvičení, taktických cvičení a zkušeností z lokálních válek.

Učebnice je určena k samostatnému studiu posluchačů vojenských škol, vědeckopedagogického sboru, vědeckých aspirantů a pro potřeby velitelů i štábů divizí (pluků). Usnadňuje přípravu důstojníků na problémovou výuku řízenou pomocí metody vedeného dialogu. Učebnice může být využita i druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb k prohloubení velitelských i metodických součinnostních vazeb na koordinační činnost vševojskového štábu divize (pluku). Pojetím vytváří příznivé podmínky pro ujednání pracovních (funkčních) činností velitelů a štábů v procesech přípravy i průběhu boje.

Učebnice velení vojskům umožňuje prakticky racionalizovat činnost, která vyplývá z metodiky práce velitele a štábu divize (pluku) v poli a tím dovedně spojuje soudobé poznatky z velení vojskům se znalostmi taktiky i operačního umění.

Vzhledem k podmínkám a charakteru soudobého boje (operace) jsou velitelé a štáby velmi často postaveni před složité problémy, při přípravě i v průběhu boje, které jsou povinni tvrdějším způsobem řešit. V praktické činnosti orgánů velení se setkáváme s metodologií, která vyžaduje přistupovat ke všem jevům v jejich vývoji, nepřetržitých změnách a v nerozlučné souvislosti s konkrétními bojovými podmínkami. Proto se v současné době prudce zvyšují nároky na tvůrčí myšlení velitelů, na možnosti a způsoby uplatňování požadavků, principů, metod, metodických postupů velení i předvídání v boji. To vše v kontinuitě se zjišťováním podstaty vzájemných vztahů mezi tvůrčím myšlením velitelů (příslušníků štábů) a používáním prostředků automatizace velení, které kvalitativně racionalizují i zefektivňují činnosti realizované podle metodiky práce velitele a štábu divize (pluku) v poli.

První hlava — Podstata metodologie vojenskovo vědeckého poznání ve velení vojskům — věcně reaguje na tvůrčí přístup k aplikaci dialektickomaterialistické metody v práci velitele a štábu divize (pluku). Z obsahu vyplývá, že zákony dialektiky

aplikované na poznání tvoří podstatu obecné filozofické vědecké metody, která se vztahuje i na vojenskou vědu. Proto je zcela objektivní, že uplatňování těchto metod v teorii i praxi vojenských kádřů je nezbytnou podmínkou úspěchu ve vojenskovědeckém poznání. Celý vstup první hlavy objasňuje především možnosti praktického uplatňování obecných i zvláštních metod poznání v práci vševojskových orgánů velení. Jde o pochopení, že vojenskovědecké poznání vyžaduje nejen přesnou a všestrannou koordinaci, sladění organizačního úsilí velitelů a štábů, ale i cílevědomé uplatňování metod k hlubokému poznání podstatných souvislostí v boji. Autor obhajuje zcela objektivně názor, že sebesprávnější metody samy o sobě ještě neřeší vlastní úkoly vojenskovědeckého poznání, že je nutné jich dovedně využívat, k čemuž musí velitelé a štáby divizí (pluků) nejen dosáhnout vysoké úrovně znalostí, nýbrž i ovládnout umění, které je s tím spojeno.

Vojenskovědecké poznání je odraz bojové situace ve vědomí velitele i příslušníků štábu, odraz podmínek a způsobů přípravy boje. Vojenské poznatky, jako výsledek vojenskovědeckého poznání, jsou odrazem určitého druhu objektivní skutečnosti, na kterou učebnice reaguje z hlediska vojenskopraktického plnění stanovených funkčních povinností orgány velení divize (pluku).

Dialektika vševojskového boje a rozhodování velitele ve druhé hlavě vychází z minulosti, současnosti i budoucnosti. Přijaté záměry umožňují pochopení podstaty probíhajících kvalitativních změn a stanovení způsobů zdokonalování poznávací činnosti velitele i příslušníků štábu v procesech velení vojskům. Současně napomáhají studovat z historického hlediska závěry vševojskového boje, velení vojskům, úlohu a místo velitele (štábu) v přípravě i v průběhu boje. Na základě těchto teoretických úvah autor učebnice klasifikuje soudobé metody velení vojskům, tj. metody přímého působení a realizační metody procesů velení.

Ve třetí hlavě je zcela jasně ujednacen názor na vojenskou praxi a její úlohu v práci velitele i vševojskového štábu. Klasifikuje ji do dvou kompaktních celků, tj. bojové praxe a výcvikové bojové praxe. Objasnění je názorné a motivující. V podstatě vojenská praxe je pokládána za základ vojenskovědeckého poznání a velení vojskům, jako jednota bojové i výcvikové bojové praxe.

Zvláštní část tvoří čtvrtá hlava — Vědecké předvídání při přípravě rozhodnutí.

Od teoretického objasnění problému je přistoupeno k méně známé terminologii — popisu míry neurčitosti, časového předstihu v předvídání apod. Jsou zde vědecky zcela nově klasifikovány požadavky, principy, metody a metodické postupy vědeckého předvídání pro konkrétní praktickou činnost velitele nebo štábu divize (pluku). Dochází tím k zevšeobecnění nejnovějších poznatků, ke kterým autor dospěl na základě analýz procesů velení a metodik práce velitelů a štábů v poli. Obsah má proto vojenskoteoretický i vojenskopraktický význam.

Pátá hlava — Rozhodování velitele — tvorba modelu boje. Od požadavků na rozhodnutí velitele jako základu velení vojskům, přechází k problematice modelování boje, tj. k uplatňování jedné z metod vědeckého předvídání (poznání) v činnosti orgánů velení. Klasifikace metod modelování přispívá k dalšímu rozvoji teorie i praxe velení na stupni divize (pluku).

Velení vojskům v boji řeší šestá hlava. Objasňuje se v ní systém velení vojskům (orgány velení, místa velení, spojovací soustava, prostředky automatizace) a povinnosti velitele (štábu) divize (pluku) ve velení. V podstatě tato část vytváří podmínky pro pochopení místa a úlohy velitele (štábu) divize i pluku v procesu přípravy nebo organizace boje. Pozornost je zaměřena na ujednacení přístupů k organizaci a uplatňování metod práce velitele i štábu v různých podmínkách bojové situace, na něž působí „čas“. Na tuto část učebnice se váže obsah další sedmé hlavy, která teoreticky i prakticky řeší místo a úlohu metodiky práce velitele, ale i štábu divize (pluku) v poli. Pojetí ujednocuje pracovní postupy orgánů při jejím zpracovávání. Přispívá k jednotnému chápání přijaté terminologie (metodika práce, pracovní postup apod.).

Osmá hlava se zabývá typizací činnosti velitele a formalizací bojových dokumentů. Tím řeší naléhavý úkol — uplatňování trvalého vlivu typizace a formalizace na plnění činností, které obsahuje metodika práce velitele a štábu v poli. V této části jsou závěry z analýz procesů velení vojskům rozpracovány na podmínky velitelů i štábů divizí (pluků) a metody poznání, které napomáhají vlastní typizaci myšlenkových postupů v procesech přípravy a vedení boje.

Devátá, desátá a jedenáctá hlava vytvářejí předpoklady pro racionalizaci i dělbu práce uvnitř štábů divizí (pluků) při přípravě přesunů, obrany a útoku. Tyto hlavy obsahují řadu reálných doporučení jak,

kým, za účasti koho a ve které době lze úkoly velení s vysokým efektem plnit.

Ve **dvanacté hlavě** je uvedeno několik základních metodických postupů při uskutečňování konkrétních taktických propočtů pro přípravu rozhodnutí. Její obsah má přispět ke zvládnutí propočtů pomocí jednoduchých pomůcek a tím zabezpečit ve štábech úplné pochopení kalkulačních vazeb nebo souvislostí. Tím je vytvářen kvalitní přechod na komplex prostředků automatizace (KPA), který taktické propočty prakticky provádí, při čemž ale i nadále zůstává zadavatelem příslušník štábu divize (pluku). V posledním řadě je řešena i prevence pro nerušený průběh procesů velení v případě poruch nebo vyřazení KPA.

V poslední **třinácté hlavě** učebnice je řešen polní automatizovaný systém velení vojskům taktického stupně (PASUV TS). Autor objasňuje strukturu, technické vybavení, operačně taktické možnosti, programové vybavení a zvláštnosti velení vojskům v KPA. Jde o všeobecný vstup do problematiky, který postačuje k pochopení vnitřních vazeb ve štábu a vazeb systému na podřízený i nadřízený stupeň velení.

Věcný rejstřík učebnice Vševojsk-51-34 zabezpečuje potřebnou orientaci v použité terminologii ve velení vojskům.

Za základ přípravy učebnice byla brána dialektická materialistická metoda, která se prosazuje plně i ve vojenskovědeckém poznání. Její uplatnění umožnilo využití materialistické dialektiky — jejích zákonů, kategorií i principů. Dialektická materialistická metoda při řešení jednotlivých částí učebnice působila na kvalitu získávaných poznatků a přispěla k sepětí řešených problémů s obecným vývojem společnosti i vojenství. Od ní bylo přistupováno k použití řady obecných vědeckých empirických a logických metod. Dále bylo

vycházeno především z empirické základny vojenskoteoretických poznatků, z faktů vojenské praxe, válečné činnosti minulosti, současných lokálních válek a hlavně z výsledků konkrétní přípravy velitelů i štábů divizí (pluků) a posluchačů VA AZ. Metodou získání těchto poznatků bylo pozorování a experiment ve spojení s dalšími metodami poznání. Experiment jako metoda vojenskovědeckého poznání umožnil zkoumat především metodické a velitelské přístupy k problematice velení, která prostupuje obsahem učebnice. V podstatě umožnil konkrétně získávat a rozpracovávat vědecké závěry z teorie velení a cvičení vojsk i VA AZ na řešenou problematiku. Obě empirické metody při řešení konkrétních problémů byly organicky spjaté s využitím obecné vědecké logické metody poznání — analýzy a syntézy, srovnávání a zobecňování, abstrakce, analogie, dedukce a indukce i scénáře. Některé závěry byly získány pomocí historické metody ve spojení s logickou metodou. Bylo tím vycházeno ze zásady, že každý jev ve velení vojskům má nejen historii, ale i určitou logiku svého vzniku, vývoje a přechodu ke kvalitativně novému stavu v soudobé práci velitelů i štábů divizí (pluků).

Učebnice velení vojskům — Vševojsk-51-34 má poskytnout ve vojenské teorii i praxi orgánům velení na stupni vševojskové divize (pluku), posluchačům vojenských škol a vědeckým aspirantům, obecné návody k řešení konkrétních úkolů při praktické práci v procesech velení vojskům, za nejrůznějších taktických situací. Tím má tvůrčím způsobem přispět k typizaci vojenských činností orgánů velení při plnění činností podle metodiky práce velitele a štábu divize (pluku) v poli.

OBSAH ROČNÍKU 1987

	VM číslo	Strana
Generálplukovník PhDr. Jaroslav Klícha Doktrína míru a politického realismu	9	3
Generálporučík Ing. Jiří Brychta K výsledkům a realizaci dokumentů stockholmské konference	2	3
Generálporučík Ing. Jiří Brychta Vojenská doktrína států Varšavské smlouvy	10	3
Generálmajor PhDr. Václav Lokajíček, CSc. K realizaci Směrnic pro ideologickou práci v ČSLA	5	3
Generálmajor Ing. Josef Mikulec podplukovník Ing. Augustin Gálik Zamyšlení nad přípravou vědeckých kádřů v ČSLA	4	7
Plukovník Ing. Ladislav Klíma, CSc. Hlavní cíle a úkoly vědecké práce v ČSLA	10	13
Plukovník Miloslav Nytra Vyšší účinnost v komunistické výchově ve vojenských školách	5	9
Plukovník prof. PhDr. Bohumil Hnízdó, CSc. Buržoazní vojenskopolitické dezinformace — prostředek ideologického ovlivňování veřejného mínění	8	3
Plukovník prof. PhDr. Bohumil Hnízdó, CSc. Problematika války v zahraničně politické strategii XXVII. sjezdu KSSS	1	3
Plukovník PhDr. Ladislav Přinesdomů, CSc. Význam závěrů XXVII. sjezdu KSSS o současné vojenskopolitické situaci ve světě pro prognózování tendencí jejího dalšího vývoje	2	11
Plukovník prof. PhDr. Adolf Grätzer, DrSc. Účinnost SPP při zabezpečování a plnění úkolů bojové pohotovosti	6	14
Plukovník PhDr. Stanislav Hančil, CSc. Ke zvyšování účinnosti ideové výchovné práce	4	3
Plukovník Jaroslav Kovář Práce politických orgánů při zabezpečování přechodu vojsk z mírového na válečný stav a vedení bojové činnosti	7	13
Plukovník doc. RSDr. Jan Polášek, CSc. K metodologickému nástroji poznávací a řídicí činnosti velitelů a štábů	6	3
Plukovník Tomáš Boriščák Stranickopolitická práce při likvidaci vzdušných výsadkov pravdepodobného nepřítele	1	9
Podplukovník RSDr. Josef Čermák Vědomí vojáků a ideologická diverze	8	9
Podplukovník PhDr. Ludvík Jaroš Ke kádrové a personální práci v oblasti mírového doplňování ozbrojených sil — 1. část	3	8
Podplukovník PhDr. Ludvík Jaroš Ke kádrové a personální práci v oblasti mírového doplňování ozbrojených sil — 2. část	4	10
Podplukovník PhDr. František Knobloch, CSc. Formování a rozvoj kolektivů vojáků z povolání pluku	6	8
Plukovník RSDr. Miroslav Ryška, CSc. Úloha velitelů a štábů v rozvoji protialkoholní výchovy	3	3
Plukovník RSDr. Miroslav Ryška, CSc. Vyšší efektivnost prevence narušování vztahů mezi vojáky	9	8
Ing. Milan Štembera Sovětsko-americká jednání o jaderných a kosmických zbraních v letech 1985—1986 v Ženevě	1	13
Podplukovník doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc. Problémy komunikace příslušníka štábu s výpočetním systémem	5	14
František Nesvadba, CSc. Bitva u Stalingradu — zásadní obrát ve druhé světové válce	9	13
VRSR a obrana sovětského státu	8	13

VOJENSKÉ UMĚNÍ		VM číslo	Strana
Generálplukovník Ing. Miloslav Zíka			
K úkolům bojové a politické přípravy v novém výcvikovém roce	Generálmajor Ing. Josef Vincenc	10	19
Úkoly bojové pohotovosti a operační přípravy v novém výcvikovém roce	Plukovník Ing. Josef Bergman	10	25
Vytváření reálných podmínek pro výchovný a výcvikový proces	Plukovník Ing. František Knotek	4	13
K novému předpisu — Kontrolní činnost v působnosti FMNO	Generálmajor Ing. Josef Vincenc	1	41
Příprava a vedení obranné operace v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk	Generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc.	7	3
Vedení boje s nepřítelem na přístupech k obraně	Podplukovník Ing. František Valach	9	19
K odražení agrese nepřítele	Podplukovník Ing. Miroslav Viktorík	9	26
Upřesnění dříve zpracované dokumentace před zahájením války	Plukovník Ing. Vladislav Šafránek	7	17
Organizace součinnosti při přípravě a vedení obranné operace	Plukovník gšt. Ing. Milan Stráňava	7	20
	podplukovník Ing. Stanislav Beránek		
Organizace, plánování a řízení komplexního palebného ničení nepřítele v obranné operaci	Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.	7	24
Zvláštnosti přípravy a vedení obrany na počátku války	Generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc.	7	30
Příprava a vedení frontového protiúderu na počátku války	Plukovník doc. Ing. Jiří Křížek, CSc.	7	36
Přepadové odřady v obranném boji divize	Plukovník doc. Ing. Jaroslav Kolář, CSc.	5	26
	plukovník doc. Ing. František Kořístek, CSc.		
Velení vojskům v obranné operaci	Generálmajor Ing. Anton Slimák	7	40
Narůstání úsilí průzkumu před zahájením a v průběhu obranné operace na počátku války	Plukovník doc. Ing. Jiří Křížek, CSc.	7	45
Boj divize v obklíčení	Podplukovník doc. Ing. Jiří Dojiva, CSc.	8	24
Průlom připravené obrany nepřítele za použití jaderných zbraní	Generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc.	2	17
Pronásledování odcházejícího nepřítele v útočné operaci	Generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc.	8	19
Volba směru hlavního úderu a vytváření úderných uskupení	Generálmajor Ing. František Podešva, CSc.	10	28
Operačně taktické požadavky a základní způsoby i principy bojové činnosti OMS	Podplukovník doc. Ing. Jiří Dojiva, CSc.	10	33
K organizaci i řízení jaderného a palebného ničení	Podplukovník Ing. Ladislav Horák	10	39
Zvláštnosti práce velitele a štábu divize při organizaci a vedení útoku v horském a zalesněném terénu	Generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc.	8	31
K některým otázkám obklíčení vojsk nepřítele	Plukovník Ing. Milan Kubička	5	19
	plukovník Ing. Jan Repaský		
Ničení nepřátelských vzdušných výsadkov v hlíbkách operační zostavy	Generálmajor Ing. Cestmír Hrbek	9	32
Několikanásobné použití taktických vzdušných výsadků v průběhu boje	Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.	9	41
Boj o město	Plukovník doc. Ing. Jiří Křížek, CSc.	2	28
Zákony a principy vševojskové boje		2	24

	VM číslo	Strana
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
Zkvalitňovat organizaci boje — úkol všech stupňů velení	6	19
Major Ing. Milan Kulich		
Možné úlohy a způsob použití záložního velitelstva armády	4	43
Plukovník doc. Ing. Jaroslav Kolář, CSc.		
plukovník doc. Ing. František Kořístek, CSc.		
K přípravě důstojníků operačního směru	4	37
Podplukovník Ing. Rudolf Klofáč		
Zásady přípravy velitelů, štábů a vojsk k plnění úkolů bojové pohotovosti	3	13
Generálmajor Ing. Jiří Florián		
plukovník Ing. Josef Bergman		
Velení při přechodu z mírového na válečný stav	5	29
Generálmajor Ing. Jiří Florián		
plukovník Ing. Josef Bergman		
Uvádění vojsk do plné bojové pohotovosti v místech stálé dislokace	3	19
Plukovník Ing. Jaroslav Ptáček		
Některé zkušenosti z přípravy záloh v míru	3	23
Plukovník Ing. František Knotek		
Za vyšší kvalitu připravenosti vojáků v záloze	3	30
Plukovník Ing. Václav Dlouhý		
K řízení operačních cvičení	4	18
Plukovník doc. Ing. Stanislav Potužník, CSc.		
Ke zpracování vševojskových taktických cvičení	4	26
Podplukovník Ing. František Valach		
Některé poznatky z frontového VŠC Palcát-86	1	17
Plukovník Ing. Karel Kuba		
Zkušenosti z reálné činnosti vojsk při frontovém VŠC Palcát-86	1	28
Plukovník Ing. Milan Kubička		
Skúsenosti z prípravy a vykonania komplexných štábných nácvikov	4	35
Plukovník Ing. Zdeněk Rezáč		
K některým problémům zpracování bojové dokumentace	2	40
Plukovník Ing. Václav Trnka, CSc.		
K perspektivnímu směru rozvoje automatizace velení vojskům	6	35
Plukovník Ing. Miloš Pock		
Nový prvek ve velení vojskům	1	24
Plukovník doc. Ing. František Kořístek, CSc.		
Zvyšování odolnosti a spolehlivosti systému velení	5	39
Plukovník gšt. Ing. Jaroslav Kindl		
podplukovník Ing. Bohumil Brechta, CSc.		
Metody práce velitele a štábu svazku v automatizovaném systému velení vojskům	5	34
Plukovník doc. Ing. František Kořístek, CSc.		
Zvláštnosti procesu plánování boje v PASUV TS	9	44
Plukovník doc. Ing. František Kořístek, CSc.		
Vliv polního ASV na metodiku práce velitele a štábu divize	8	38
Podplukovník Ing. Miroslav Matějka, CSc.		
Distribučné báze dat — perspektivní prostředek automatizace	4	48
Plukovník Ing. Jindřich Bureš, CSc.		
Organizace součinnosti k palebnému ničení nepřítele	6	28
Plukovník Ing. František Jindřich		
Průzkum ve strategické operaci	3	34
Plukovník Ing. Josef Dobrovolný		
Předběžné bojové nařízení pro průzkum v ASV vojskům	8	44
Plukovník Ing. Václav Budil, CSc. s kolektivem		
Aplikace mikropočítačů TEXT-01 v automatizovaných systémech velení a řízení ČSLA	10	47
Plukovník Ing. František Skopeč		
K radioaktivnímu zamoření	6	40
Plukovník Ing. Tomáš Miniberger, CSc.		
major Ing. Jindřich Krátký		
Zpracování formalizovaných dokumentů na mikropočítači POTAS	10	43
Plukovník doc. Ing. Josef Kašpar, CSc.		
Světelné zabezpečení boje v noci	2	37

	VM číslo	Strana
Podplukovník Ing. Josef Širůček major Ing. Petr Jánský, CSc.		
Využitím vydaných topografických podkladů ke zvýšení kvality rozhodovacího procesu velitelů	6	48
Podplukovník Ing. Vladimír Sosna		
Úloha topografických podkladů v přípravě a vedení bojové činnosti	5	47
Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.		
Poznatzky z rozvoje vojenského umění v lokálních válkách	1	37
Generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc. plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.		
Využívání zkušeností z druhé světové a Velké vlastenecké války	3	38
Plukovník gšt. Ing. Ján Paprčka		
Některé zkušenosti z přípravy a vedení REB	1	32
Plukovník Ing. Ján Milo plukovník Ing. Jaroslav Kratochvíl		
Organizace a vedení radioelektronického boje	7	48
Plukovník Ing. Oldřich Janata, CSc. plukovník Ing. Jan Mach		
Rozvoj radioelektronických prostředků nepřítele, základní úkoly a požadavky na radioelektronický boj	8	49
Plukovník Ing. Ladislav Hadaš		
Radioelektronický boj při odrážení agrese	9	48
Plukovník Ing. Ladislav Hadaš		
Zásady řešení radioelektronické ochrany radioelektronických prostředků	10	52
Plukovník Ing. Dalibor Růžička, CSc.		
Možnosti a zvláštnosti bojového použití RVD frontu	7	53
Plukovník doc. Ing. Milan Novotný, CSc.		
Průzkumné palebné komplety	2	45
Podplukovník Ing. Bohumír Čermák, CSc.		
Automatizace velení RVD na taktickém stupni	3	42
Plukovník doc. Ing. Milan Novotný, CSc.		
Činnost RVD při podpoře vzdušného výsadku v útočném boji divize	4	55
Podplukovník Ing. Jiří Kleinbauer		
K plánování a organizaci palebného ničení ve vševojskovém štábu	5	50
Generálmajor Ing. Ladislav Sochor		
Organizace úderů na objekty prvního pořadí v pásmu frontu	3	54
Plukovník Ing. Jindřich Vávra		
Přechod k nové kvalitě vojskového letectva	8	56
Plukovník Ing. Jindřich Vávra		
Odpovědnost vševojskového velitelů za řízení vojskového letectva	9	54
Plukovník Ing. Rudolf Mokráš, CSc.		
Bojové použití letectva	7	58
Plukovník doc. Ing. Jozef Roth, CSc.		
Ještě k součinnosti stíhacího letectva s pozemními prostředky protivzdušné obrany	5	61
Major Ing. Josef Solnička		
Zhodnocení a porovnání velení a řízení mezi TL NATO a letectvem a PVO ČSLA	2	52
Podplukovník Ing. Josef Solnička		
Plánování bojové činnosti frontového a vojskového letectva v operaci vševojskové armády	10	57
Plukovník prof. Ing. Václav Lhotský, CSc.		
K některým otázkám rozvoje operačního umění a taktiky PVOS	3	48
Plukovník prof. Ing. Václav Lhotský, CSc.		
Vedení protivzdušné operace	7	62
Generálmajor Ing. Jan Klocok		
K zabezpečení PVO prostoru zmobilizování pozemních vojsk a jejich přesunu	4	63
Plukovník Ing. Jan Budínský		
Obnova bojeschopnosti letectva PVOS po hromadných úderech nepřítele	1	48
Podplukovník Ing. Milan Garaj		
Některé zkušenosti z plánování a realizace zdokonalování ochrany a obrany letišť PVOS	5	57

	VM číslo	Strana
Podplukovník Ing. Jaroslav Novotný		
Zkušenosti z provozu ASV vojska PVOS na taktickém stupni	6	54
Plukovník Ing. Ludovít Strelka		
Bojové použití vojska protivzdušnej obrany	7	67
Plukovník Ing. Vladimír Horák		
Protivzdušná obrana vojsk při průlomu nepřátelské obrany	1	52
Podplukovník Ing. Josef Fanfule, CSc.		
Protivzdušná obrana operační manévrovací skupiny vševojskové armády	4	65
Plukovník Ing. Josef Němec, CSc.		
plukovník Ing. Karel Leibl		
K zatarasování v soudobých operacích	2	64
Plukovník Ing. Jiří Červenka		
Ženíjní zabezpečení obranné operace	7	72
Plukovník doc. Ing. Jan Slavík, CSc.		
K organizaci ženíjního zabezpečení násilného přechodu vodních překážek divizí z chodu	8	62
Plukovník Ing. Václav Kouřil		
Ženíjní zabezpečení vojska PVOS	6	59
Major Ing. Václav Kostelník		
Použití a možnosti ženíjního silničního mostního pluku při zabezpečení útočné operace	5	69
Generálmajor Ing. Josef Černý		
Chemické zabezpečení obranné operace	7	78
Plukovník Ing. Dušan Koníček, CSc.		
Jednotný systém zjišťování a vyhodnocování rozsahu a následků použití ZHN nepřítel	9	61
Plukovník Ing. Miroslav Zukał		
podplukovník Ing. Pavel Roubín, CSc.		
Některá opatření k odstraňování následků po použití neutronových zbraní v útočné operaci	2	58
Plukovník Ing. Miroslav Zukał		
podplukovník Ing. Pavel Roubín, CSc.		
Některé problémy organizace odstraňování následků použití nepřátelských neutronových zbraní	3	61
Major Ing. Karel Kotek, CSc.		
Automatizace ve velení chemickému vojsku	6	66
Generálmajor Ing. Jan Vintř		
Zvláštnosti organizace spojení v horském terénu	9	65
Generálmajor Ing. Jan Vintř		
Ochrana spojovacích soustav před průzkumnými palebnými systémy a vysoce přesnými zbraněmi nepřítel	6	72
Plukovník Ing. Květoslav Hlína, CSc.		
Zabezpečení spojení v obranné operaci	7	84
Plukovník doc. Ing. Karol Žilka, CSc.		
Spojení vo frontovém tle	1	59
Generálmajor Ing. Michal Gondek		
Skvalitňovanie starostlivosti o výzbroj a techniku a zdokonaľovanie politickej práce v tejto oblasti	9	69
Plukovník Ing. Karel Janíček, CSc.		
Technické zabezpečení přípravy a vedení obranné operace	7	89
Plukovník doc. Ing. Vladimír Klaban, CSc.		
podplukovník Ing. Josef Hozák		
Služba raketového a dělostřeleckého vyzbrojování v nové organizační struktuře zástupce velitele pro výzbroj	2	71
Plukovník doc. Ing. Antonín Malach, CSc.		
Metodologické přístupy k technické přípravě	10	62
Podplukovník Milan Růžička		
Metodika výpočtu ztrát TAT v rámci VŠC při operačním skoku	8	67
Plukovník Ing. Vladimír Kohout		
Poruchovost výzbroje, techniky a opatření ke zvýšení jejich provozní spolehlivosti	3	68
Podplukovník Ing. František Pilík, CSc.		
Některé problémy racionalizace informačního systému TAS v poli	5	75

	VM číslo	Strana
Generálmajor Ing. Jan Hevera, CSc.		
Týlové zabezpečení obranné operace	7	94
Generálmajor Ing. Zdeněk Horák		
Zabezpečení PHM ve frontové operaci a cesty jeho zdokonalování	1	64
Plukovník Ing. Jiří Říha		
Týlové zabezpečení obranného boje v počátečním období války	4	71
Plukovník doc. MUDr. Vlastimil Voplatěk, CSc.		
Působení tepelné zátěže a nedostatku spánku na pracovní výkonnost	8	74

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Boj s operačními zálohami nepřítele v útočné operaci	1	71
Manévr — nejdůležitější prvek soudobé vševojskové operace	2	75
Nové zbraně a rozvoj principů vševojskového boje	3	73
Ke zvýšení efektivnosti součinnosti vojsk v operacích	4	77
Velení vojskům v kritické situaci	5	79
Odrážení protiúderů nepřítele v průběhu útočné operace	6	79
K boji s nepřítelem v týlu vlastních vojsk	8	81
K odolnosti a aktivitě obrany	9	77
Podstata, charakteristické rysy a vývojové tendence protivzdušného boje	10	75

INFORMACE

Plukovník Miroslav Kratochvíl		
Vojenské letectvo Německé spolkové republiky	1	77
Vojenská politika USA v Reaganově druhém funkčním období	2	81
Kapitán Ing. Miloslav Nytra		
Rozvoj prostředků ženijního zabezpečení bojové činnosti pozemního vojska	3	81
Podplukovník Ing. František Lipták		
Charakter činnosti nepřítele při nenadálém napadení v současných podmínkách	4	83
Plukovník Ing. Zdeněk Jůmr		
Důsledky militarizace administrativy pro americkou ekonomiku	6	85
Plukovník Ing. Miroslav Veselka		
Operační umění ve vojenské vědě USA	9	83
Plukovník Ing. Jiří Diviš		
Stanovisko NATO k návrhům Varšavské smlouvy k odzbrojení v konvenční oblasti	10	83
Plukovník Ing. Ján Repaský		
Kombinovaný pozemný a vzdušný boj	8	87
Plukovník PhDr. Ivan Kamién, CSc.		
K psychické připravenosti příslušníků štábu pluku	1	84
Plukovník Ing. Vladimír Hendrych		
Ochrana majetku v socialistickém vlastnictví	6	91
Kapitán Ing. Jindřich Krátký		
Pracovní mapa v automatizovaných systémech velení	9	87
Plukovník doc. Ing. František Kořístek, CSc.		
Práce vševojskových štábů, útvarů a svazků	10	86
Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.		
45. výročí vzniku československého vojska v SSSR	8	91
Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.		
Zkušenosti z použití dělostřelectva Sovětské armády za VVV	5	89
Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.		
Zkušenosti Sovětské armády z vedení bojové činnosti v noci ve VVV	2	88
Major PhDr. Oldřich Rampula		
Bitevní letectvo za VVV a současnost	1	88
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K ujasnění obsahu vojenské terminologie — 1. část	3	87
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K ujasnění obsahu vojenské terminologie — 2. část	4	89
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K ujasnění obsahu vojenské terminologie — 3. část	5	85
Metodická pomůcka pro dopisovatele časopisu Vojenská mysl	4	93

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Йиржи Брыхта

- Воспитная доктрина государств-участников Варшавского Договора** 3
 Автор на основе документа „О военной доктрине государств-участников Варшавского Договора“, который принял Политический консультативный комитет государств-участников Варшавского Договора, объясняет содержание военной доктрины и ее политическую и военную (военно-техническую) сущность.

Полковник Ладислав Клима, кандидат военных наук

- Основные цели и задачи научной работы в ЧНА** 13
 Автор статьи рассматривает основные задачи военной науки и научной работы с точки зрения 5-го Пленума ЦК КПЧ. Основное внимание уделяет вопросам повышения результативности научной работы, улучшению руководящей и организационной деятельности, комплексному обеспечению с упором на кадровые, научно-информационные и методические проблемы.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-полковник Милослав Зика

- Задачи боевой и политической подготовки в новом учебном году** 19
 Автор статьи объясняет основные задачи штабов и войск в новом учебном году, особенно в области подготовки командного состава, организации полевой выучки войск, поддержания высокого уровня дисциплины, организационной и руководящей работы.

Генерал-майор Йосеф Винценц

- Задачи боевой готовности и оперативной подготовки в новом учебном году** 25
 Автор объясняет основные задачи оперативной подготовки командиров и штабов в новом учебном году и проблематику повышения уровня мобилизационной подготовки.

Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук, доцент

- Выбор направления главного удара и создание ударных группировок** 28
 Автор анализирует существующие методы выбора направления главного удара, его содержание, сосредоточение сил и средств с учетом принципов мобильности, активности и момента внезапности в современных условиях, а на этой основе – создание ударных группировок в наступательной операции.

Генерал-майор Франтишек Подешива, кандидат военных наук

- Оперативно-тактические требования, основные способы и принципы боевых действий ОМГ** 33
 Автор выделяет оперативно-тактические требования боевых действий ОМГ с упором на маневренность, ударную силу, боеспособность и самостоятельность при ведении боя, непрерывность управления, решительность сосредоточения усилий войск ОМГ на выполнение главных задач, а также объясняет роль морально-политического состояния.

Полковник Йиржи Дойива, кандидат военных наук, доцент

- Вопросы организации и руководства ядерным и огнем поражением** 39
 Автор объясняет принципы и обобщенные практические знания по организации и руководству ядерным и огнем поражением. Приводит его важнейшие показатели в операции, возможные формы планирования и руководства. Анализирует содержание работы группы планирования и руководства ядерным и огнем поражением.

Полковник Томаш Минибергер, кандидат военных наук, доцент
 майор Йиндржих Кратки

- Разработка формализованных документов на микро-ЭВМ „ПОТАС“** 43
 Авторы описывают процесс разработки формализованных документов в штабах общевойсковых соединений с основным вниманием на характеристику комплекта ФОРДОК, методику разработки документов и передачу содержания формализованных документов.

Подполковник Вацлав Будил, кандидат военных наук и коллектив	
Применение микро-ЭВМ „ТЕКСТ-01“ в автоматизированных системах управления и руководства ЧНА	47
В статье дается обзор основных аспектов внедрения микро-ЭВМ „ТЕКСТ-01“ в звеньях управления ФМНО и штабов объединений. Выделяют технические, программные и организационные проблемы, которые возникают при применении оборудования в автоматизированных информационных системах в условиях системы управления и руководства ЧНА в мирное время.	
Полковник Ладислав Гадаш	
Принципы решения вопросов радиоэлектронной защиты радиоэлектронных средств	52
В статье рассматриваются сложности и требовательность задач радиоэлектронной защиты. Она содействует тому, чтобы командиры и штабы, должностные лица служб понимали эту область комплексно и обеспечивали ее разработку и отработку на практике.	
Подполковник Йосеф Солничка	
Планирование боевых действий фронтовой и армейской авиации в операции общевойсковой армии	57
Автор статьи эффективно продолжает предыдущие статьи о армейской авиации. Основывается на опыте последних учений и изданной в настоящее время методике.	
Полковник Антонин Малах, кандидат военных наук, доцент	
Методологические подходы к технической подготовке	62
В статье решается проблематика технической подготовки в ЧНА. Показываются способы, которые могут содействовать пониманию и улучшению организации и управления технической подготовкой войск.	
Полковник Зденек Менцл	
Значение метрологии и задач метрологического обеспечения в ЧНА	73
Автор статьи подробно раскрывает проблематику метрологии и метрологического обеспечения в условиях ЧНА.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Сущность, характерные черты и тенденции развития противовоздушных боевых действий	75
--	----

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Йиржи Дивиш	
Позиция НАТО к предложениям Варшавского Договора по разоружению в области обычного вооружения	83
Автор рассматривает отдельные предложения стран-участниц Варшавского Договора по разоружению в области обычного вооружения и оценивает позицию командования НАТО к этим предложениям.	
Полковник Франтишек Коржистек, кандидат военных наук, доцент	
Работа общевойсковых штабов, частей и соединений	86
Автор объясняет подходы с точки зрения содержания и формы к вопросам решения отдельных частей учебника (Вшевойск-51-34), а также дальнейшего развития теории и практики управления войсками.	
Перечень статей за 1987 год	89